

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

***КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ 1996-2021 РОКИ: ЗДОБУТКИ,
ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ***
(Україна, м. Київ, 17 червня 2021 року)

***НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ:
КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ ВИМІР***
(Україна, м. Київ, 30 вересня 2021 року)

***Матеріали
науково-практичних круглих столів***
(Україна, м. Київ, 17 червня 2021 року та 30 вересня 2021 року)

КИЇВ 2021

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КАФЕДРА КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ТА ПРАВ ЛЮДИНИ**

***КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ 1996-2021 РОКИ: ЗДОБУТКИ,
ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ***

***НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ:
КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ ВИМІР***

***Матеріали
науково-практичних круглих столів
(Україна, м. Київ, 17 червня 2021 року та 30 вересня 2021 року)***

КИЇВ 2021

УДК 340.12; 342; 342.7

Редакційна колегія:

Калиновський Богдан Валерійович – завідувач кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

Сьох Катерина Ярославівна – доцент кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

Рекомендовано до друку Вченою радою навчально-наукового інституту №3 Національної академії внутрішніх справ 20 жовтня 2021 (протокол № 8)

Матеріали подані в авторській редакції

Конституція України 1996-2021 роки: здобутки, виклики та перспективи. Незалежність України: конституційно-правовий вимір [Текст]: матеріали науково-практичних круглих столів (Україна, м. Київ, 17 червня 2021 року та 30 вересня 2021 року). Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2021. 101 с.

Національна академія внутрішніх справ, 2021

ЗМІСТ

Науково-практичний круглий стіл «Конституція України 1996-2021 роки: здобутки, виклики та перспективи»

1.	Біловол Ірина. Роль та вклад українського народу у розвиток волонтерства в Україні.....	6
2.	Васечко Володимир. Гарантії забезпечення реалізації соціальних прав поліцейського.....	8
3.	Грабовська Вікторія. Зовнішня політика України в період незалежності.....	9
4.	Гультай Михайло. Конституційні реформи в Україні з часів незалежності до сьогодення.....	12
5.	Єдинак Олександра. Забезпечення прав людини під час затримання особи.....	14
6.	Женжера Владислав. Актуальні проблеми расової дискримінації.....	17
7.	Краєвський Олег. Гендерна рівність як вектор розвитку демократичної України.....	19
8.	Лук'яненко Анастасія. Євроінтеграція України за часів незалежності....	21
9.	Ляшко Євгеній. Міжнародний захист прав людини та основних свобод..	23
10.	Малярчук Оксана. Розвиток виборче право в Україні як у правовій незалежній демократичній державі.....	26
11.	Мамульчик Анна. Всеукраїнський референдум 1 грудня 1991 року як легітимація української державної незалежності.....	29
12.	Панасюк Вікторія. Співробітництво України та Європолу у сфері правоохоронної діяльності.....	31
13.	Победря Олександр. Конституційно-правовий статус осіб, які мають значну економічну або політичну вагу в суспільному житті (олігархи).....	35
14.	Рєпіна Катерина. Розвиток гендерної рівності в Україні з часів незалежності до сьогодення.....	37
15.	Роговський Ярослав. Гарантії депутатської діяльності: новий етап.....	40
16.	Цирулік Артем. Особливості економічного зростання України в сучасних геополітичних умовах.....	43
17.	Чечель Софія. Конституційні засади охорони психічного здоров'я: українські реалії.....	46
18.	Шульга Руслана. Державна влада та місцеве самоврядування в умовах забезпечення прав людини.....	50
19.	Яковенко Марія. Конституційна відповідальність органів прокуратури	54

**Науково-практичний круглий стіл «Незалежність України:
конституційно-правовий вимір»**

1.	Вінярська Х.В. Конституційно-правове регулювання рівності в Україні.....	56
2.	Демиденко В.О. Принципи верховенства права та верховенства Конституції: аспекти співвідношення.....	58
3.	Дмитренко Д.Ю. Конституційно-правове регулювання обмеження права на страйк в країнах Європи та в Україні.....	61
4.	Журова Д.І. Правосуддя в Україні як гарантія дотримання Конституції України.....	63
5.	Заболотна А.І. Актуальні проблеми застосування конституційних засад справедливого та ефективного правосуддя.....	65
6.	Коломієць Д.С. Ефективність новостворених антикорупційних органів в Україні.....	68
7.	Кулик Т.О. Здійснення правосуддя в Україні, як складова сучасного конституціоналізму	71
8.	Лобасова Д.К. Конституційне регулювання правового статусу громадянина в Україні: практика зарубіжних країн для України.....	73
9.	Лукашук П.В. Конституційне забезпечення свободи слова та думки в Україні.....	77
10.	Мельник А.О. Конституційно-правове регулювання міжпарламентських зав'язків України	78
11.	Опанасенко В.Р. Конституція України як базовий аспект правової держави.....	82
12.	Прищепа О.А. Громадянське суспільство та захист прав людини в контексті інтеграції України в європейський простір	83
13.	Савченко Т.Ф. Історичне осягнення конституційних положень, як передумова викорінення волюнтаризму.....	85
14.	Сокол О.І. Конституційні засади співвідношення національного та міжнародного права.....	87
15.	Солоненко О.М. Конституційна презумпція «знання закону».....	90
16.	Сьох К.Я. Конституційна реформа в Україні: проблеми та перспективи вирішення	92
17.	Тюміна С.В. Проблема подвійного громадянства в Україні.....	94
18.	Філіпенко І.В. Розвиток конституціоналізму в Україні.....	97
19.	Шестакова Я.В. Конституційне закріплення права на достатній життєвий рівень.....	99

***Науково-практичний круглий стіл «Конституція України 1996-2021 роки:
здобутки, виклики та перспективи»***

***Біловол Ірина Сергіївна,
курсант Навчально-наукового
інституту № 2 Національної
академії внутрішніх справ
Науковий керівник:***

*Сьох Катерина Ярославівна, доцент
кафедри конституційного права та
прав людини Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук*

**РОЛЬ ТА ВКЛАД УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ У РОЗВИТОК
ВОЛОНТЕРСТВА В УКРАЇНІ**

З моменту проголошення незалежності України та до сьогодні волонтерство зароджувалося та розвивалося. Спочатку волонтерство мало дещо соціальний характер, проте з часом волонтерські організації почали вирішувати гострі проблеми, які пов'язані з наданням допомоги та підтримки, захисту переселенців, надавали дорогу українській армії та постраждалим у зоні АТО та ООС [1].

На теперішній час законодавство України дає можливість здійснення контролю з боку громадян за діяльністю волонтерських організацій, в тому числі і за порядком і на правліннями витрачання пожертвованих коштів.

Але водночас, Закон України «Про волонтерську діяльність» від 19.04.2011 року, вимагає коригувань у зв'язку з веденням бойових дій на території України. Оскільки цим законом абсолютно не врегульовані питання захисту, в тому числі соціального, волонтерів, які опинилися в зоні проведення АТО та ООС, отримали поранення при виконанні своєї місії на зазначених територіях, а також сімей волонтерів, загиблих у результаті ведення бойових дій на території нашої держави.

Волонтерський рух є по суті частиною кожної цивілізації та будь-якого сучасного розвиненого суспільства. Волонтерство, або волонтерська діяльність (від фр. *Volontaire* - доброволець) — добровільна безкорислива суспільно корисна діяльність. Волонтерська діяльність може здійснюватись як окремими людьми, так і окремими позаполітичними недержавними організаціями.

Законодавство у сфері волонтерської діяльності складається з Конституції України, Законів України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та інших нормативно правових актів. Початком відліку волонтерства в Україні вважається 1992 р., зі створенням служби "Телефон довіри", в якій працювали виключно волонтери. [1] Слід

зазначити, що даний формат за 30 років незалежності так і не вичерпав себе та працює по сьогодні.

За словами інтернет порталу «Радіо свобода» прожитковий мінімум в Україні наближається до порогу бідності африканських держав, констатують експерти. За даними Організації Об'єднаних Націй, за межею бідності проживає більше 80 відсотків українців. Таке становище призводить до того, що незаможні люди погано харчуються і зрештою погіршується їхнє здоров'я. Фахівці радять у цьому зв'язку реформувати податкову систему щодо ввезення і реалізації продуктів, а також компенсувати вартість ліків для населення. [2]

Волонтерські організації роблять все можливе, щоб врівноважити суспільні відносини між цими «20» та «80» відсотками, надають гуманітарну та психологічну допомогу найбільш вразливим категоріям населення.

Значно змінилася обстановка з настанням Революції Гідності та воєнною обстановкою на сході України. З нестабільністю у політичній сфері прийшли проблеми розгубленості населення та загроза територіальних змін меж України. Люди були вимушені відстоювати свої права, а держава ніяк не співпрацювала – тут і знадобилося міцне плече волонтерського руху. Медична, гуманітарна допомога рятувала життя десяткам українським активістів. Військовослужбовці отримували і по сьогоднішній день отримують допомогу та підтримку українського суспільства через діяльність волонтерів.

У підсумок слід зазначити той факт, що після анексії Криму і початку війни на Донбасі волонтерство піднялось на найвищий рівень розвитку за весь час незалежності України. Важливо виділити соціальні наслідки волонтерства, що впливають з усього вищесказаного. Волонтерська діяльність, на сьогодні, зміцнення соціальних зв'язків; створення сильного, безпечного, згуртованого співтовариства; посилення громадської активності; забезпечення суспільних благ і послуг. Доцільно вдосконалити Закон України «Про волонтерську діяльність». Закріпити норми які захищатимуть права волонтерів під час виконання своєї роботи. Оскільки Закон був прийнятий у 2011 році, в той час не було такої потреби у волонтерстві, тому що не було військових дій на території України.

Список використаних джерел:

1. Мазій І.В Аналіз нормативно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні/ *Державне управління. Інвестиції: практика та досвід*. N 7. 2018. С. 114 - 118
2. Статистичне дослідження «80 відсотків населення України живе за межею бідності – ООН»: URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/26959841.html>
3. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19.04.2011 URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>

Васечко Володимир Олександрович
*здобувач наукового ступеня доктора
філософії кафедри конституційного
права та прав людини НАВС*

ГАРАНТІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

Конституція України, увібравши найкращі здобутки світового конституціоналізму, у ст. 3 проголошує, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Водночас, конституційні положення декларують і зміст гарантій забезпечення реалізації прав і свобод людини, зокрема й гарантії реалізації права громадян на соціальне забезпечення [1].

Слід відмітити, що згідно ст. 17 Основного Закону України, саме держава забезпечує соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей [1], а відтак актуальним нині є питання щодо розуміння гарантій забезпечення реалізації соціальних прав, зокрема соціальних прав поліцейського.

Зважимо, що служба в поліції є державною службою особливого характеру, яка є професійною діяльністю поліцейських з виконання покладених на поліцію повноважень [2]. Водночас, у ст. 62 цього закону визначено гарантії професійної діяльності поліцейського, зокрема поліцейський у повному обсязі користується гарантіями соціального та правового захисту. Відтак, це є нормативно-правовою умовою, яка передбачає реальну можливість поліцейського реалізувати певні права, зокрема й соціальні.

Законом України «Про національну поліцію» [2], передбачені наступні гарантії соціального забезпечення працівників Національної поліції України: 1) своєчасно і в повному обсязі отримувати грошове забезпечення та інші компенсаційні виплати відповідно до закону та інших нормативно-правових актів України (п. 4 ч. 10 ст. 62); під час виконання поліцейських повноважень користуються безоплатно всіма видами громадського транспорту приміського та міського сполучення (п. 7 ч. 10 ст. 62); позачергове придбання квитків і розміщення у готелі під час виконання службових повноважень (п. 7 ч. 10 ст. 62); безоплатне медичне забезпечення в закладах охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України (ч. 1 ст. 95); пільгове санаторно-курортне лікування, відпочинок для поліцейських та членів їх сімей (ч. 5 ст. 95); щорічний психофізичний і фізіологічний диспансерний огляд (ч. 9 ст. 95); позачергове отримання права на поліпшення житлових умов в разі каліцтва, інвалідності або смерті поліцейського поліцейським, або членам їх сімей (ч. 2 ст. 96); отримання компенсації у розмірі до 3 мінімальних заробітних плат за винайм житла в іншому населеному пункті у зв'язку із проходженням служби (ч. 5 ст. 96); одноразова грошова допомога у разі смерті, інвалідності або каліцтва

поліцейського (ст. 100); переважне право дітей поліцейських зарахування до ліцеїв системи Міністерства внутрішніх справ України, до вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських (ч. 1 ст. 103).

Виходячи зі змісту наведених вище нормативно-правових положень, можемо констатувати широкоформатний та різнобічний спектр соціальних гарантій забезпечення прав поліцейського в Україні. Водночас, з огляду на практику їх реалізації, відмітимо, що нині існують суттєві проблемні питання їх застосування, що пов'язано як політико-економічною ситуацією у державі так і існуючим правовим нігілізмом у суспільстві. Дана проблематика, на наш погляд, потребує різнобічного та комплексного, насамперед науково-теоретичного осмислення, а відтак і нормативно-правового вирішення.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>. (дата звернення: 26.05.2021).
2. Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/580-19>. (дата звернення: 26.05.2021).

Грабовська Вікторія

Володимирівна

магістр 101 МП Навчально-наукового інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Сьох Катерина Ярославівна, доцент кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В ПЕРІОД НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Уже з першого дня проголошення незалежності в Україні розпочалися перші державотворчі процеси. Українську державу чекала низка складних завдань: державне будівництво та формування нового політичного устрою, перехід до ринкової економіки та капіталістичних відносин та пошук свого місця по світу, - це зводилося до вибору між інтеграцією до Європи чи до, так званого, «російського простору».

Зовнішня політика значною мірою є продовженням і розвитком внутрішньої політики. Вона відіграє чи не найголовнішу роль у формуванні незалежної Української держави, а також створення її відповідних інститутів.

З прийняттям Декларації про державний суверенітет Україна стала суб'єктом міжнародного права, заявила про свою миролюбність, почала брати

участь в роботі міжнародних організацій, проголосила про свій намір в майбутньому стати нейтральною без'ядерною державою, підтвердила відсутність територіальних претензій до сусідніх держав.

Основні засади зовнішньої політики Української держави були закладені ще Декларацією про державний суверенітет України (липень 1990 р.) [1]. 2 липня 1993 р. Верховна Рада республіки схвалила "Основні напрями зовнішньої політики України". Цей документ визначив базові національні інтереси України і завдання її зовнішньої політики, засади, на яких реалізовувалася зовнішньополітична діяльність України [2].

Питання, яке чи не найбільше хвилювало міжнародну спільноту у перші роки української державності – третій у світі ядерний арсенал, що призвело до підписання у 1994 році Будапештського меморандуму, за яким США, Росія і Великобританія надали Україні «безпекові гарантії» в обмін на відмову від ядерної зброї, - цей меморандум частково можна вважати початком зовнішньополітичної діяльності України.

Протягом 1992-1993 років Україна налагодила безпосередні дипломатичні зв'язки зі США, Канадою, Польщею, Німеччиною, Францією, Китаєм, Росією, Казахстаном, державами Балтії, Скандинавії та іншими державами. У цей період Україна стала членом Ради безпеки і співробітництва у Європі (РБСЄ, згодом - ОБСЄ), багатьох міжнародних організацій, зокрема Світового банку, Міжнародного валютного фонду (МВФ).

Другий президент – Леонід Кучма називав свій зовнішньополітичний курс багатовекторним, адже він заключив угоди з Росією (стосовно розташування флоту на Чорному морі), а також Україна почала інтеграцію до світового та європейського просторів. У вересні 1995 року вона стала членом Ради Європи, у 1996 підписала Стратегію інтеграцію до ЄС, а в 1997 узгодила Хартію про особливе партнерство між Україною та НАТО.

Одним із важливих аспектів зовнішньополітичної діяльності України є розвиток її зв'язків з країнами "великої сімки". Про це свідчать державні візити Президента України Л. Кучми до США, Канади, Японії, Німеччини, Італії, Франції та Великобританії.

Подальші дії Кучми призвели до погіршення відносин з Заходом, Україну звинуватили у таємному продажу зброї Іраку та країна опинилась в міжнародній ізоляції.

За часи президенства Віктора Ющенка Україна отримувала іноземні інвестиції та показувала хороші показники економічного зростання, у 2008 році країна стала членом Світової організації торгівлі, у зовнішній політиці Україна декларувала курс на євроатлантичну інтеграцію, що мало значні перспективи.

У 2010 р. після перемоги у президентських виборах Віктора Януковича, відбувся різкий поворот у зовнішній політиці України. Було взято курс на більш тісну співпрацю з Росією. З підписанням Харківських угод було продовжено перебування Російського Чорноморського флоту на території України ще на 25 років. Україна відмовила від курсу на вступ до НАТО. Януковичу вдалося маніпулювати перспективою підписання Угоди про асоціацію з ЄС, яка мала б

бути підписана восени 2013 року. Однак Росії вдалося відмовити Януковича від підписання угоди з Європейським Союзом шляхом торгової війни та вигідним кредитом, який допоміг би врятувати країну від дефолту. Таким чином, Янукович приїхав на Саміт східного партнерства у 2013 році, але в останній момент відмовився від підписання угоди, що призвело до масового протестного руху – Революції Гідності.

Пізніше підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС відбувалося в два етапи. 21 березня 2014 року у Брюсселі було підписано політичну частину Угоди про Асоціацію з ЄС за участі прем'єр-міністра України – Арсенія Яценюка. Друга (економічна) частина Угоди була підписана в червні 2014 року Президентом України – Петром Порошенком.

Президент України Володимир Зеленський підписав указ № 448/2021, яким увів у дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України» [3].

Пріоритетами зовнішньополітичної діяльності зокрема є: забезпечення суверенітету й територіальної цілісності України; протидія агресивній політиці Російської Федерації; курс на членство в ЄС і НАТО; захист прав та інтересів громадян України за кордоном; просування українського експорту та залучення іноземних інвестицій; технологічна й екологічна трансформація України; просування позитивного іміджу нашої держави у світі.

Таким чином, після проголошення Україною своєї незалежності були встановлені дипломатичні відносини з усіма європейськими країнами, налагоджені контакти на найвищому рівні, суттєво розширились торгівельно-економічні стосунки. Україна бере активну участь в усіх європейських політичних і економічних структурах. Здійснення зовнішньополітичного курсу покликане зробити все для того, щоб Україну сприймали на міжнародній арені як бажаного партнера, як демократичну, цивілізовану державу.

Список використаних джерел:

1. Декларація про державний суверенітет України [Електронний ресурс] // (Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1990, N 31, ст.429) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text>
2. Постанова Верховної Ради України Про Основні напрями зовнішньої політики України [Електронний ресурс] // (*Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, N 37, ст.379*) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3360-12#Text>
3. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року "Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України" [Електронний ресурс] // <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017>
4. Бойко О. Д. Історія України. - К., 1999.

Гультай Михайло Мирославович,
*професор кафедри конституційного
права та прав людини Національної
академії внутрішніх справ, доктор
юридичних наук*

КОНСТИТУЦІЙНІ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ З ЧАСІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ДО СЬОГОДЕННЯ

Конституція України набула чинності з моменту її прийняття та розпочала діяти у конкретних історичних і політичних умовах, що склалися у 1996 році в державі. В Україні склалася президентська форма державного правління, а не президентсько-парламентська, яка закріплювалася в Конституції України. Встановлене урядування виявилася неефективною та не відповідала інтересам суспільства та призводило до неякісної державної політики, обмеження впливу Парламенту на вироблення державної політики, обмеження реалізації права громадян брати участь в управлінні державними справами, негативно позначалась на відкритості та прозорості вироблення державної політики, сприяла розвитку політичної корупції тощо. Отже, прийняття Конституції України стало основним здобутком першого періоду і, одночасно, точкою відліку другого періоду розвитку українського конституціоналізму.

Визнаючи проблеми розвитку України у всіх сферах суспільного життя держави, за ініціатииви Президента України (Л. Кучми) у 2000 році було проведено всеукраїнський референдум щодо внесення змін до організації політичної системи держави, що тягнуло за собою внесення змін до Конституції України. Проте результати цього референдуму не були враховані та втіленні в життя, хоча народ України позитивно проголосували щодо змін. Причиною стало посилення соціально - економічної кризи та суперечностей між Верховною Радою України та Президентом України.

Відповідно до ст. 72 та п. 6 ст. 106 Конституції України Президент України видав Указ 65/2000 «Про проголошення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою» від 15 січня 2000 року. Характерною ознакою другого періоду конституційного процесу стала реалізація положень Конституції через новостворені правові акти (закони та підзаконні акти) та систему органів державної влади та місцевого самоврядування, передбачену Основним Законом. Тобто, упродовж 1996-2006 років загалом були сформовані нормативні та організаційно-правові механізми реалізації Конституції України. Водночас, життя доводило необхідність реформування окремих положень Конституції України. Політичні, економічні, соціальні та інші чинники обумовили необхідність зміни форми держави, а відтак, – конституційної реформи.

Періодично у Парламент вносилися законопроекти щодо зміни Основного Закону, проте прийняти жоден з них довго не вдавалося з огляду на доволі жорсткий порядок його зміни. Результативний процес внесення конституційних

змін, тобто тих, які були прийняті і набули чинності, розпочався у вересні 2003 року.

У 2004 році Верховна Рада України ухвалила зміни до Конституції України, відповідно до яких Україна з президентсько-парламентської республіки перетворилась на парламентсько-президентську, повноваження парламенту були розширені. Метою цієї реформи було наближення України до європейських держав, адже переважна більшість із них мають змішану форму правління.

Положення Закону України «Про внесення змін до Конституції України» зберігали свою актуальність до 2010 року. У 2010 році конституційні зміни продовжились. 30 вересня 2010 р. Конституційний Суд України визнав неконституційним закон «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 року, на підставі порушення встановленої процедури внесення змін до Конституції України та відновив дію попередньої редакції Конституції України. З цієї дати знову діє Конституція 1996 року. Це рішення Конституційного Суду України визнане незаконним, оскільки він взяв на себе функцію нормотворчості, яка йому не властива.

Нова спроба проведення конституційної реформи пов'язана із 2015 роком, коли Президент України (П. Порошенко) підписав указ, яким затвердив Положення про конституційну комісію, яка має розробити пропозиції щодо удосконалення діючої Конституції України та змінення її з метою задоволення сучасних потреб суспільства. Одним із елементів початку спрямування України до європейських стандартів стало реформування у сфері судочинства.

Відповідно до цього була прийнята низка нормативно-правових актів: Закон України «Про відновлення довіри до судової влади в Україні» від 08.04.2014 р., Закон України «Про забезпечення права на справедливий суд» від 25.04.2015 р., в якому викладена нова редакція Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 07.07.2010 р., Указ Президента України від 20.05.2015 р. «Про стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки». Між тим, на думку законодавця, для увідповіднення національного законодавства до європейських стандартів та забезпечення верховенства права у сфері правосуддя.

Слід зазначити, що президентська ініціатива потенційно змінювала порядок внесення поправок до Конституції, оскільки вона була сформульована так, що стара процедура внесення поправок до Конституції зберігалася лише для трьох (I, III, XIII) розділів Основного Закону. Що ж стосується решти конституційного тексту, то він міг бути змінений як за статтею 155 Конституції, так і на основі всеукраїнського референдуму, який відтепер мав вищу юридичну силу стосовно будь-яких парламентських законів.

Оскільки законопроект не розрізняв простих законів, і таких, якими вносяться зміни до Конституції, можна вважати, що нова редакція Конституції непомітно запроваджувала потрібний порядок внесення конституційних змін: на основі статей 155 і 156 діючої Конституції, а також на основі частини 2 статті 74 президентського законопроекту.

Отже, сьогодні Україна знаходиться в стані реформування, що сприяє кардинальним змінам нормативно-правовим актам держави у відповідності до європейських стандартів. Саме на такому етапі розвитку держави Конституція України потребує фрагментарні або поодинокі зміни.

Список використаних джерел:

1. Стрижак А. Конституційна реформа в Україні: предпосылки, цель и способы реализации. Віче, 23/2014. С. 22–31.
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (тлумачення від 15.05.2014). Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141
3. Висновок Національної комісії зі зміцнення демократії та утвердження верховенства права щодо дотримання конституційної процедури під час внесення змін до Конституції України 1996 року шляхом ухвалення Закону України «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 року № 2222-IV та щодо відповідності його положень загальним засадам Конституції України 1996 року і європейським стандартам від 27 грудня 2005 року.
4. Пункт 50 Висновку Європейської Комісії «За демократію – через право» (Венеціанської комісії) від 13 червня 2005 року щодо № 339 / 2005 щодо Закону про внесення змін до Конституції від 8 грудня 2004 року; Висновок Європейської Комісії «За демократію – через право» (Венеціанської комісії) щодо процедури внесення змін до Конституції України від 11 жовтня 2004 року № 305/2004.
5. Положення про Конституційну комісію: Указ Президента України № 119/2015 від 3 березня 2015р. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/19018.htm>

Єдинак Олександра Олександрівна
магістр 101 навчальної групи

Спеціальність «Правоохоронна діяльність»

*Навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ*

Науковий керівник:

*Тетяна Кулик Олександрівна, доцент
кафедри конституційного права та
прав людини Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ

Серед особистих не майнових прав, що закріплені Конституцією України, важливу роль відіграє право на свободу та особисту недоторканність. Це право

також закріплене у міжнародно-правих актах зокрема Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (1950 р.). Міжнародному пакті про громадянські і політичні права (1966 р.).

Відповідно до Конституції статті 29 «Кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність». Ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом. Кожному заарештованому чи затриманому має бути невідкладно повідомлено про мотиви арешту чи затримання, роз'яснено його права та надано можливість з моменту затримання захищати себе особисто та користуватися правничою допомогою захисника. Про арешт або затримання людини має бути негайно повідомлено родичів заарештованого чи затриманого.

Згідно із Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, кожен має право на свободу та особисту недоторканність. Нікого не може бути позбавлено свободи, крім таких випадків і відповідно до процедури, встановленої законом:

- а) законне ув'язнення особи після засудження її компетентним судом;
- б) законний арешт або затримання особи за невиконання законного припису суду або для забезпечення виконання будь-якого обов'язку, встановленого законом;
- с) законний арешт або затримання особи, здійснене з метою допровадження її до компетентного судового органу за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні нею правопорушення або якщо обґрунтовано вважається необхідним запобігти вчиненню нею правопорушення чи її втечі після його вчинення;
- д) затримання неповнолітнього на підставі законного рішення з метою застосування наглядових заходів виховного характеру або законне затримання неповнолітнього з метою допровадження його до компетентного органу;
- е) законне затримання осіб для запобігання поширенню інфекційних захворювань, законне затримання психічнохворих, алкоголіків або наркоманів чи бродяг;
- ф) законний арешт або затримання особи з метою запобігання її недозволеному в'їзду в країну чи особи, щодо якої провадиться процедура депортації або екстрадиції.

2. Кожен, кого заарештовано, має бути негайно поінформований зрозумілою для нього мовою про підстави його арешту і про будь-яке обвинувачення, висунуте проти нього (ст. 5).

Міжнародний пакт про громадянські та політичні права у статті 9 визначає, що кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність. Нікого не може бути піддано свавільному арешту чи триманню під вартою. Нікого не може бути позбавлено волі інакше, як на підставах і відповідно до такої процедури, які встановлено законом. Кожному заарештованому повідомляються при арешті причини його арешту і в терміновому порядку повідомляється будь-яке пред'явлене йому обвинувачення.

Як зазначає А. П. Бущенко, різноманітні порушення права на свободу під час кримінального провадження як системна проблема у правовій системі

України була зумовлена спадщиною, що залишилася Україні від радянських часів, коли право на свободу не вважалося цінністю, що варта розвинутої системи гарантій. Приєднання до міжнародних договорів з прав людини, особливо визнання компетенції Європейського суду, призвело до того, що правова система України виявилася у більшості аспектів такою, що не забезпечувала навіть мінімальні стандарти захисту права на свободу. Серед низки реформ, які були проведені для наближення правової системи до міжнародних стандартів, однією з найважливіших стало передання питання про тримання під вартою від прокуратури до суду [4].

Статистика порушення процедури затримання вказує на наявність проблеми при здійсненні затримання, коли правоохоронці частіше забувають, а інколи нехтують поясненням особі причин затримання та її прав та свобод. Зазвичай ця помилка при затриманні тягне за собою негативні наслідки, особа може уникнути відповідальності за вчинене правопорушення, або особу затримують без законних на те підстав.

Ст. 371 КК України встановлює кримінальну відповідальність за завідомо незаконне затримання або незаконний привід, завідомо незаконні домашній арешт або тримання під вартою.

Для вирішення окресленої проблеми першим кроком, ми вважаємо необхідним доповнення ст. 29 Конституції України таким положенням «Уповноважені органи на яких покладено обов’язок здійснювати затримання особи несуть відповідальність за неповідомлення причин затримання та прав і свобод людини».

Список використаних джерел:

1. Бущенко А. Тактика захисту права на свободу в межах кримінального процесу. Посібник для адвокатів / Харківська правозахисна група. – Харків : Права людини, 2011 р. – С. 4 (36 с.)
2. Конституція України: станом на 1 верес. 2021 р. відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2021. 76 с.
3. Кримінальний Кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. №2341-III. *Відомості Верховної Ради України* 2001. №25-26 . Ст.131.
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних від 04.11.1950 №995_004.Дата.оновлення.:URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
5. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 № 995_043юДата.оновлення.:URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text

Женжера Владислав

Олександрович

магістр 101 навчальної групи

Спеціальність «Правоохоронна діяльність»

Навчально-наукового інституту № 3

Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Тетяна Кулик Олександрівна, доцент кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РАСОВОЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ

На сьогодні проблема расової дискримінації є досить гострою у зв'язку із суспільною зневагою до інших рас. Дана тема є актуальною протягом декількох століть.

Питання дискримінації досліджувалося багатьма науковцями. Зокрема, такими як: С. Алексєєв, Ю. Тодика, В. Галан, Г. Мальцев, О. Скакун, Н. Ушаков, П. Рабінович та іншими.

Термін «дискримінація» це - ситуація, за якої особа та/або група осіб за їх ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, громадянства, сімейного та майнового стану, місця проживання, мовними або іншими ознаками, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними (далі - певні ознаки), зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами в будь-якій формі, встановленій цим Законом, крім випадків, коли таке обмеження має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними [2].

«Расова дискримінація» це-обмеження, систематичне порушення прав громадян і будь-який утиск їх за ознаками раси, кольору шкіри або етнічного походження. Расова дискримінація є виявом расистських теорій, які обстоюють тезу про нерівність рас, зверхність і перевагу певної раси над усіма іншими.

Згідно з Міжнародною конвенцією про ліквідацію всіх форм расової дискримінації, расова дискримінація визначається наступним чином: «Расова дискримінація означає будь-яке розрізнення, виняток, обмеження чи перевагу, засновані на ознаках раси, кольору шкіри, родового, національного чи етнічного походження, метою або наслідком яких є знищення або применшення визнання, використання чи здійснення на рівних засадах прав людини та основних свобод у політичній, економічній, соціальній, культурній чи будь-яких інших галузях суспільного життя».

Суб'єкти, наділені повноваженнями щодо запобігання та протидії дискримінації, є:

- Верховна Рада України;
- Уповноважений Верховної Ради України з прав людини;
- Кабінет Міністрів України;
- інші державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування;
- громадські організації, фізичні та юридичні особи.

Щодо ситуації з расовою дискримінацією в Україні, то експерти ПРООН як позитив відзначають позитивні зміни на законодавчому рівні: наша країна привела своє антидискримінаційне законодавство у відповідність з міжнародними та європейськими стандартами і у 2015 р. удосконалила законодавче регулювання статусу біженців.

Також для боротьби з нетерпимістю та расовою дискримінацією у структурі нової поліції було створено національний контактний пункт з питань злочинів, учинених на ґрунті ненависті. Водночас серед питань, що викликають занепокоєння ООН, відзначалася відсутність оновленої надійної інформації щодо економічних та соціальних показників України, що базуються на етнічній належності, національності чи країні походження, взятої з наукових або соціологічних досліджень, що проводяться в цій сфері. Це не дає змоги зрозуміти ступінь реалізації економічних, соціальних і культурних прав різних груп, що проживають на території України, включаючи меншини, зокрема ромів, мігрантів, біженців, шукачів притулку та осіб без громадянства, а також інформацію про результати впровадження програм, планів і стратегій. Тож ПРООН рекомендує Україні активізувати зусилля щодо поширення серед населення інформації про Конвенцію і продовжити підготовку посадових осіб для застосування законодавства відповідно до положень Конвенції. Також зробити всі можливі кроки для полегшення доступу меншин до правосуддя, поширення інформації про законодавство, пов'язане з расовою дискримінацією, і для інформування населення, що проживає на його території, про всі доступні засоби правового захисту та про можливості отримання юридичної допомоги [4].

Статистика вчинення дискримінації вказує на наявність проблеми, яка негативно впливає на державу, котра характеризує себе як правова, демократична та соціальна держава, і в якій панує верховенство права та рівність усіх перед законом.

Повна ліквідація расової дискримінації в будь-якій сфері передбачає узгодження норм внутрішньодержавного національного законодавства з нормами міжнародного права, а також створення дієвих механізмів задля застосування відповідних норм на практиці.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: станом на 1 верес. 2021 р. відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2021. 76 с.

2. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні»: Закон України від 06.09.2012 р. № 5207-VI. *Відомості Верховної Ради України* 2013, № 32, ст. 412
3. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації від 21.12.1965 р. № 995_105 *Відомості Верховної Ради України* від 04.02.94, ВВР 1994, № 23, ст.169
4. Комітет з ліквідації расової дискримінації: заключні зауваження по двадцять другій та двадцять третій періодичних доповідях України. :URL <http://detector.media/infospace/article/122778/2017-01-30-komitet-z-likvidatsii-rasovoi-diskriminatsii-zaklyuchni-zauvazhennya-po-dvadtsyat-drugii-ta-dvadtsyat-tretii-periodichnikh-dopovidyakh-ukraini/> .

Краєвський Олег Олегович

курсант 204 навчальної групи

*Навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх
справ*

Науковий керівник:

*Осауленко Андрій Олександрович,
доцент кафедри конституційного
права та прав людини Національної
академії внутрішніх справ, доктор
юридичних наук, доцент*

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ ЯК ВЕКТОР РОЗВИТКУ ДЕМОКРАТИЧНОЇ УКРАЇНИ

Питання гендерної рівності протягом довгого часу залишається дуже актуальним та набуло всесвітнього значення [1]. Питання соціальної та правової нерівності чоловіків та жінок стало об'єктом дослідження філософії, психології, соціології, політології і, звісно, юриспруденції. На сьогоднішній день врегулювання та забезпечення рівності між чоловіками та жінками у різних суспільних сферах є керівною засадою функціонування будь-якої демократичної та правової країни.

Після отримання Україною бажаної незалежності у 1991 році, держава зробила впевнені кроки до міжнародного визнання та взаємодії на засадах партнерства з провідними країнами та організаціями світу [2, с. 15]. Процес закріплення в Україні демократичного ладу та громадянського суспільства, соціальної їх орієнтованості, виконання взятих на себе міжнародних зобов'язань, а відтак – входження країни як рівноправного суб'єкта до світового та європейського співтовариства, вимагав концептуального визначення, розробки й здійснення гендерної політики як основи формування гендерної культури [3, с. 25]. Вперше на законодавчому рівні принципи рівності були закріплені в основному нормативно-правовому акті України- Конституції України, у якій

ідеться про забезпечення рівних прав та можливостей. Зокрема, ст. 24 передбачає, що «не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження...».

Наступним вагомим внеском в забезпечення соціальної рівності між чоловіком та жінкою було ухвалення у 2005 році Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», яким визначено основні напрями державної гендерної політики, органи влади, відповідальні за її реалізацію, структурні елементи політики з метою забезпечення паритетного становища жінок і чоловіків в усіх сферах життя [3 с. 15].

Водночас, не зважаючи на успішні спроби закріпити аспекти рівності на законодавчому рівні, ступінь їхньої реалізації бажає бути кращим. На це впливає багато зовнішніх чинників та факторів. Саме на їх усунення і була спрямована «Державна соціальна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року». Завданням цієї програми є укріплення інституційних механізмів забезпечення гендерної рівності з комплексним підходом до подолання інституційних обмежень у сфері гендерної рівності, зокрема удосконалення нормативно-правової бази. Реалізація даної програми була здійснена шляхом запровадження різних нововведень, які дали позитивні результати у багатьох сферах суспільних відносин, але повністю побороти проблему дискримінації, на жаль, не вдалося [1].

Отже, з самого початку отримання незалежності, державна політика дедалі більше орієнтується на створення рівних можливостей для жінок і чоловіків з урахуванням міжнародних договорів, підписаних Україною. Це значно піднімає авторитет нашої Батьківщини на міжнародній арені та покращує рівень життя в сучасній, правовій та демократичній Україні.

Список використаних джерел:

1. Гендер і гендерна рівність. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12117/Tema_1.pdf?sequence=6&isAllowed=y.
2. Жінки. Мир. Безпека : інформ.-навч. посіб. / за ред.: Л. Г. Ковальчук, К. Б. Левченко. Одеса, 2017. 172 с.
3. Венгер О. М. Становлення та особливості функціонування гендерної демократії в сучасному українському суспільстві : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Запоріжжя, 2009. 198 с.

Лук'яненко Анастасія Сергіївна
*магістр 101 МП Навчально-
наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх
справ*

Науковий керівник:

*Сьох Катерина Ярославівна, доцент
кафедри конституційного права та
прав людини Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук*

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ ЗА ЧАСІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

З набуттям незалежності України поступово визначився головний вектор її розвитку — інтеграція до європейського співтовариства. Євроінтеграція — цивілізаційний вибір України, одна з ключових вимог Революції гідності. Наразі вона посідає особливе місце у системі зовнішньополітичних пріоритетів України.

В умовах біполярного світу Європейське співтовариство на момент свого започаткування було задумане як об'єднання подібних національних держав, що мали сформувати нове економічно й політично потужне утворення, яке б було здатне виступати рівноправним партнером у відносинах як із США, так і з СРСР. Однак після розпаду Радянського Союзу геополітична мета такого утворення зазнала переосмислення. Спільні з Європою цінності й прагнення до миру та економічного зростання спонукали Україну обрати шлях на інтеграцію до Європейського Союзу.

Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. та Конституція України заклали потужний правовий фундамент відносин Україна – ЄС. В грудні 1991 року Міністр закордонних справ Нідерландів, як представник головної в ЄС країни, у своєму листі від імені Європейського Союзу офіційно визнав незалежність України. А у січні 1992 р. Україна вступила до Організації з безпеки і співробітництва в Європі, у червні того ж року підписала договір СТАРТ-1 і Лісабонський протокол, погодившись ліквідувати у найкоротший термін свої стратегічні озброєння далекої дії, що сприяло поглибленню відносин з ЄС [2, с. 10].

У 1994 році Верховна Рада України ратифікувала Угоду про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС. У подальшому стратегічний курс України на європейську інтеграцію був підтверджений та розвинутий у Стратегії інтеграції України до ЄС, яку схвалено 11 червня 1998 року, та Програмі інтеграції України до ЄС, схваленій 14 вересня 2000 року. В ній була проголошена довготермінова стратегічна мета - європейська інтеграція України. Україна офіційно заявила про прагнення набутти статусу асоційованого членства ЄС, прийнято постанову Кабінету Міністрів України «Про запровадження

механізму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» [1].

Протягом 2005 р. з Європейським співтовариством було підписано низку важливих угод у різних сферах, було започатковано дослідження економічних передумов створення Зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, переговори про спрощення візового режиму. Також 30 грудня 2005 р. Україна отримала від ЄС довгоочікуваний статус країни з ринковою економікою й її було вилучено з переліку країн із перехідною економікою в рамках антидемпінгового законодавства Євросоюзу. 27 жовтня 2006 р., під час проведення саміту Україна – Європейський Союз у Гельсінкі, було парафоровано угоди про спрощення візового режиму та реадмісію, які можуть вважатися найбільшим досягненням у відносинах Україна – ЄС у 2006 р. [3, с. 210–211]. Позитивним кроком стало набуття у 2008 р. Україною членства у Світовій організації торгівлі.

Найскладніший етап процесу Євроінтеграції України припав на 2010–2014 рр., дії тодішнього уряду поставили під загрозу налагодження зв'язків України з Європейським Співтовариством. Поставав вибір між співпрацею з ЄС та Митним союзом, продовженням політики уряду стало непідписання четвертим президентом Угоди про асоціацію та зону вільної торгівлі з ЄС на саміті «Східного партнерства» у Вільнюсі, що викликало обурення громадян України і вилилося у масові протести, які згодом отримали назву «Революція Гідності» [4, с. 6].

Після цієї знаменної події почався новий етап Євроінтеграції. Політичну частину Угоди про асоціацію було підписано 21 березня 2014 р., економічну частину 27 червня того ж року. 16 вересня 2014 року Верховна Рада України та Європейський Парламент синхронно ратифікували Угоду про асоціацію між Україною та ЄС. З 1 листопада 2014 р. здійснювалося її тимчасове застосування. Повністю Угода про асоціацію між Україною та ЄС набула чинності 1 вересня 2017 р. Цей міжнародно-правовий документ на договірно-правовому рівні закріплює перехід відносин між Україною та ЄС від партнерства та співробітництва до політичної асоціації та економічної інтеграції.

У цей період дістало свого розвитку спрощення візового режиму України з ЄС. Після схваленого звіту щодо виконання Україною Плану дій із візової лібералізації Єврокомісія у 2015 р. рекомендувала Раді ЄС надати Україні безвізовий режим. Незважаючи на полеміку щодо запровадження безвізового режиму, 11 червня 2017 р. відповідне рішення набуло чинності, тобто Україна стала другою країною з шести країн-учасниць Східного партнерства після Молдови, що отримала безвізовий режим [5, с. 143–144].

Таким чином, генеза євроінтеграційної стратегії України є складним і довготривалим процесом. На нашу думку процес Євроінтеграції для України виявився складним і довготривалим через те, що Україна-ще доволі «молода» держава і процеси інтеграції до ЄС співпали з її незалежністю та становленням як самостійної держави на міжнародній арені. До того ж, Україна впродовж десятиліть знаходилася під впливом радянських стандартів державного та суспільного ладу, що вимагали змін. Ще й уряд та політичне керівництво країни

не завжди докладали максимум зусиль на шляху до європейської інтеграції. Імплементовані норми в національне законодавство не отримували належної реалізації для досягнення успіху і пришвидшення Євроінтеграції.

Вважаємо за необхідне впевнено і рішуче продовжувати виконувати умови членства в ЄС, враховувати помилки минулого та будувати подальшу концепцію відносин з ним спираючись на попередній вітчизняний досвід і досвід країн, які нещодавно отримали членство в ЄС. Тому що Європейський вибір України відкриває нові перспективи співробітництва з розвинутими країнами континенту, надає можливості економічного розвитку, зміцнення позицій України у світовій системі міжнародних відносин. Це – найкращий спосіб реалізації національних інтересів.

Список використаних джерел:

1. Стецюк Н. В. Євроінтеграційні процеси в Україні (конституційно-правові аспекти). Правові засади європейської та євроатлантичної інтеграції України: досягнення та перспективи : матеріали учасників заочної наук.-практ. конфер. (м. Львів, 31 жовт. 2017 р.). Львів : ННПП НУ «Львівська Політехніка», 2017. С. 10–13.
2. Сорока С. В., Волчецький Р. В. Еволюція взаємовідносин України з Європейським Союзом. Світова та європейська інтеграція : навч. посіб. Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2008. 340 с.
3. Цятковська А. М. Євроінтеграційна стратегія України: генеза та особливості реалізації. Науковий вісник Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана. Серія: Теорія і практика правознавства. 2019. Вип. 2 (16). С. 1–14.
4. Комар Н. В. Процес візової лібералізації між Україною та країнами ЄС. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. Вип. 14 (1). С. 142–145.

Ляшко Євгеній Русланович

студент 101 навчальної групи

Спеціальність «Правоохоронна діяльність»

Навчально-наукового інституту № 3 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Кулик Тетяна Олександрівна, доцент кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ОСНОВНИХ СВОБОД

Загальна декларація прав людини вважається основою міжнародного права по правам людини. Прийнята в 1948 році Загальна декларація прав людини

послужила натхненням для створення безлічі юридично обов'язкових міжнародних договорів з прав людини. Вона продовжує надихати всіх нас, будь то в боротьбі з несправедливістю, під час конфліктів, в суспільствах, які страждають від репресій, і в наших зусиллях по досягненню загального користування правами людини [1].

Ця декларація являє собою загальне визнання того, що основні права і основні свободи притаманні всім людям, є невідчужуваними і в рівній мірі застосовні до всіх, і що кожен з нас народжується вільною і рівною людиною у своїй гідності та правах. Незалежно від нашої національності, місця проживання, статі, національного або етнічного походження, кольору шкіри, релігії, мови або будь-якого іншого статусу, міжнародне співтовариство 10 грудня 1948 року взяло на себе зобов'язання захищати гідність і справедливість для всіх нас.

Актуальність даної теми в тому, що в сучасному світі, все частіше виникає потреба в захисті прав людини в різних сферах життя. За минулі роки це зобов'язання було втілене в закон, чи то у формі договорів, звичаєвого міжнародного права, загальних принципів, регіональних угод і внутрішнього права, в яких виражаються і гарантуються права людини.

Дійсно, Загальна декларація прав людини була джерелом натхнення для більш 80 міжнародних договорів і декларацій з прав людини, великого числа регіональних конвенцій з прав людини, національних законопроектів про права людини і конституційних положень, які разом складають всеосяжну юридично обов'язкову систему для заохочення і захисту прав людини.

Грунтуючись на досягненнях Загальної декларації прав людини, Міжнародного пакту про громадянські і політичні права та Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права, що вступили в силу в 1976 році. Ці два пакту розвивають більшість прав, вже закріплених в Загальній декларації прав людини, завдяки чому вони є фактично обов'язковими для держав які їх ратифікували [5]. У них викладені повсякденні права, такі як право на життя, рівність перед законом, свобода вираження думок, право на працю, соціальне забезпечення і освіту. Разом з Загальною декларацією прав людини Пакти складають Міжнародний білль про права людини.

Згодом міжнародні договори з прав людини стали більш сфокусованими і спеціалізованими як щодо розглянутого питання, так і соціальних груп, визначених як потребують захисту. Звід міжнародних норм в області прав людини продовжує зростати, розвиватися і допрацьовувати основні права і свободи, що містяться в Міжнародному біллі про права людини, вирішуючи такі проблеми, як расова дискримінація, тортури, насильницькі зникнення, інвалідність і права жінок. діти, мігранти, меншини і корінні народи.

Основні принципи прав людини, вперше викладені у Загальній декларації прав людини, такі як універсальність, взаємозалежність і неподільність, рівність і недискримінація, а також те, що права людини одночасно тягнуть за собою права і обов'язки носіїв обов'язків і правовласників, були підтверджені в багатьох міжнародних документах: конвенціях, деклараціях та резолюції з прав людини [2].

Сьогодні всі держави-члени Організації Об'єднаних Націй ратифікували принаймні один з дев'яти основних міжнародних договорів з прав людини, а 80 відсотків ратифікували чотири або більше, що є конкретним виразом універсальності Загальної декларації прав людини і міжнародних прав людини.

Міжнародне право прав людини встановлює зобов'язання, які держави зобов'язані дотримуватися. Ставши учасниками міжнародних договорів, держави беруть на себе зобов'язання і обов'язки за міжнародним правом поважати, захищати і дотримуватися права людини.

Зобов'язання поважати означає, що держави повинні утримуватися від втручання або обмеження дотримання прав людини. Зобов'язання захищати вимагає, щоб держави захищали окремих осіб і групи від порушень прав людини. Зобов'язання виконувати означає, що держави повинні приймати позитивні заходи для сприяння здійсненню основних прав людини [3].

Шляхом ратифікації міжнародних договорів про права людини уряди зобов'язуються приймати внутрішні заходи і законодавство, сумісні з їх договірними зобов'язаннями і обов'язками.

Таким чином, внутрішня правова система забезпечує основну правовий захист прав людини, гарантованих міжнародним правом. У тих випадках, коли національне судовий розгляд не враховує порушення прав людини, на регіональному та міжнародному рівнях доступні механізми і процедури розгляду індивідуальних і групових скарг, щоб гарантувати, що міжнародні стандарти в області прав людини дійсно дотримуються, виконуються і дотримуються на місцевому рівні [4].

Отже, можна зробити висновок, що сьогодні найчастіше права людини розглядаються як права, які притаманні кожній людині в силу того, що вона є людиною. Незважаючи на те що концепція прав людини часто сприймається як така, що відбиває якісь ідеали, до яких необхідно прагнути, або взагалі як утопічна за своєю природою, суть її полягає в тому, що права людини встановлюють той необхідний мінімум, який потрібен, щоб забезпечити людині «людське» існування.

Список використаних джерел:

1. Донеллі Дж. Права людини у міжнародній політиці / Джек Донеллі ; пер. з англ. Т. Завалій. – Львів : Кальварія, 2004. – 280 с.
2. Зубарева А. Є. Міжнародно-правовий статус Комітету ООН з прав людини : дис. ... к.ю.н. : 12.00.11 / Зубарева Антоніна Євгенівна. – Одеса, 2015. – 211 с.
3. Шемшученко Ю. С. Європейська комісія з прав людини / Ю. С. Шемшученко// Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К. : «Укр. Енцикл.», 1999. – Т. 2: Д – Й. – 379 с.
4. Панова Е. В. Міжнародно-правові основи діяльності комітету з прав людини: дис. ... канд. юрид. наук: / Панова Катерина Вікторівна. - М., 2005 - 199 с.

5. Стрельцова О. Становлення та розвиток принципу основних прав людини як джерела права Європейського Союзу / О. Стрельцова // Право України. – 2003. – № 11. – 158–161 с.

Малярчук Оксана Миколаївна
*магістр 101 МП Навчально-
наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх
справ*

Науковий керівник:

*Сьох Катерина Ярославівна, доцент
кафедри конституційного права та
прав людини Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук*

РОЗВИТОК ВИБОРЧЕ ПРАВО В УКРАЇНІ ЯК У ПРАВОВІЙ НЕЗАЛЕЖНІЙ ДЕМОКРАТИЧНІЙ ДЕРЖАВІ

Виборче право як явище виникло ще з давніх часів. Саме в Україні, як незалежній державі, воно виникло разом з Конституцією України (далі КУ), що була прийнята 1996 року. Частина 1 статті 38 КУ наголошує на тому, що громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування [1]. А стаття 71 КУ повідомляє, що вибори до органів державної влади та органів місцевого самоврядування є вільними і відбуваються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування. Виборцям гарантується вільне волевиявлення [1].

Тож, виходячи з вищезазначеного ми можемо сформулювати дефініцію поняття виборчого права - це система правових норм, які регулюють відносини, що виникають у процесі організації, проведення та визначення результатів виборів..

Виборче право поділяється на активне виборче право та пасивне. Поняття активне виборче право - це право громадян брати участь у виборі членів представницьких органів державної влади, органів місцевого самоврядування, а також у референдумах та інших політичних акціях, метою яких є активне волевиявлення народу [5. с. 167], іншими словами, це право брати участь у голосуванні та впливати на результат виборчого процесу. В Україні активне виборче право мають усі громадяни, яким на день виборів виповнилося 18 років, крім громадян, що визнані судом недієздатними [1. ст. 70]. Пасивне виборче право – це право бути обраним на пост Президента України, народного депутата та членів інших органів державної влади та місцевого самоврядування.

Виборче право охоплює положення Конституції, законів і підзаконних актів, що регламентують вибори парламенту, Президента, органів місцевого самоврядування, тощо. Слід зазначити, що 19 грудня 2019 року був прийнятий Виборчий кодекс України (далі ВКУ), що деактивував низку законів України та, що поєднує у собі всі аспекти виборів як політичного явища.

Відповідно до ст. 1 ВКУ, вибори – це основна форма народного волевиявлення, способом безпосереднього здійснення влади Українським народом. Вибори є вільними і відбуваються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування. Вибори бувають таких типів: вибори Президента України, вибори народних депутатів України, місцеві вибори [2, ст. 3]. Розглянемо детальніше особливості кожного типу виборів.

Президент України обирається громадянами України на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування. Вибори Президента України є загальними. Право голосу на виборах Президента України мають громадяни України, яким на день виборів виповнилося 18 років [2, книга 2].

Вибори Президента України є рівними, тобто громадяни України беруть участь у виборах на рівних засадах та кожний громадянин України має один голос, що може використати тільки на одній виборчій дільниці, де він включений до списку виборців.

Усі кандидати на пост Президента України мають рівні права і можливості брати участь у виборчому процесі [2, книга 2].

У законі визначаються цензи до кандидатів на пост голови держави. Президентом України може бути обраний громадянин України, який на день виборів досяг 35 років, має право голосу, володіє державною мовою і проживає в Україні протягом 10 останніх перед днем виборів років.

Народні депутати України обираються громадянами України на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування. Депутати працюють партійно, а кількісний склад Верховної Ради України становить 450 депутатів. Вибори депутатів здійснюються за пропорційно-мажоритарною системою:

- 1) 225 депутатів обираються за пропорційною системою у загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі за виборчими списками кандидатів у депутати від політичних партій;

- 2) 225 депутатів обираються за мажоритарною системою відносної більшості в одномандатних виборчих округах [2, книга 3].

Вибори депутатів є загальними, а право голосу на виборах депутатів мають громадяни України, яким на день голосування виповнилося 18 років. Депутатом може бути обраний громадянин України, який на день виборів досяг 21 року, має право голосу і проживає в Україні протягом останніх 5 років. Не може бути висунутий кандидатом й обраний депутатом громадянин, який має судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена і не знята у встановленому законом порядку. Право висунування кандидатів у депутати

належить громадянам України, які мають право голосу. Це право реалізується ними через партії або шляхом самовисування відповідно до Закону.

До місцевих виборів відносять а) вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим; б) вибори депутатів сільської, селищної, міської ради; в) вибори сільського, селищного, міського голови; г) вибори депутатів районної ради; ґ) вибори депутатів обласної ради; д) вибори депутатів районної у місті ради (у містах, де утворені районні у місті ради)

Вибори депутатів сільської, селищної, міської ради проводяться за мажоритарною системою відносної більшості в багатомандатних виборчих округах, на які поділяється територія відповідної територіальної громади. У кожному такому окрузі може бути обрано не менше 2 і не більше 4 депутатів.

Вибори сільського, селищного, міського голови проводяться за мажоритарною виборчою системою відносної більшості в єдиному одномандатному сільському, селищному, міському виборчому окрузі, що збігається відповідно з територією села, селища, міста згідно з адміністративно-територіальним устроєм або територією сільської, селищної, міської територіальної громади.

Вибори міського голови проводяться за мажоритарною виборчою системою абсолютної більшості в єдиному одномандатному міському виборчому окрузі, що збігається з територією міста згідно з адміністративно-територіальним устроєм або територією міської територіальної громади [2, книга 4].

Депутатом, сільським, селищним, міським головою може бути обраний громадянин України, який має право голосу відповідно до статті 70 Конституції України, а саме громадяни, які досягли 18 років.

Заборона депутатства накладена на громадян України, що мають судимість за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, якщо ця судимість не погашена або не знята в установленому законом порядку [2, ст. 193].

Отже, ми бачимо що відповідно до чинного законодавства України, громадяни можуть реалізувати виборче право на всіх рівнях. Проте, кожен повинен відповідати встановленим цензам.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. (Із змінами, внесеними згідно із Законами № 2222-IV від 08.12.2004, ВВР, 2005, № 2, ст.44 № 2952-VI від 01.02.2011, ВВР, 2011, № 10, ст.68 № 586-VII від 19.09.2013, ВВР, 2014, № 11, ст.142 № 742-VII від 21.02.2014, ВВР, 2014, № 11, ст.143 № 1401-VIII від 02.06.2016, ВВР, 2016, № 28, ст.532 № 2680-VIII від 07.02.2019, ВВР, 2019, № 9, ст.50 № 27-IX від 03.09.2019, ВВР, 2019, № 38, ст.160)
2. Виборчий кодекс України від 19.12.2019 (Із змінами, внесеними згідно із Законами № 884-IX від 15.09.2020, ВВР, 2020; № 51, ст.485; № 924-IX від 29.09.2020; № 1638-IX від 14.07.2021)

3. Закон України Про вибори Президента України від 05.03.1999 (Закон втратив чинність на підставі Виборчого кодексу України)
4. Закон України Про вибори народних депутатів України від 17.11.2011 (Закон втратив чинність на підставі Виборчого кодексу України)
5. Молдован В. Конституційне право: опорні конспекти / В. Молдован, В. Мелашенко. – К. : Юмана, 1996 – 272 с.

Мамульчик Анна Андріївна,
*Курсант 201 навчальної групи
Навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх
справ*
Науковий керівник:
*Сьох Катерина Ярославівна, доцент
кафедри конституційного права та
прав людини Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук*

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ РЕФЕРЕНДУМ 1 ГРУДНЯ 1991 РОКУ ЯК ЛЕГІТИМАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ.

Для початку, варто зазначити, що Україна пододала надзвичайно довгий і тернистий шлях для становлення себе, як сильної незалежної держави з власними символами та кордоном, демократичним суспільством й високими моральними цінностями. Вагоме історичне значення в остаточному утвердженні нашої держави самостійною та соборною відіграв Всеукраїнський референдум, що відбувся 1 грудня 1991 року, де волею всього народу було схвалено рішення щодо створення нової окремої суверенної країни.

Перш ніж перейти до висвітлення питання безпосереднього затвердження Акта проголошення незалежності нашої держави суспільством, варто згадати про ту рушійну силу, що сприяла цій відчайдушній геополітичній події двадцятого століття. Першим кроком став так званий серпневий путч, що відбувся 19.08.1991. Це була спроба усунення з посту Президента Союзу Радянських Соціалістичних Республік Михайла Горбачова самопроголошеним Державним комітетом із надзвичайних ситуацій. У серпневі дні швидкими темпами почали розгортатися події й на нашій Батьківщині. Кабінет Міністрів Української Радянської Соціалістичної Республіки ухвалив постанову «Про створення тимчасової комісії для запобігання надзвичайним ситуаціям», яку підписав перший віце-прем'єр Костянтин Масик. За всіма ознаками, рішення українського уряду були пропутчистськими. З 19 по 22 серпня по Києву, Донецьку, Львову та Харкову почали стрімко поширюватися мітинги-протести проти дій заколотників цієї політики. Така ситуація, що характеризувалася небезпекою для українських земель через державний переворот в Радянській

Соціалістичній Республіці, сприяла утвердженню Верховною Радою України політико-правового документу, що остаточно легітимував створення самостійної держави - УКРАЇНИ, територія якої є неподільною і недоторканною, а в її межах віднині чинність мають виключно Конституція і закони України.

Так, серпневий путч дав зрозуміти що створення нової держави обов'язково потребує її найвищого затвердження - затвердження суспільством, адже така форма волевиявлення народу стала типовою моделлю прийняття важливих рішень і даним способом закріпила свою самостійність не одна європейська країна. Необхідність в проведенні референдуму також обумовлювалася визнанням незалежності України іншими державами, проте цей процес проходив досить повільно через складну ситуацію з Радянським Союзом.

Усі вищезазначені фактори підсумували нагальність потреби реалізації Всеукраїнського референдуму, де 1 грудня вирішувалось надзвичайно важливе питання: бути чи не бути самостійній, незалежній Україні. Підготовка і сам процес проведення всенародного волевиявлення здійснювався без фальсифікації, примусу та порушень встановленої законом процедури, і, враховуючи сприятливі для людей, демократичні умови, спостерігачі іноземних країн зазначили що референдум проходив відповідно до усіх європейських стандартів. Своїм правом проголосувати у цій епохальній події, що у корені змінила історичну долю усього українського народу скористалися 31 891 742 особи, що становить 84,18% населення держави. Кожному виборцю надавався бюлетень з текстом Акту проголошення незалежності України та головним питанням, що висувалося на розгляд народу: "Чи підтверджуєте ви акт проголошення незалежності України?". За результатами таємного голосування на питання щодо погодження з рішенням Верховної Ради стосовно офіційного затвердження самостійності нашої держави позитивну відповідь дали 90,31% голосуючих, тобто 28 804 071 людина.[3] Це дозволило утвердити Україну на світовій арені як повноправного суб'єкта міжнародних відносин, визнати її створення понад сорока іноземними країнами та започаткувати новий етап розвитку Української незалежної держави. Водночас з референдумом відбулися президентські вибори за схемою абсолютної більшості, де першість здобув Леонід Кравчук, який також підтримав Акт проголошення незалежності України схвальним голосом. Ці події довели сильне бажання громадян нашої Батьківщини жити в незалежній демократичній державі, самостійно вирішувати внутрішні політичні та економічні проблеми.

Отже, підсумовуючи усе вищесказане, я хочу сказати, що Всеукраїнський референдум має вагомe історичне значення, адже він став остаточною крапкою в руйнуванні Радянського Союзу. Воля народу дала змогу перетворити тезу Конституції СРСР про право усіх націй на відокремлення з лише написаної, але по факту не діючої на повноправний механізм, що відкрив шлях на самовизначення не одній новоутвореній країні. День 1 грудня 1991 року назавжди залишиться важливою датою для українського народу, оскільки саме тоді, згуртувавшись, він мирним, демократичним шляхом поклав початок

розбудови власної держави, відродивши в кожному дух патріотизму та прагнення до створення могутньої незалежної України.

Список використаних джерел:

1. Постанова Верховної Ради Української РСР «Про проголошення незалежності України» від 24.08.1991 № 1427-ХІІ
2. Багрій О. Вибір зроблено шляхом Жовтня, 1991 рік, №187
3. Павленко І., Даниляк О., Макаров Г., Руденко А.. Розвиток форм безпосередньої демократії в Україні: аналіз доцільності та перспектив застосування. Київ: Національний інститут стратегічних досліджень. 2019.

Панасюк Вікторія Вікторівна

курсант 204 навчальної групи

*Навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх
справ*

Науковий керівник:

*Осауленко Андрій Олександрович,
доцент кафедри конституційного
права та прав людини Національної
академії внутрішніх справ, доктор
юридичних наук, доцент*

СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ І ЄВРОПОЛУ У СФЕРІ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Процеси державотворення України відбуваються в період кардинальних політичних та економічних зрушень в українському суспільстві та історичних змін у системі міжнародних відносин, характерною ознакою яких є перехід від ери конфронтації, військово-політичного та ідеологічного протистояння до періоду співробітництва і відкритості. Географічне розташування на Європейському континенті та геополітичне становище держави, величина території, кількість населення, багаті природні ресурси, комунікаційні та транзитні можливості, потужний економічний, науково-технічний, інтелектуальний і воєнний потенціали, культурні традиції і політичні уподобання – все це має незаперечне значення для забезпечення національних інтересів України і ставить питання про необхідність визначення власних геополітичних цінностей. Реалізація Україною свого потенціалу знаходиться у безпосередній залежності від її активного і повномасштабного входження до світового співтовариства, її участі в існуючій системі міжнародних організацій. Міжнародні організації відіграють значну роль у політичних процесах сучасного світу й нерідко мають вирішальний голос у врегулюванні міжнародних конфліктів [1, с. 3].

Сучасний етап розвитку нашої держави характеризується зміцненням співробітництва між державами та міжнародними організаціями у різних сферах. В першу чергу, особливої уваги потребує співробітництво в правоохоронній сфері, яке обумовлене розвитком транснаціональної злочинності, яка зачіпає інтереси двох і більше держав. Міжнародне співробітництво держав ґрунтується на системі певних критеріїв, стандартів, тобто міжнародних принципах, які визначають сутність організації та діяльності держав, а також міжнародних організацій у сфері боротьби з міжнародними злочинними діяннями [2, с. 92].

Міжнародне співробітництво держав у боротьбі зі злочинністю – це співробітництво держав, спрямоване на розробку і координацію заходів щодо попередження, розкриття злочинів і поведження з правопорушниками, а також вироблення комплексних цілей і завдань з мінімізації транснаціональних і внутрішньодержавних протиправних діянь. Воно розвивається на трьох рівнях: рівень двостороннього співробітництва між державами; регіональний рівень; співробітництво на універсальному (загальносвітовому) рівні [3, с. 25].

Відповідно до п.4 ст.2 Статуту ООН усі члени ООН утримуються в їх міжнародних відносинах від погрози силою або її застосування.

Обов'язок незастосування сили поширюється на всі держави і є основою для співробітництва між державами в різних сферах, в тому числі й у сфері боротьби зі злочинністю. Нормативний зміст цього принципу можна викласти в таких основних положеннях:

1. Співробітництво між державами у сфері боротьби зі злочинністю має ґрунтуватися на добровільній основі, без будь-якого примусу силою, чи погрози силою;

2. Проблеми, що виникають при співробітництві в сфері кримінальної юстиції, не можуть використовуватися для безпідставного прямого або непрямого застосування сили чи погрози силою [4].

На сьогоднішній день Україна активно співпрацює з різними країнами на підставі міжнародних договорів та на засадах взаємності. Крім того, правоохоронна діяльність нашої країни пов'язана з діяльністю європейських інституцій, наприклад Європол (Європейський поліцейський офіс) [5, с. 188].

Європол має взаємовідносини з країнами, що входять в ЄС, і з організаціями, які взаємодіють з ним на основі угод про співпрацю, зокрема з: Албанією, Австралією, Канадою, Колумбією, Ісландією, Норвегією, Швейцарією, а також Інтерполом та правоохоронними органами США (Бюро алкоголю, тютюну, вогнепальної зброї і вибухових речовин (АТФ), по боротьбі з наркотиками (DEA), Секретна служба (USSS); Федеральне бюро розслідувань (ФБР) тощо).

Європол нині здійснює співробітництво з дев'ятьма органами ЄС та установ, що функціонують у сферах свободи, безпеки і правосуддя. Також співпрацює по ряду ініціатив на двосторонній основі [2, с. 92].

Ця мережа має захищені канали зв'язку, що надаються Європолом. Крім того, дана організація має два зв'язкових співробітника, що відряджаються у м. Вашингтон (США) і Штаб-квартиру Інтерполу в м. Ліон, Франція.

Європол підтримує діяльність правоохоронних органів держав-учасниць у сферах:

- сприяння обміну інформацією між Європолом та офіцерами зв'язку відрядженими державами-учасницями, як представники своїх національних правоохоронних органів;
- забезпечення оперативного аналізу і підтримки операцій держав-учасниць;
- надання експертної і технічної підтримки для досліджень і операцій, здійснюваних у рамках ЄС, під наглядом та юридичною відповідальністю держав-учасниць;
- створення стратегічних звітів (наприклад, оцінки загроз) і аналізу злочинів на основі інформації та оперативних даних які отримані від держав-учасниць або отриманих з інших джерел.

Також за сприянням цієї організації активно проводиться та розповсюджується серед держав-учасниць аналіз злочинності і гармонізації методів розслідування.

Європол регулярно організовує інформаційно-просвітницькі заходи для співробітників правоохоронних органів ЄС з метою підвищення їх знань про Європол та його функціонування.

4 грудня 2009 р. у м. Київ під час саміту Україна – ЄС була підписана Угода між Україною та Європолом про стратегічне співробітництво. Цей документ покликаний сприяти координації зусиль держав-членів ЄС та України в запобіганні і протидії будь-яким формам міжнародної злочинності, проявам терористичних загроз, торгівлі людьми, наркотиками та іншими психотропними речовинами, нелегальній міграції.

Зазначена робота здійснюється у безпосередній взаємодії між Міністерством внутрішніх справ України та Секретаріатом Європолу.

Також досягнуто домовленості щодо укладення Угоди про оперативне співробітництво, яка покликана поглибити відповідну взаємодію сторін. Угода передбачає налагодження співробітництва між Україною та Європолом з метою підтримки держав-членів Європейського Союзу в попередженні і боротьбі з організованою злочинністю, тероризмом та іншими формами міжнародної злочинності, зокрема шляхом обміну інформацією між Україною та Європолом.

11 березня 2015 р. у м. Київ та 19 березня 2015 р. у м. Гаага підписано Меморандум про взаєморозуміння між Україною та Європолом щодо встановлення захищеної лінії зв'язку. Це дасть можливість здійснювати обмін інформацією між Україною та країнами-членами ЄС через Європол в режимі реального часу та сприятиме поглибленню практичної взаємодії з інституціями ЄС, а також об'єднанню зусиль держави у боротьбі з транскордонною злочинністю на національному та міжнародному рівнях [6].

Також, 14 грудня 2016 р. була підписана Угода про оперативне та стратегічне співробітництво, яка набрала чинності 12 липня 2017 року та припинила дію попередньої Угоди між Україною та Європолом про стратегічне співробітництво 2009 року, метою якої було посилення співробітництва держав-

членів ЄС, які діють через Європол, з Україною в запобіганні серйозним формам міжнародної злочинності, їх виявленні, припиненні та розслідуванні, шляхом обміну стратегічною й технічною інформацією.

Таким чином, завдяки укладеній угоді українським правоохоронцям надана можливість брати участь у спільних поліцейських заходах разом з іноземними колегами, здійснювати обмін і аналіз оперативної та стратегічної інформації, встановлювати місцезнаходження злочинців, які перебувають у розшуку, створювати міжнародні спільні слідчі групи тощо.

Тому, враховуючи вищевикладене, можна дійти висновку, що Україна доклала чимало зусиль задля того, щоб співпрацювати з державами-членами Європейського Союзу та його правоохоронними органами (Європолом). Введення в дію оновленої нормативної бази з питань співробітництва правоохоронних органів України і Європолу є кроком, який дозволить вивести взаємодію України і ЄС з питань безпеки на новий, більш якісний рівень. Крім цього, розширення формату співробітництва двох сторін у питаннях протидії міжнародній організованій злочинності, проявам тероризму, незаконній міграції та іншим суспільно небезпечним явищам стане чинником прискорення європейської інтеграції і входження України до числа найбільш розвинених, демократичних держав сучасного світу.

Таким чином, реалізація Україною свого потенціалу знаходиться у безпосередній залежності від її активного і повномасштабного входження до світового співтовариства, її участі в існуючій системі міжнародних організацій.

Список використаних джерел:

1. Україна в міжнародних організаціях : навч. посіб. / за ред. Ю. І. Макара. Чернівці, 2009, 880 с.
2. Грицаєнко Л. Л. Органи Європейського Союзу з боротьби зі злочинністю та правові засади їх співробітництва з Україною. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2012. №1. С. 91–95.
3. Міжнародна поліцейська енциклопедія : у 10 т. Т. І: Понятійний апарат. Концептуальні підходи. Теорія та практика. Київ: Ін Юре, 2003, 1232 с.
4. Статут Організації Об'єднаних Націй від 26.06.1945 р. Дата оновлення: 16.09.2005. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010 (дата звернення: 28.09.2021).
5. Стрельцова О.В. Організаційний механізм Європейського Союзу в сфері спільної кримінальної політики. *Юридична наука*. 2011. № 4–5. С. 185– 191.
6. Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським поліцейським офісом про оперативне та стратегічне співробітництво: Закон України від 12.07.2017 р. № 2129-VIII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2129-1> (дата звернення: 28.09.2021).

Победря Олександр

студент 101 навчальної групи

Спеціальність «Правоохоронна діяльність»

Навчально-наукового інституту № 3 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Кулик Тетяна Олександрівна, доцент кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ОСІБ, ЯКІ МАЮТЬ ЗНАЧНУ ЕКОНОМІЧНУ АБО ПОЛІТИЧНУ ВАГУ В СУСПІЛЬНОМУ ЖИТТІ (ОЛІГАРХИ)

Після здобуття Україною незалежності в країні сформувався певний прошарок людей, які виділялися своїми фінансовими здобутками, соціальним статусом та впливом на політику країни. В народі таких осіб називали «олігархами». Конституційно-правовий статус осіб, які мають значну економічну або політичну вагу в суспільному житті країни наразі є актуальним питанням. Загалом актуальність пов'язана з прийняттям проекту Закону України «Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархів)».

На нашу думку, варто зазначити, що Конституція України основний закон, який визначає основні права, обов'язки і свободи громадянина та людини. Наприклад, згідно статті 21 Конституції України: «Усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними» [1].

Статтею 36 основного закону нашої країни також передбачено, що громадяни України мають право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для реалізації та захисту безпосередньо своїх прав і свобод та задоволення політичних, соціальних, економічних, культурних та інших інтересів [1].

Згадуючи осіб, які мають політичну та економічну вагу в суспільстві неможливо не згадати статтю 42 Конституції України. Адже саме ця стаття гарантує кожній людині право на підприємницьку діяльність, звісно якщо вона не заборонена законом [1].

Обмеження підприємницької діяльності, згідно Закону, стосується лиш депутатів, посадових і службових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування [1].

Також згідно статті 42 Конституції України «держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності». Наша країна не допускає зловживання монопольним становищем на ринку, а також недобросовісну конкуренцію [1].

Після аналізу основного закону України ми можемо зазначити, що в Конституції відсутнє поняття «олігарх». Вперше цей термін пропонує вищезгаданий проект Закону України «Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархів)» [2].

Відповідно до статті 2 цього законопроекту особою, яка має значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархом) вважається фізична особа, яка одночасно відповідає 3 критеріям [2]:

- має значний вплив на засоби масової інформації;
- бере участь у політичній діяльності країни;
- є кінцевим бенефіціарним власником підприємства, яке займає монопольне становище на ринку;
- підтверджена вартість активів особи та суб'єктів господарювання, бенефіціаром яких вона є, перевищує 1 мільйон прожиткових мінімумів, встановлених для працездатних осіб на 1 січня відповідного року.

Наразі виникають деякі сумніви щодо цих критеріїв. Вони досить не чіткі, а отже є шанс отримати статус «олігарха» просто великим бізнесменам. Також законопроект зазначає, що людина відповідає ознаці участі у політичному житті, якщо вона є близькою особою президента, спікера, народних депутатів України, міністрів та інших осіб [2].

Тобто, можна зробити висновок, що згідно цього законопроекту особа, яка не має стосунку до політичної діяльності країни, може стати «олігархом». Наведемо приклад, близький родич дружини/чоловіка керівника якогось відомства, який має акції фірми та випускає якусь невелику міську газету, однак не є учасником політичного процесу, може бути визнаним олігархом. Деякі експерти вважають, що це буде стимулювати оформлення майна на підставних осіб [3;4].

Також небезпека для України ще й в тому, що РНБО буде вирішувати чи є підстави визнавати особу олігархом чи ні. Проект закону дозволяє РНБО на власний розсуд вирішувати чи вислуховувати особисті пояснення особи про підстави визнання її олігархом. Проблема ще й в тому, що закон не передбачає можливості оскарження такого рішення [3].

Загалом закон дає можливість певній особі боротися з іншими особами. Через таку владу в руках РНБО, суспільство побоюється, що країна швидко скотиться до авторитаризму. Громадяни бояться за свої права та свободи, які гарантовані Конституцією України [3;4].

Загалом, на нашу думку не потрібен окремий закон для боротьби з олігархами.

Можна лиш погодитись з думкою експертів, наприклад деякі економісти пропонують боротися з таким явищем як «олігарх» системними змінами.

Наприклад, забезпечення Верховенства права та антимонопольного законодавства [4].

Наразі можна сказати, що цей закон може привести країну не туди, він має достатньо розмиті критерії статусу «олігарха», може стати поштовхом для авторитаризму та простих політичних розправ. Саме тому маю такі альтернативні пропозиції щодо боротьби із таким явищем як «олігархи»:

1. Забезпечити верховенство права в країні, наприклад провести судові реформи, які зроблять судову систему України чесною та прозорою;

2. Вдосконалити антимонопольне законодавство, реформувати Антимонопольний комітет.

3. Проводити лібералізацію ринку в сферах енергетики, телекомунікації тощо.

Отже, саме ці дії дадуть поштовх розвитку економіки нашої країни та не дадуть можливості появи та розвитку олігархів в Україні.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Проект Закону про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну або політичну вагу в суспільному житті (олігархів): від 02.06.2021 р. №5599. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=5599&skl=10 (дата звернення: 26.09.2021).
3. Хутор Т.М. Закон про олігархів чи популістична ширма для ручного управління країною. *Українська правда*. 23.09.2021. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2021/09/23/7308205/>. (дата звернення: 26.09.2021).
4. Фурса С. Яскравий український парадокс. Чому я проти закону про олігархів. *НВ*. 23.09.2021. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/zakon-pro-oligarhiv-shcho-zminitsya-ta-proti-kogo-vin-pracyuye-fursa-novini-ukrajini-50185109.html>. (дата звернення: 26.09.2021).

Рєпіна Катерина Дмитрівна

курсант Навчально-наукового інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Сьох Катерина Ярославівна, доцент кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

РОЗВИТОК ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В УКРАЇНІ З ЧАСІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ДО СЬОГОДЕННЯ

За останні 30 років незалежності України досягнуто значного прогресу у розвитку принципу гендерної рівності. Уряд, профспілки, громадські організації докладають багато зусиль з подолання дискримінаційних стереотипів, що

створюють перепони на шляху забезпечення рівності в суспільстві. Наразі гендерна рівність набуває пріоритетної уваги у нашій державі. Останнім часом на глобальному рівні з'явився ряд важливих політичних ініціатив із забезпечення комплексного гендерного підходу шляхом розвитку інституційних механізмів, нормативних заходів і технічної допомоги.

Повертаючись до історичних фактів щодо гендерної рівності в Україні, слід зазначити, що за останні століття статус жінок помітно змінився, особливо останні декілька років. Те, що ми зараз сприймаємо як даність для жінок – можливість навчатися в університеті, право на спадок, виборче право, працевлаштування на ринку праці, виборювалося протягом довгих років у різних країнах світу. З початку розвитку незалежної України, ми не можемо зазначити що відбувалася гендерна рівність у всьому. Існувало багато стереотипів які обмежували права жінок. Наприклад, у працевлаштуванні, у політичній діяльності, а також у закладах вищої освіти зі спеціальним статусом. Але слід зазначити, що сьогодні права чоловіка та жінки урівнюються у всіх сферах діяльності та у сімейному побуті.

Україна активно створює механізми які забезпечують, контролюють та гарантують гендерну рівність. Одним з таких механізмів є нормативно-правове забезпечення з питань гендерної рівності, яка поступово приводиться у відповідність до міжнародних стандартів

Головним нормативно-правовим актом України, спрямованим на реалізацію жінками та чоловіками своїх рівних прав і можливостей, є Конституція, яка закріпила рівність прав жінок і чоловіків. Стаття 21 та 24 Конституції України гарантує, що “Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. <...> Рівність прав жінки і чоловіка забезпечується: наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї; спеціальними заходами щодо охорони праці і здоров'я жінок, встановленням пенсійних пільг; створенням умов, які дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством; правовим захистом, матеріальною і моральною підтримкою материнства і дитинства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам і матерям”.

На розвиток вказаних положень Конституції було прийнято спеціальний законодавчий акт з гендерної проблематики – Закон України “Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків”, який став практичним втіленням головних принципів рівності статей. Відповідно до Закону, рівність прав жінок і чоловіків полягає у відсутності обмежень чи привілеїв за ознакою статі. Основною метою Закону є “досягнення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, ліквідації дискримінації за ознакою статі та застосування спеціальних тимчасових заходів, спрямованих на усунення дисбалансу між можливостями жінок і чоловіків реалізовувати рівні права, надані їм Конституцією і законами України паритетного становища жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства шляхом правового забезпечення.

Не менш важливим є Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», яким визначено організаційно-правові засади запобігання та протидії дискримінації з метою забезпечення рівних можливостей щодо реалізації прав і свобод людини та громадянина.

Наступним кроком є Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30.09.2019 № 722/2019, якому також зазначено що в Україні повинні вживатися заходи щодо заборони дискримінації та розвиток гендерної рівності. На виконання Указу виконавчі органи повинні вжити всіх заходів за для забезпечення даного акту.

Отже, слід наголосити, що динаміка розвитку гендерної рівності в Україні рухається в правильному руслі відповідно до світових вимог та стандартів. Адже, рівність всіх незалежно від будь-яких ознак, це є ознакою демократичної держави. На цьому наголошує світова спільнота, а особливо ООН і ЄС.

Як наслідок ми можемо сказати, що Україна приймаючи нормативно правові акти, все більше урівнює права жінок та чоловіків у всіх сферах життєдіяльності. Наприклад, у Виборчому кодексі України який набув чинності у 2020 році, збільшили відсоток жінок у політичній діяльності, тобто наступного скликання Верховної ради України, ми зможемо побачити більше жінок у парламенті. Також, у 2021 був прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення рівних можливостей матері та батька у догляді за дитиною», який фактично зрівняв права чоловіків і жінок на декретну відпустку. Це говорить про стертя стереотипів які були закладені з радянських часів.

Отже, можна зробити висновок, що розвиток України у сфері гендерної рівності рухається у правильному напрямку, проте нам є ще над чим працювати та змінювати і багато що залежить не від органів державної влад, а від свідомості народу України.

Список використаних джерел

1. Видання дослідження гендерної проблематики в Україні «Гендерна рівність і розвиток: погляд у контексті європейської стратегії України» URL: <https://razumkov.org.ua/upload/Gender-FINAL-S.pdf>
2. Стаття «Історичні передумови формування гендерної нерівності у суспільстві» URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/2/28.pdf>

Роговський **Ярослав**
Станіславович

студент 101 навчальної групи
Спеціальність «Правоохоронна
діяльність»

Навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник:

Кулик Тетяна Олександрівна, доцент
кафедри конституційного права та
прав людини Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

ГАРАНТІЇ ДЕПУТАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: НОВИЙ ЕТАП

У наш час, недоторканність посадових осіб є гарантією більш високого рівня у порівнянні з недоторканністю, яка встановлюється для всіх осіб, що відповідає принципу рівності прав і свобод громадян та їх рівності перед законом (стаття 24 Конституції України) [1].

Проблеми імунітету, недоторканності та відповідальності досліджувалися в Україні такими, вченими як: В. Бужором і М. Козюком, А. О. Селівановим, О. В. Бондарчуком.[2]. Якщо права і свободи людини і громадянина, а також гарантії цих прав і свобод (у тому числі додаткові гарантії недоторканності особи) визначаються виключно законами України (пункт перший статті 92 Конституції України), то встановлення додаткових гарантій недоторканності для окремих категорій державних посадових осіб має на меті створення належних умов для виконання покладених на них державою обов'язків та захист від незаконного втручання у їх діяльність. Конституційний Суд України вирішив, що встановлення додаткових порівняно з недоторканністю особи гарантій та недоторканності для окремих категорій державних посадових осіб має на меті створення належних умов для виконання покладених на них державою обов'язків та захист від незаконного втручання у їх діяльність [9].

Недоторканність посадових осіб є гарантією більш високого рівня у порівнянні з недоторканністю, яка встановлюється для всіх осіб [3]. Тому до останнього часу важливою конституційною гарантією правового статусу народних депутатів України вважалася депутатська недоторканність, бо вона має цільове призначення, а саме — забезпечення безперешкодного та ефективного здійснення народним депутатом України своїх функцій. Вона не є особистим привілеєм, а має публічно-правовий характер.

Поглиблюючись в законодавство незалежної України в аспекті нормативного закріплення гарантій депутатської діяльності стало наступником підходів, сформованих ще в радянському державознавстві, адаптувавши їх до нових політико-правових умов.

На сьогодні гарантії діяльності депутатів можна розподілити на чотири групи. Першу з них складають організаційно-правові гарантії, що стосуються підготовки і здійснення депутатських повноважень (звільнення від виробничих чи службових обов'язків для виконання депутатських повноважень, інформаційне, у тому числі юридичне, забезпечення діяльності, невідкладний прийом посадовими особами). До другої групи належать процесуальні гарантії, основна мета яких полягає у забезпеченні безперешкодного порядку реалізації депутатських повноважень. Третя група – матеріально-правові гарантії, – призначені для фінансового забезпечення поведінки депутата щодо участі в управлінні публічними справами (відшкодування видатків, пов'язаних з виконанням депутатських повноважень, а також безкоштовний проїзд залізничним, повітряним і морським транспортом по території країни, позачергове поселення у готелі, надання службового житла тощо). Четверту групу складає депутатський імунітет, метою якого є охорона прав депутатів від будь-яких посягань, забезпечення безперешкодної реалізації депутатами своїх повноважень (депутатська недоторканність та охорона трудових прав депутатів) [4].

Згідно з положеннями частини другої статті 80 Конституції України, народні депутати України не несуть юридичної відповідальності за результати голосування або висловлювання у парламенті та його органах, за винятком відповідальності за образи чи наклепи. Це означає, що народний депутат України і після припинення депутатських повноважень не може бути притягнений до юридичної відповідальності за зазначені дії.

Депутатська недоторканність передбачає також особливий порядок притягнення до кримінальної відповідальності, затримання чи арешту народних депутатів України. Вони не можуть бути без згоди Верховної Ради України притягнені до кримінальної відповідальності, затримані чи заарештовані (частина третя статті 80 Конституції України).

З 01.01.2020 р. набули чинності зміни до законодавства, якими скасовується депутатська недоторканність парламентарів. По-перше, це потребувало внесення змін до Конституції України, адже конституційно-правовий статус народного депутата України закріплений на рівні Конституції України, на що був спрямований Закон України від 03.09.2019 р. №27-IX «Про внесення змін до ст. 80 Конституції України (щодо недоторканності народних депутатів України)». По-друге, потрібно було внести зміни до низки законів України: «Про статус народного депутата України», «Про Регламент Верховної Ради України», Кримінальний процесуальний кодекс України. Для цього був прийнятий ЗУ від 18.12.2019 р. №388-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з метою приведення у відповідність до Закону України «Про внесення змін до ст. 80 Конституції України щодо недоторканності народних депутатів України». [5]

Таким чином, гарантії депутатської недоторканності поширюються на народних депутатів України з моменту визнання їх обраними за результатами виборів, засвідченими рішенням відповідної виборчої комісії, і до моменту припинення у встановленому порядку депутатських повноважень.

Питання щодо скасування депутатської недоторканності не можна назвати новим для українського політикуму та суспільства загалом, адже воно періодично було на слуху. Така періодичність визначалася черговою та позачерговою виборчими кампаніями. Це гасло брала на «озброєння» не одна політична сила та не один політик (умисно уникаю слова «державний діяч») після першого десятиліття проголошення (по суті – відновлення) незалежності України [6].

Під час численних виборчих кампаній скасування депутатської недоторканності використовували як популістську обіцянку, але надалі розробки законопроектів та надання Конституційним Судом України висновків щодо відповідності законопроектів вимогам ст.157 і 158 Конституції України справа не доходила [7].

Отже, конституційно-правовий статус народного депутата України (в аспекті імунітету та індемнітету) лише включає положення про те, що народні депутати України не несуть юридичної відповідальності за результати голосування або висловлювання у парламенті та його органах (депутатський індемнітет, який в деяких англомовних країнах відомий як «привілей свободи слова»), за винятком відповідальності за образу чи наклеп. У питанні щодо притягнення народного депутата України до кримінальної відповідальності одним із ключових моментів є погодження процесуальних дій [10], відкрити провадження може тільки Генеральний прокурор і доручити його тільки НАБУ чи ДБР; обов'язкове повідомлення депутата під час розгляду клопотань слідчих у суді (крім НРСД та обшуку); виключається відповідальність за діяльність «при здійсненні депутатських повноважень». На думку Центру протидії корупції, це лише посилює недоторканність народних депутатів під гаслами її скасування. [6]

Зазначений аналіз, дозволяє зробити висновок, що депутатська недоторканість – це механізм впливу народного депутата не тільки на державні органи, а й на пересічних громадян. Проблема є досить глибокою та багатогранною, оскільки депутатська недоторканість є вигідною лише самим народним депутатам. Всі починання та зрушення в розв'язанні цієї проблеми, а саме знятті недоторканності, призводять до створення лише нових державних установ у боротьбі з нею та збільшенні кількості нових посадовців.

Список використаних джерел:

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України: за станом на 24.06.2020 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (Дата звернення: 03.12.2020)
2. Депутатська недоторканність (Сучасна парламентська та судова практика: правовий аналіз) / О. В. Задорожній, М. М. Добкін, А. О. Селіванов; За заг. ред. О. В. Задорожнього. К.: Логос, 2004
1. 3.Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України

(конституційності) Закону України «Про Рахункову палату Верховної Ради України» (справа про Рахункову палату): Конституційний Суд; Рішення від 23.12.1997 № 7-зп

3. СИЧ МАКСИМ АНАТОЛІЙОВИЧ Thursday, 30 April 2020 07:05 | Written by, молодший науковий співробітник НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України (м.Харків) Міжнародна науково-практична конференція 29.04.20 - СЕКЦІЯ №2

4. Про внесення змін до статті 80 Конституції України (щодо недоторканності народних депутатів України): Закон України від 03.09.2019 № 27-IX

5. Депутати проголосували за фейкове зняття недоторканності. ЦПК. 18.12.2019. Процитовано 18.12.2019. Повний текст читайте тут: <https://antac.org.ua/news/deputaty-proholosuvaly-za-feykove-zniattia-nedotorkannosti/>

6. Віктор Мусіяка: Недоторканність депутатів має бути, як у суддів. Повний текст читайте тут: <https://glavcom.ua/interviews/viktor-musiyaka-nedotorkanist-deputativ-maje-buti-yak-u-suddiv-424458.html>

7. Окрема думка судді КСУ Саса С.В. стосовно Висновку КСУ у справі за конституційним зверненням ВРУ про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до статті 80 Конституції України (щодо недоторканності народних депутатів України) (реєстр. №7203) вимогам статей 157 і 158 Конституції України. Повний текст читайте тут: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/nm02d710-18#Text>

8. Висновок Конституційного Суду України від 19.07.2018 р. №2-в/2018

2. Скасування депутатської недоторканності (імунітету): pro et contra/ Віктор Козадаєв, адвокат АО «СЛС ГРУП», Повний текст читайте тут: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/skasuvannya-deputatskoyi-nedotorkannosti-imunitetu-pro-et-contra.html>

Цирулік Артем

магістр 101 МП Навчально-наукового

інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Сьох Катерина Ярославівна, доцент кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ УМОВАХ

Сучасний світ продиктував зміни щодо критеріїв домінування на геополітичній арені, так військовий потенціал відходить на другий план,

перестає бути всесвітнім центром сили, надійності. Одночасно з цим починає збільшуватися роль економіки. Станом на 2021 рік найбільш вагому роль в будь-якій країні грає саме економіка, вона є показником успіху, стабільності держави. Сучасний світ виділяє шість найбільш привабливих економічних полюсів. Серед них: США, Японія, КНР та Німеччина. Останню можна вважати економічним центром всієї Європи та ЄС в цілому.

Сьогодні, нажаль, ми маємо невтішні дані, адже Україна залишається єдиною країною у Східній Європі, в якій дохід на душу населення залишається нижчим ніж за 1991 рік. На це впливає агресивна політика РФ, втрата Криму, Донбасу, де була зосереджена значна кількість важкої промисловості, важкого удару також нанесла ситуація з COVID-19, яка внесла значні зміни в правила ведення бізнесу. Та попри всі ці труднощі нам варто консолідувати свої сили, шукати найбільш оптимальні шляхи вирішення даної ситуації. Найбільш практичним подоланням економічних труднощів є залучення іноземних інвестицій, які дадуть нам змогу поліпшити платіжний баланс, комплексно використовувати ресурси, розвивати експортний потенціал, знизити рівень залежності від імпорту. Але не варто забувати, що інвестиції можуть нести як користь, так і загрозу, а саме: залежність від іноземного капіталу, експлуатація сировинних ресурсів, забруднення навколишнього середовища, трансфер капіталу за кордон.

2019-2020 роки супроводжувалися постійними реформами нашого уряду, який прагнув залучити інвестиції з цільовим обсягом 7 мільйонів доларів США за 8 місяців. Попри всі труднощі наш уряд все ж зміг провести необхідні реформи, серед яких: закон України «Про банківську діяльність», земельна реформа. Саме ці реформи дозволили нам розблокувати фінансування від МВФ, яке було дуже важливим для стабілізації економічної ситуації. Після року зміцнення, українська валюта залишається відносно стабільною. Даний факт сприяє зміцненню привабливості інвестицій.

Найбільш сприятливими для іноземців є сільське господарство та інформаційні технології, саме тут зосереджена найбільша частка інвестицій. Ці дві галузі є найбільш надійними, стійкими до пандемії COVID-19, а у випадку загострення ситуації отримають додаткове фінансування, оскільки світ прагне продовольчої безпеки та розвитку ефективного інтернет-бізнесу. Окрім того, пандемія змусила деякі країни переглянути свій ланцюг логістики, який дуже сильно залежав від Китаю. Це надає нашим компаніям можливість диверсифікувати ланцюг поставок у фармацевтичній, фармацевтичній, промисловій сферах.

Беручи до уваги всі сучасні проблеми України, основними об'єктами для інвестицій можуть стати:

- сільське господарство, промислова обробка та інфраструктура, пов'язана з сільським господарством продовжуватимуть розвиватися. Сільське господарство буде привабливим для світових інвесторів, які прагнуть розширити свій бізнес та вирішити питання продовольчої безпеки;

- ІТ-сектор, в який США інвестували півмільярда доларів від венчурних компаній. Цей сектор має вигідні умови з позиції державного регулювання, молоду робочу силу та сприятливе географічне положення. Тенденцією другої половини 2020 року залишатиметься створення можливостей для придбання малих та середніх українських компаній;

- логістика та будівництво об'єктів логістичної інфраструктури також є привабливими об'єктами для придбання, особливо для поставки товарів роздрібною торгівлі. Пандемія створила ситуацію, коли люди були обмежені в можливості здійснення даних покупок;

- фармацевтична галузь також представлятиме великий інтерес. Беручи до уваги спроби реформувати українську систему охорони здоров'я та заяви США щодо розширення ланцюгу поставок фармацевтичних товарів, українські фармацевтичні компанії будуть об'єктом для придбання світовими компаніями;

Інвестиції в нашу інфраструктуру триватимуть, очікується, що українські будівельні компанії в подальшому також стануть потенційним об'єктом пізнання. Окремої уваги заслуговує виробництво деталей для малого та середнього обладнання. На даний момент саме в Західній Україні активно розвивається постачання автозапчастин.

Міністр економіки України Олексій Любченко зазначив, що наразі в березні 2021 було прийнято фундаментальну економічну стратегію, яка за свою мету ставить подвоєння реального ВВП до 2030 року. Це означає щорічне зростання ВВП не менш ніж у 7%. На основі Стратегії Мінекономіки напрацьовано нову модель економічного розвитку, яка спирається на визначення та стимулювання точок росту в розрізі чотирьох груп галузей «Технологічне виробництво», «Безпека Життя», «Енергетична безпека та декарбонізація» і «Місто майстрів»

Досягнення цілей попередніх стратегій не відбулося в результаті того, що всі вони не містили реалістичного фінансового ресурсу для своєї реалізації. В процесі реалізації економічної стратегії в умовах України потрібно чітко усвідомити три речі щодо ризиків її фінансового забезпечення:

1. Україна є не настільки малою економікою, щоб ігнорувати фактор внутрішнього попиту. Населення чисельністю у понад 40 млн осіб і площа потенційно продуктивної економічної території є одними із найбільших в Європі. Якщо таку перевагу не використовувати ефективно, то утримання громадян в межах національних кордонів буде непомірно витратним завданням.

2. Завершення періоду активної глобалізації. Ключові ланцюги глобальної вартості вже створено і функціонують. Україна не змогла ефективно і своєчасно вклинитись в світовий розподіл праці в період його становлення. Тому сподіватися на те, що на даному етапі розвитку світової економіки лише структурні реформи сформуєть кардинальний імпульс для залучення іноземних інвестицій, на мій погляд, вже не варто. На нинішньому етапі фінансова відкритість економіки все в меншій мірі призводить до притоку реальних інвестицій, і все в більшій – до інтенсифікації руху спекулятивного капіталу.

3. Україна не є членом економічних союзів із постійним доступом до дешевих наднаціональних фінансових ресурсів розвитку та із безперешкодним

доступом до потужних ринків збуту своєї продукції. Цим стартові умови України кардинально відрізняються від стартових умов країн – нових членів ЄС.

Одже, на даний момент в Україні не найкраща економічна ситуація, проте наш уряд докладає великі зусилля для її стабілізації та покращення. Проводяться фундаментальні реформи, які однозначно сприяють зростанню економіки, серед них: аграрна реформа, реформа банківської діяльності. Слід також пам'ятати про важливість іноземних інвестицій для нашого ринку. Я погоджуюсь з словами пана Любченка щодо приділення особливої уваги внутрішньому сектору, адже успіх на цьому поприщі гарантує нам стабільний дохід та приріст економіки. Важливим кроком для поліпшення становища став ухвалений у 2015 році Закон «Про добровільне об'єднання територіальних громад». Даний закон дав можливість бюджетам об'єднаних громад переводитись на прямі міжбюджетні відносини з держбюджетом. Громади втратили свою залежність від району чи області. Отримали дворівневе фінансування. Таким чином кошти будуть залишитися в громаді та сприяти її розвитку. Приклад подібної успішної політики ми можемо бачити у Франції та Польщі. Сильні громади зможуть втримати значну частину Українців від трудової міграції. Підбиваючи дані можна з впевненістю сказати, що України рухається в правильному напрямку.

Чечель Софія

студент 101 навчальної групи

Спеціальність «Правоохоронна діяльність»
Навчально-наукового інституту № 3 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Кулик Тетяна Олександрівна, доцент кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

**КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ОХОРОНИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я:
УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ**

Впродовж 30 років незалежності України, наша країна відстоювала, розвивала і спрямовувала всі свої сили та ресурси на реалізацію конституційних засад прав і свобод людини, визначаючи людину, її життя і здоров'я, честь і гідність - найвищою цінністю держави.

Конституцією України затверджено положення про соціально орієнтованість держави, що передбачає поєднання основ свободи і влади, з метою забезпечення благополуччя особистості і добробуту суспільства. Держава

повинна забезпечувати соціальний захист та безпеку всіх верств населення та гарантувати реалізацію прав і свобод кожного.

Одним із невід'ємних елементів даного явища є психологічне здоров'я нації. За визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), психічне здоров'я - це стан благополуччя, при якому кожна людина може реалізувати свій власний потенціал, впоратися із життєвими стресами, продуктивно та плідно працювати, а також робити внесок у життя своєї спільноти [1]. Дане явище забезпечує рівновагу та єдність розвитку громадського спокою та стабільного середовища існування, чим охоплює як соціальну так і економічну сферу життя. Держава повинна спрямовувати свою діяльність на зміцнення психічного здоров'я та бути в цьому зацікавленою, з огляду на безпосередній зв'язок проблем психічного здоров'я та соціальною маргіналізацією, безробіттям, безпритульністю.

Згідно дослідженнями Бюро Всесвітньої організації охорони здоров'я в Україні, вісім мільйонів громадян живуть з психічними розладами. Це майже 20 % населення. Але згідно із статистичними даними МОЗ кожен рік за психіатричною допомогою звертається близько 300 тисяч осіб [2]. На жаль, українське суспільство і надалі асоціює кваліфіковану психіатричну допомогу з каральним органом та обмеженням прав людини. Сучасна українська система охорони психічного здоров'я в цілому успадкувала організаційну структуру, а також стратегії та практики радянської системи - з усіма її перевагами та недоліками. Так, вона вже не має на меті сегрегацію та стигматизацію осіб, що мають психічні розлади, але інститут реабілітації та ресоціалізації також малорозвинені. Тож такі люди залишаються «за бортом» нормального існування в суспільстві, позбавлення підтримки та захисту держави.

Так і законодавство України в галузі психіатрії та система охорони психічного здоров'я бажає кращого. Проблематика полягає в недосконалоості національного законодавства та регулювання діяльності у цій сфері та порушення прав людей з проблемами психічного здоров'я. Також значною проблемою є відсутність ефективного адміністрування та моніторингу у сфері охорони психічного здоров'я, недостатня координація між різними державними органами у наданні допомоги особам з проблемами психічного здоров'я [3].

З євроінтеграційними процесами українського законодавства було прийнято низку змін. У Законі України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо надання психіатричної допомоги» в певній мірі розширюється спектр прав осіб з психічними розладами, але з певними недоліками.

Зміни до статті 300 ЦПК передбачають, що заяву про перегляд рішення про визнання особи недієздатною може бути подано самою особою [4, с. 300]. Однак дані нововведення не є повноцінними, оскільки створюють колізію із статтею 42 ЦК України, яка залишилась в старій редакції і зазначає, що поновлення цивільної дієздатності відбувається лише за заявою опікуна або органу опіки та піклування [5, с. 45].

Положення статті 299 ЦПК нарешті закріплює право на участь особи, щодо якої приймається рішення про визнання її недієздатною або обмеження її дієздатності у судовому засіданні, а у разі перебування такої особи в психіатричному закладі, передбачається можливість участі даної особи через відоконференцію. Проте, наприклад, не враховується думка особи під час розгляду справи про призначення опікуна чи піклувальника. В цьому проглядається створення уявного права рівноправний доступ до правосуддя, що є фікцією та має доволі незавершений характер [4, с. 299].

Також зміни до Кримінального процесуального Кодексу України забезпечуються захист процесуальних прав осіб із психічними розладами у кримінальному процесі та гарантується обов'язкову участь особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру, у судовому засіданні [6, с. 512].

Водночас в ст. 49 Основ законодавства України про охорону здоров'я та ст. 281 ЦКУ виключається положення про стерилізацію недієздатних осіб за згодою опікуна, проте існує ризик прийняття опікуном рішень, які не обов'язково можуть бути підтримані недієздатною особою, через збереження положення ст. 43 Основ законодавства України про охорону здоров'я України, згідно з якою медичне втручання щодо недієздатної особи здійснюється за заявою опікуна [7, с. 43].

Проблемним питанням залишається забезпечення права на захист осіб, що перебувають під опікою чи піклуванням. Відповідно до ч. 3 ст. 18 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» таку допомогу може бути надано виключно на підставі звернення опікуна чи піклувальника [8, с. 18]. Тобто це положення просто унеможлиблює доступ до правосуддя недієздатних осіб, зокрема у питаннях поновлення цивільної дієздатності.

Певною «перемогою» за права і свободи осіб з психічними розладами є зміни в Законі України «Про психіатричну допомогу», а саме перегляд процедури госпіталізації недієздатних осіб. Конституційний Суд України визнав не конституційними положення щодо госпіталізації недієздатної особи за згодою опікуна. Так, відповідно до ст. 13 Закону України «Про психіатричну допомогу», недієздатну особу може бути госпіталізовано за її згодою, або у випадку неможливості отримання такої згоди – за рішенням органу опіки та піклування, яке ухвалюється не пізніше 24 годин з моменту звернення до цього органу законного представника зазначеної особи і може бути оскаржено до суду [9, с. 13]. Проте дана «боротьба» за права осіб з психічними розладами має зворотню сторону. Так, через бюрократію та неефективність роботи органів опіки та піклування, на яких покладений обов'язок оперативного реагування, у разі відмови особи від психіатричної допомоги, ставиться під загрозу громадський порядок та безпека суспільства.

Також, велику плямою на тлі всіх законодавчих змін, що нівелює всі позитивні законодавчі зміни, - є медична реформа, що додає тривогу й невизначеність зі структурою і фінансуванням психіатричної галузі. В рамках другого етапу реформи визначено, що заклади охорони здоров'я, які надають

спеціалізовану чи вузькоспеціалізовану медичну допомогу працюватимуть за принципом “гроші ходять за пацієнтом”. Тобто за програмою медичних гарантій, держава забезпечує доступ до певного переліку послуг безкоштовно, відповідно до укладених договорів з медичними закладами.

Зокрема, базова ставка на пролікований випадок при наданні психіатричної допомога дорослим та дітям становить 7406,4 гривні. Це викликало неабияке обурення та акції протестів лікарів та осіб, що безпосередньо пов’язані з системою психіатричної медицини. Так як вони на практиці зтикаються з реальною картиною дії системи психіатричного лікування, їхня позиція чітка – цих коштів вкрай мало.

Фінансування лікування пацієнтів передбачає тільки медичну складову, ігноруючи соціальну. Але психіатрія – це не тільки про медицину. 30 відсотків хворих, які вимушено перебувають в психіатричних закладах, втратили будь-які соціальні зв’язки, родину та житло. За медичними показниками, їх не приймають у жодний інтернат, а отже вся фінансова сторона забезпечення проживання, а часом доволі тривале перебування, покладається на психіатричний заклад.

У Концепції розвитку охорони психічного здоров’я в Україні на період до 2030 року зазначається, що поліпшення доступності допомоги планується за рахунок децентралізації та розвитку позастаціонарних форм надання спеціалізованої допомоги, поліпшення надання допомоги щодо психічного здоров’я на рівні первинної медичної допомоги; реорганізації процесу надання допомоги в закладах охорони здоров’я на рівні вторинної та третинної медичної допомоги [3]. Але на рівні елементарного аналізу реального стану речей, можемо дійти висновку, що дана стратегія є далекою від реалій. Недостатнє фінансування стаціонарної психіатричної допомоги і нераціональне її розподілення може призвести до колапсу системи, ставлячи під загрозу здоров’я та життя, права та свободи як хворих пацієнтів, так і права інших людей, порушуючи право на безпеку громадського порядку.

Безперечно, реформа необхідна. Система психіатричної допомоги, як нащадок радянської епохи, несе неактуальний і застарілий характер з урахуванням стрімких тенденцій розвитку нашого світу. Процес глобалізації вимагає в нас переймання досвіду розвинених країн, для вдосконалення як загального механізму державних інститутів, так і для безпосереднього підтримання реалізації прав і свобод кожної з верств суспільства. Перед запровадженням будь-яких реформ обов’язково повинні бути проведенні пілотні проекти і відбуватися ретельна їх оцінка. І тільки після доопрацювання всіх нюансів, поступово, з повною прозорістю і виконанням зобов’язань, проводиться реформування. Проблема повинна вирішуватись не скороченням бюджетних витрат, так як держава зобов’язана гарантувати соціальний захист, а не дискримінувати, економити на життєво необхідних речах та порушувати права і свободи для осіб, не можуть потурбуватись за себе самотійно.

Список використаних джерел:

1. World Health Organization Ukraine URL: <https://www.facebook.com/WHOUkraine>.
2. Центр медичної статистики Міністерства охорони здоров'я України URL: <http://medstat.gov.ua/ukr/main.html>.
3. Про схвалення Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України " URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1018-2017-p#Text>.
4. Цивільний процесуальний кодекс України. Ред. від 24.02.2018 // Офіційний веб-портал Верховної Ради України URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1618-15/para8275#n8275>
5. Цивільний кодекс України. Ред. від 07.03.2018 // Офіційний веб-портал Верховної Ради України URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
6. Кримінально процесуальний кодекс України. Ред. від 08.08.2021// Офіційний веб-портал Верховної Ради України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
7. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 10.03.2018 №2801-12 // Офіційний веб-портал Верховної Ради України URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>
8. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 07.01.2018 №3460-17 // Офіційний веб-портал Верховної Ради України URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>
9. Про психіатричну допомогу: Закон України (зміни вводяться в дію 10.06.2018 р.) // Голос України URL: <http://www.golos.com.ua/article/296976>

Шульга Руслана Ігорівна

*магістр 201 навчальної групи
Навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх
справ*

Науковий керівник:

*Осауленко Андрій Олександрович,
доцент кафедри конституційного
права та прав людини Національної
академії внутрішніх справ, доктор
юридичних наук, доцент*

ДЕРЖАВНА ВЛАДА ТА МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ

Започаткована реформа місцевого самоврядування є довгоочікуваною відповіддю на запит суспільства, яке потребує вироблення нової управлінської ідеології, спрямованої на оновлення адміністративної культури, формування готовності управлінського персоналу до прийняття рішень в умовах зростаючої

свободи дій та підвищення особистої відповідальності з орієнтацією на служіння громадянам. Безумовно, реформа місцевого самоврядування не матиме успіху без удосконалення адміністративно-територіального устрою держави. Відповідно розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р було схвалено Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [1] (далі – Концепція).

Метою Концепції стало визначення напрямів, механізмів і строків формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави та територіальних громад.

Для досягнення зазначеної мети планується формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави та територіальних громад, створення самостійних та самодостатніх соціальних спільнот, члени яких зможуть захищати власні права та інтереси шляхом участі у вирішенні питань місцевого значення за рахунок організаційної та фінансової самостійності територіальних громад та органів місцевого самоврядування [2]. У Концепції зазначено, що через значну подрібненість територіальних громад в Україні, органи місцевого самоврядування таких громад практично не можуть здійснювати надані їм законом повноваження. Удосконалення потребує система територіальної організації влади з метою підвищення ефективності управління суспільним розвитком на відповідній території. Збереження диспропорційності адміністративно-територіального устрою як основи існування нераціональної територіальної організації влади (відсутність цілісної території адміністративно-територіальної одиниці базового рівня, перебування територіальної громади села, селища, міста у складі іншої територіальної громади або на території іншої адміністративно-територіальної одиниці, територіальної громади району в місті) призводить до конфлікту компетенції як між органами місцевого самоврядування, так і між органами місцевого самоврядування й місцевими органами виконавчої влади [3].

У загальному вигляді найважливіші питання, віднесені до відання місцевого самоврядування, визначені ст. 143 Конституції України, яка передбачає: «територіальні громади села, селища, міста безпосередньо або через утворені ними органи місцевого самоврядування управляють майном, що є в комунальній власності; затверджують програми соціально-економічного та культурного розвитку і контролюють їх виконання; затверджують бюджети відповідних адміністративно-територіальних одиниць і контролюють їх виконання; встановлюють місцеві податки і збори відповідно до закону; забезпечують

проведення місцевих референдумів та реалізацію їх результатів; утворюють, реорганізують та ліквідовують комунальні підприємства, організації і установи, а також здійснюють контроль за їх діяльністю; вирішують інші питання місцевого значення, віднесені законом до їхньої компетенції» [4].

Реформа місцевого самоврядування та територіальної організації влади або децентралізація, передбачає створення умов для формування ефективної, відповідальної місцевої влади, здатної забезпечити комфортне та безпечне середовище для проживання людей по всій території.

Якщо брати до уваги децентралізацію в Україні то вона відбувається в умовах: жорсткого зовнішнього тиску на Україну з боку РФ, яка вже анексувала Крим і захопила частину Донбасу; незформованості єдиного українського простору в межах усієї території держави; демографічної кризи; деградації інфраструктури та кадрового голоду, що потребує об'єднання зусиль для успішності реформи всіх політичних суб'єктів, державних інституцій, органів місцевого самоврядування та громадянського суспільства.

Децентралізація в Україні – це не просто передача повноважень, ресурсів та компетенції вирішувати основні питання життя на найбільш наближеному до людини рівні, де це можна зробити найефективніше, а створення базового суб'єкта місцевого самоврядування – спроможної територіальної громади.

Напрямок і логіка реформи місцевого самоврядування були визначені в Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, затвердженій Урядом 1 квітня 2014 року. З часу затвердження Концепції сформовано базову правову основу для проведення реформи, яка включає такі основні напрямки: адміністративно-територіальна реформа, фінансова децентралізація, розширення повноважень органів місцевого самоврядування, реформа державної регіональної політики.

Не можуть паралельно існувати модерна «децентралізована» та стара архаїчна Україна. Уся територія України має бути територією спроможних територіальних громад, що мають уніфіковані повноваження, достатні ресурси та відповідальність перед громадою і державою [5].

Найглибші лінії взаємозв'язків і проникнення прав та свобод у тканину муніципальної демократії спостерігаються у процесі реалізації політичних прав та свобод громадянина. На відміну від громадянських прав та свобод, вони спрямовані не на забезпечення автономії людини, а на його активне включення у політичне життя країни, управління її політичними справами. Політичні права та свободи відображають можливості громадян брати участь у суспільно-політичних відносинах, у здійсненні влади, у формуванні представницьких органів державної влади та місцевого самоврядування (право на участь в управлінні державними справами, на участь у виборах та референдумах, на об'єднання у політичні партії та громадські організації, на проведення зборів, мітингів, демонстрацій, виборчі права тощо).

В такому плані слід мати на увазі, що головним індивідуальним суб'єктом місцевого самоврядування є не громадянин, а житель. Наприклад, у ст. 141 Конституції України зазначено, що до складу сільської, селищної, міської ради

входять депутати, яких обирають мешканці села, селища, міста. Тобто саме через жителів, які мають статус виборців, учасників місцевих референдумів, зборів тощо територіальні громади виявляють свою корпоративну самоврядну волю. Саме за належністю до відповідних територіальних громад громадяни України реалізують своє конституційне право на участь у місцевому самоврядуванні [6, с. 352].

Отже, на сьогоднішній день перед Україною стоїть вкрай амбітне, але посилене завдання, яке має бути виконане до чергових місцевих виборів, – створити нову територіальну основу для формування органів місцевого самоврядування.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. № 333-р.
 1. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80> (дата звернення: 28.09.2021).
 2. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02.2015 р. № 156-VIII. URL:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/156-19> (дата звернення: 28.09.2021).
 3. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII. Дата оновлення: 16.04.2020 URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/157-19> (дата звернення: 28.09.2021).
 4. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 02.12.2019.
 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 28.09.2021).
 6. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. Дата оновлення: 16.07.2021.
 7. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 28.09.2021).
5. Муніципальне право України : підручник / за ред.: В. Ф. Погорілка, О. Ф. Фрицького. Київ : Юрінком Інтер, 2001. 352 с.

Яковенко Марія Валеріївна

*Студентка 201 навчальної групи
Навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх
справ*

Науковий керівник:

*Сьох Катерина Ярославівна, доцент
кафедри конституційного права та
прав людини Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук*

КОНСТИТУЦІЙНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ПРОКУРОРИ

Одним з основоположних принципів правової держави є принцип верховенства права. Верховенство права проявляється, перш за все, в неухильному дотриманні конституційних норм, тому охорона Конституції - одна з найважливіших функцій органів правопорядку. Одним з ефективних інструментів досягнення цієї мети служить конституційна відповідальність. Вона забезпечує підтримку в країні необхідного правового порядку, встановлення режиму конституційної законності, попередження посягань на порядок здійснення публічної влади.

Конституційно-правова відповідальність відрізняється від інших видів юридичної відповідальності наявністю своїх власних, особливих санкцій. Деякі із них можна вказати: а) визнання роботи державного, органу, посадової особи незадовільною; б) дострокове реформування або розформування підконтрольного органу; в) обмеження, позбавлення спеціального статусу; г) тимчасова або повна заборона діяльності; д) відставка або усунення з поста; е) визнання нормативно-правового акту неконституційним та ін. Як висновок, таких правових наслідків в інших видах юридичної відповідальності не зустрічається.

Прокуратура займає особливе місце серед правоохоронних органів, оскільки не відноситься ні до законодавчої, ні до виконавчої, ні до судової влади. Вона є незалежним правоохоронним органом, що забезпечує дотримання законності в державі.

Конституційна відповідальність є примусовим заходом, що виражається в осуді правопорушення, у встановленні для прокурора-правопорушника визначених негативних, несприятливих наслідків у вигляді обмежень, позбавлень особистого чи майнового характеру.

В юридичній літературі можна виділити ознаки, характерні для службових осіб, а серед них можна назвати ознаки, які стосуються саме працівників прокуратури як спеціального суб'єкта конституційної відповідальності:

1) правові норми про відповідальність працівників прокуратури за порушення на службі враховують особливості служби як виду трудової

діяльності. Це характерне для багатьох видів діяльності, не лише для відносин державної служби;

2) для цих працівників встановлюється підвищена відповідальність, оскільки наслідки посадових правопорушень негативно проявляються за межами посади. Це постає із самої суті правоохоронних відносин, які характеризуються значущістю та важливістю, незамінністю для суспільства, проте водночас високим тиском через наявність владнопримусових повноважень;

3) існують спеціальні заходи відповідальності працівників прокуратури за службові правопорушення (пониження в посаді, пониження в спеціальному званні, позбавлення рангу державного службовця). При цьому є зв'язок із першою ознакою, фактично це її прояв: для специфічної діяльності – специфічна відповідальність. Можна говорити навіть про прояв принципу індивідуалізації відповідальності;

4) притягнення прокурора до відповідальності за правопорушення не виключає того, що ці ж його дії можуть бути кваліфіковані як інший вид правопорушення.

Відповідно до ст. 20 Закону України «Про прокуратуру» шкода, завдана незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю прокурора, відшкодовується державою незалежно від його вини в порядку, визначеному законом. Держава, відшкодувавши шкоду, завдану прокурором, має право зворотної вимоги до нього в розмірі виплаченого відшкодування в разі встановлення в діях прокурора складу кримінального правопорушення за обвинувальним вирок суду щодо нього, який набрав законної сили.

Отже, з огляду на наведений аналіз усіх характерних ознак конституційної відповідальності прокурорів можна зробити висновок, що відповідальність працівників прокуратури – це встановлені нормами права санкції, що застосовуються до особи, яка їх порушила або неналежно виконала встановлені законом обов'язки, а саме до працівників прокуратури.

Науково-практичний круглий стіл Незалежність України: конституційно-правовий вимір

Вінярська Христина Володимирівна,
*курсант Навчально-наукового
інституту № 2 Національної
академії внутрішніх справ*
Науковий керівник:

*Сьох Катерина Ярославівна, доцент
кафедри конституційного права та
прав людини Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук*

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РІВНОСТІ В УКРАЇНІ

Однією з найактуальніших проблем у сучасному світі є гендерна нерівність, і Україну вона не оминула. Вже понад 100 років у всьому світі, включаючи Україну феміністські рухи борються за рівні права з чоловіком, починаючи з політичних, а закінчуючи сімейними питаннями. Тисячі жінок вибороли право голосу на рівні політики, право здобувати освіту, право обіймати певні посади, право контролювати питання шлюбу та народжуваності.

За останні пару років чоловіки також почали боротися за свої права на рівні з жінкою, створивши нову ідеологічну течію маскулізм. Вони борються проти примусового призову, проти більш тривалих термінів ув'язнення, та борються за рівні права з жінкою у сфері виховання дітей після розлучення.

Статтею 24 Конституції України гарантується таке:

" Стаття 24. Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом.

Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

Рівність прав жінки і чоловіка забезпечується: наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї; спеціальними заходами щодо охорони праці і здоров'я жінок, встановленням пенсійних пільг; створенням умов, які дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством; правовим захистом, матеріальною і моральною підтримкою материнства і дитинства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам і матерям."

На перший погляд ця стаття підтверджує рівність громадян перед законом та надає усім рівні права в усіх сферах життя. Але якщо глянути більш глибоко то з сучасної точки зору декому це поняття може показатись сексиським. Всі так

звані «права», які надані у цій статті жінці самого початку мали належати їй, адже не повинно бути ніяких обмежень стосовно статі, як зазначено на початку самої статті « Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі...». Всі надані права прирівнюються до прав чоловіків, які для них є з самого початку «нормою». Тут якраз можна замітити наявність нерівних можливостей жінок та чоловіків у різних сферах життя.

Конституція України не тільки визначила основоположні напрями розвитку суспільства та держави, а й через рівність прав, свобод і обов'язків людини наповнила їх гендерною сутністю та змістом. Насамперед йдеться про рівні права та можливості й доступ до ресурсів, гармонійне партнерство чоловіка та жінки, що мають ключове значення для зміцнення соціальної демократії. Конституція України закріпивши право гендерної рівності в системі прав і свобод, визначила напрями гендерного соціального нормотворення: системи правових гендерних норм- через систему державних органів, система політичних гендерних норм- через програми і статуси політичних партій, системи корпоративних норм- через статуси громадських організацій, а також традицій і звичаїв- у діяльності всіх організаційних структур державного партійного та громадського змісту, моралі- базової нормативної основи функціонування суспільних відносин.

Для забезпечення рівності статей велике значення має стаття 21 Конституція України: « Усі люди є вільні та рівні у своїй гідності та правах. Права і свобода людини є невідчужуваними і непорушними». Це Положення Конституції України є концептуальним для рівності статей; відображає ідеали свободи, рівності та людської гідності.

Отже, принцип рівності є підґрунтям усіх статей Конституції України, які регулюють політичні, соціально-економічні й інші права людини. Тому можна стверджувати, що всі конституційні права ґрунтуються на принципі гендерної рівності, оскільки дискримінація з боку держави заборонена, відсутні будь-які обмеження чи привілеї щодо прав і свобод будь-якої статі. Визначення в Конституції України принципу рівноправності жінок і чоловіків свідчить про вихід Української держави на європейський і світовий рівень розв'язання гендерних проблем, правового регулювання відносин між жінками та чоловіками. Це важливий аспект розвитку людського потенціалу, подолання бар'єрів, що зумовили гендерну нерівність. Ситуація в сьогоdnішній Україні потребує реалізації послідовної державної гендерної політики, системної співпраці з цього питання органів державного управління, наукових установ, засобів масової інформації, громадських організацій та аналітичних центрів. Дотримання гендерних стандартів є не тільки індикатором рівності та демократії в суспільстві, а й обов'язковою вимогою Європейського співтовариства щодо вступу до ЄС.

Список використаних джерел:

1. Конституції України : офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 13.06.2021).
2. Фемінізм. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 13.06.2021).
3. Маскулізм. URL: <https://uk.m.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B0%D1%81%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%BC> (дата звернення: 13.06.2021).
4. Міжнародний центр перспективних досліджень. Гендерна рівність. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 13.06.2021).

*Демиденко Володимир Олексійович
професор кафедри конституційного
права та прав людини НАВС,
кандидат юридичних наук, доцент*

ПРИНЦИПИ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА ТА ВЕРХОВЕНСТВА КОНСТИТУЦІЇ: АСПЕКТИ СПІВВІДНОШЕННЯ

Конституція України (ст. 8) закріплює положення, що в Україні визнається і діє принцип верховенства права. Разом з тим, ч. 2 ст. 8 Основного закону України встановлює, що Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй.

З огляду на наведені конституційні норми, постає питання матеріалізації принципу верховенства права та його співвідношенням з принципом верховенства Конституції. При цьому, варто зауважити, що особливої актуальності вказана проблематика набуває зважаючи на чинну редакцію ст. 129 Конституції України, яка зазнала змін відповідно до Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 2 червня 2016 року № 1401-VIII.

Зокрема, нині ч. 1 ст. 129 Конституції України встановлює, що суддя, здійснюючи правосуддя, є незалежним та керується верховенством права. Разом з тим, ч. 1 ст. 129 Конституції України в базовій редакції від 28 червня 1996 року закріплювала, що судді при здійсненні правосуддя незалежні і підкоряються лише закону. Тобто, судді при здійсненні правосуддя є незалежними і підкоряються лише закону, що в тому числі включає і Основний Закон держави.

В свою чергу, Конституційний Суд України в рішенні від 2 листопада 2004 року № 15-рп/2004 зазначив, що верховенство права – це панування права в суспільстві. Верховенство права вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема у закони, які за своїм

змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо.

Окрім того, Конституційний Суд України в рішенні від 25 січня 2012 року за № 3-рп/2012 встановив, що конституційні принципи правової держави та верховенства права, а також визнання найвищої юридичної сили Конституції України, норми якої є нормами прямої дії (статті 1, 8 Основного Закону України), зобов'язують суди під час розгляду справ керуватися основними засадами судочинства, передбаченими частиною третьою статті 129 Конституції України, іншими засадами судочинства в судах окремих судових юрисдикцій, якщо вони визначені законом (частина четверта статті 129 Основного Закону України). Зокрема, діяльність судів адміністративної юрисдикції під час розгляду справ, що виникають із спорів про соціальний захист окремих категорій громадян, здійснюється відповідно до такої засади судочинства, як законність, за якою суд вирішує справи згідно з Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та застосовує інші нормативно-правові акти (пункти 1, 2 частини першої статті 9 Кодексу адміністративного судочинства України).

При цьому, варто наголосити, що принцип верховенства права має правове (міжнародне, регіональне та національне) і доктринальне закріплення. Може навести велику кількість різноманітних інтерпретацій принципу верховенства права та його структурних елементів, що здійснювалося як міжнародними організаціями, суспільно-політичними рухами, політиками, науковцями тощо.

В свій час, Європейська комісія «За демократію через право» (Венеціанська комісія) підготувала окрему доповіді «Про верховенство права», що була затверджена на 86-му пленарному засіданні (м. Венеція, 25–26 березня 2011 року) [1]. А в 2016 році підготовлено контрольний список запитань для оцінки дотримання верховенства права, що був прийнятий Європейською комісією «За демократію через право» на 106-му пленарному засіданні [2].

Разом з тим, на мій погляд, найбільш влучно сформулював поняття принципу верховенства права колишній Генеральний секретар ООН Кофі Аннан. У своїй доповіді він зауважив, що принцип верховенство права має стосунок до принципу врядування, за якого всі люди, інститути та установи, юридичні та фізичні особи, включаючи саму державу, відповідальні перед законами, які в суспільстві є оприлюдненими, застосовуються однаково до всіх і на основі яких здійснюється незалежне судочинство, та які відповідають міжнародним нормам і стандартам в сфері прав людини. Принцип верховенство права вимагає також заходів на забезпечення дотримання принципів ієрархічної вищості закону, рівності перед законом, відповідальності перед законом, справедливого застосування закону, поділу влади, участі у прийнятті рішень, юридичної визначеності, уникнення свавілля та процесуальної і судової прозорості [3].

Зважаючи на наведені вище позиції, постає питання чи Конституція України як фундаментальний, базовий закон відповідає принципу верховенства права, наскільки її положення відображають ціннісні орієнтири принципу верховенства права, закріплені в міжнародних та регіональних стандартах прав людини?

На мій погляд, домінуюча більшість положень Основного Закону України в значній мірі за своєю суттю є уособленням принципу верховенства права. Проте, сам принцип верховенства права, його якісні складові елементи не являються певною константою та змінюються з розвитком людської цивілізації, з виникненням нових можливостей та відповідно потреб людини, обумовлених розвитком науки, техніки, медицини, генетики, інформаційних технологій тощо. Тобто, принцип верховенства права до певної міри можна за своїми якісними ознаками найменувати «живим механізмом», що трансформується залежно від соціально-економічних умов функціонування людини, суспільства, держави.

Водночас, варто зауважити, що не всі чинні положення Основного Закону України відображають міжнародні та регіональні стандарти прав людини, а відповідно мають протиріччя з принципом верховенства права.

Для прикладу, ст. 39 Конституції України закріплює, що громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування. Обмеження щодо реалізації цього права може встановлюватися судом відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку - з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

В свою чергу, ст. 21 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 р. визнається право на мирні збори. Користування цим правом не підлягає ніяким обмеженням, крім тих, які накладаються відповідно до закону і які є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах державної чи суспільної безпеки, громадського порядку, охорони здоров'я і моральності населення або захисту прав та свобод інших осіб. Окрім того, ч. 1 ст. 11 Конвенції про захист прав і основоположних свобод 1950 р. гарантує, що кожен має право на свободу мирних зібрань і свободу об'єднання з іншими особами, включаючи право створювати профспілки та вступати до них для захисту своїх інтересів. Тобто, в даному випадку можемо спостерігати протиріччя Конституції України, яка визначає право на мирні зібрання за громадянами України, та міжнародних договорів, що є частиною національного законодавства, які визнають це право за кожною фізичною особою без взаємозв'язку із її громадянством або підданством.

З огляду на наведене, це напрям для подальшого вдосконалення Основного Закону України в контексті забезпечення повноцінного панування принципу верховенства права.

Список використаних джерел:

1. Report on the rule of law - Adopted by the Venice Commission at its 86th plenary session (Venice, 25-26 March 2011). URL: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2011\)003rev-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2011)003rev-e).
2. Rule of Law Checklist, adopted by the Venice Commission at its 106th Plenary Session (Venice, 11-12 March 2016). URL: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2016\)007-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2016)007-e)

3. The rule of law and transitional justice in conflict and post-conflict societies. Report of the Secretary General, Doc. S/2004/616, August 2004 (para. 6).

Дмитренко Дмитро Юрійович
*студент Навчально-наукового
інституту № 2 Національної
академії внутрішніх справ*
Науковий керівник:
*Сьох Катерина Ярославівна, доцент
кафедри конституційного права та
прав людини Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук*

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВА НА СТРАЙК В КРАЇНАХ ЄВРОПИ ТА В УКРАЇНІ

В країнах Європи право на страйк визнається необхідною умовою для нормального співіснування індивідів у суспільстві. Тому, в Конституціях Франції, Іспанії, Італії, Словенії, Словаччини, Латвії, Литви, Ісландії, Греції, Угорщини, Румунії, Португалії, Норвегії, Естонії, Данії, Хорватії, Болгарії, Польщі, Швейцарії та Швеції окремими статтями закріплюється дане право із обов'язковим зазначенням умов та підстав обмеження або заборони страйків. Обмеження права на колективні дії, а саме права на страйк, має місце у всіх зазначених країнах. Це може бути зобов'язання укладання мирової угоди, необхідність прагнути до мирного врегулювання суперечок, перш ніж переходити до колективних дій, необхідність надання мінімальних послуг під час страйку у деяких секторах, деякі категорії працівників, наприклад, державні службовці або службовці збройних сил, можуть бути позбавлені права на колективні дії, повинна дотримуватись умова пропорційності колективних дій або наявності останнього доводу, необхідність дотримання терміну повідомлення, проведення голосування щодо страйку до початку дій [1].

Також, в країнах Європи питання обмеження права на страйк регулюється міжнародно-правовими актами та прецедентним правом. Зокрема, в рішенні Європейського суду з прав людини (далі Суд) у справі «Decision Association of Academics v. Iceland – restrictions on strikes for public safety» (2018), яке стосувалося обмежень щодо права на страйк та запровадження обов'язкового арбітражного розгляду, Суд погодився з висновком Верховного Суду Ісландії стосовно того, що оскаржений Закон не виходив за межі того, що було необхідним та діяв в межах своїх повноважень (“межі розсуду”), встановивши справедливий баланс між запровадженими заходами та переслідуваною законною метою та визнав законною позицію Верховного Суду Ісландії стосовно того, що обмеження права на страйк може вважатися, як «необхідним у демократичному суспільстві» [2].

Тобто, як бачимо підставами обмеження права на страйк, згідно з яких Суд визнає законність обмеження даного права є загальні критерії обмеження соціально-економічних, які закріплені в ч. 2 ст. 29 Загальної декларації прав людини 1948 р. «При здійсненні своїх прав і свобод кожна людина повинна зазнавати тільки таких обмежень, які встановлені законом виключно з метою забезпечення належного визнання і поваги прав і свобод інших та забезпечення справедливих вимог моралі, громадського порядку і загального добробуту в демократичному суспільстві» [3].

Слід зазначити, що досвід з конституційно-правового обмеження права на страйк в країнах Європи в деяких аспектах є корисним для України. Наприклад, необхідно переглянути положення до ст. 44 Конституції України, в якій зазначається, що лише: «Ті, хто працює, мають право на страйк для захисту своїх економічних і соціальних інтересів» [4]. Адже, останнім часом в країнах Європи прослідковується тенденція розгляду права на страйк не тільки як колективного права певної групи осіб, а ще як індивідуальне право кожної працюючої особи. Так, в Бельгії, Італії та Франції – право на колективні дії є індивідуальним правом тоді, коли в Україні воно належить профспілкам та трудовим колективам і, відповідно, унеможлиблює здійснення його індивідом .

Варто зазначити, що в Україні умовами обмеження права на страйк визнаються: надзвичайний стан та воєнний стан. Термін дії обмеження права на страйк під час надзвичайного стану не повинен перевищувати одного місяця, а у випадках оголошення воєнного стану термін дії встановлюється до моменту його відміни [5].

В ст. 24 Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» (далі Закон) зазначено, що: «Забороняється проведення страйку за умов, якщо припинення працівниками роботи створює загрозу життю і здоров'ю людей, довкіллю або перешкоджає запобіганню стихійному лиху, аваріям, катастрофам, епідеміям та епізоотіям чи ліквідації їх наслідків» [5].

У згаданому законі встановлюються обмеження права на страйк стосовно окремих суб'єктів, відповідно до ч. 2 ст. 24 Закону: «Забороняється проведення страйку працівників (крім технічного та обслуговуючого персоналу) органів прокуратури, суду, Збройних Сил України, органів державної влади, безпеки та правопорядку» [5].

Отже, досвід європейських країн, свідчить про те, що при здійсненні конституційних обмежень права на страйк необхідно виходити з його природи, тобто, це позитивне право, реалізація якого пов'язана не тільки із конституційною визначеністю меж його можливого здійснення, а ще й з обов'язковим конституційним закріпленням вичерпних підстав та умов випадків законного обмеження.

Список використаних джерел :

1. Швець Н. М. Право на страйк та умови його реалізації: Монографія. Харків: Право, 2009. 228 с.

6. Справа «Decision Association of Academics v. Iceland - restrictions on strikes for public safety» (2018) [URL: <https://www.echr.com.ua/translation/sprava-asociaciya-akademikiv-proti-islandii-pres-reliz>].
7. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948// URL: zakon.rada.gov.ua.
8. Конституція України від 28 червня 1996 р. //Відомості Верховної Ради України № 30 – Ст. 141.
9. Закон України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» від 07.12.2012 URL: [//zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua).

Журова Дар'я Ігорівна

курсант Навчально-наукового
інституту № 2 Національної
академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Сьох Катерина Ярославівна, доцент
кафедри конституційного права та
прав людини Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук

ПРАВОСУДДЯ В УКРАЇНІ ЯК ГАРАНТІЯ ДОТРИМАННЯ КОНСТИТУЦІЇ

На сьогоднішній день правосуддя є фундаментом держави. Воно виступає її обличчям. Правосуддя відіграє важливу роль в житті людей. Багато проблем громадян вирішують тільки за допомогою звернення до суду. Нажаль із законністю та справедливістю в нашій країні є певні прорахунки. Багато проблем та недоліків існує в самому судочинстві. Найпоказовішою є статистика Європейського суду з прав людини.

Правосуддя — це самостійна галузь державної діяльності, яку здійснює суд шляхом розгляду і вирішення у судових засіданнях в особливій, встановленій законом, процесуальній формі цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних справ.

Правосуддя в Україні здійснюється виключно судами, які відповідно до ст. 6 Конституції України є самостійною гілкою влади і діють незалежно від законодавчої та виконавчої влади

Правосуддя в Україні регулюється ст. 124—131 Конституції України, Законом України «Про судоустрій України» від 07.11.02, а також законами України про конституційне, цивільне, кримінальне і господарське судочинство.

Згідно зі ст. 55 Конституції України кожному громадянину гарантується право на захист у суді його порушених прав і свобод.

Судова влада реалізується шляхом здійснення правосуддя у формі: цивільного, господарського, адміністративного, кримінального, а також конституційного судочинства.

Судочинство здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції.

Завданнями правосуддя є:

1. всебічне зміцнення законності й правопорядку;
2. запобігання злочинам та іншим правопорушенням;
3. охорона від будь-яких посягань закріплених у Конституції України основних засад суспільного ладу, його політичної та економічної систем, соціально-економічних, політичних та особистих прав і свобод громадян, проголошених і гарантованих Конституцією та законами України, прав і законних інтересів підприємств, установ, організацій, громадських об'єднань;
4. виховання громадян у дусі точного й неухильного виконання Конституції та законів України, додержання дисципліни праці, чесного ставлення до державного і громадського обов'язку, поваги до прав, честі й гідності громадян; виправлення й перевиховання осіб, які порушили закон.

До основних ознак правосуддя слід віднести:

1. здійснення правосуддя виключно спеціальними державними органами — судами (суддями), які у своїй діяльності є незалежними і підкоряються тільки закону;
2. розгляд будь-яких справ у судах із дотриманням особливого порядку, регламентованого процесуальним законом, — порядку судочинства;
3. загальнообов'язковість будь-яких судових рішень у справах, що проголошуються ім'ям України і мають силу закону.

Принципи здійснення правосуддя — це закріплені в законі основні державно-політичні та правові ідеї щодо завдань і порядку здійснення процесу судочинства, його стадій та інститутів по всіх категоріях справ.

Принцип правосуддя визначається ст. 129 Конституції України, Законом України «Про судоустрій України» від 07.02.02, кримінально-процесуальним і цивільно-процесуальним законодавством України. Порушення принципів здійснення правосуддя є підставою для скасування судового рішення у справі.

Приклади принципів правосуддя:

Законність. Правосуддя в Україні здійснюється у точній відповідності з законодавством України. У випадках, передбачених міжнародними угодами, суди України застосовують законодавство відповідно до порядку, встановленого цими угодами.

Правова допомога при вирішенні справ у суді. Кожен має право користуватися правовою допомогою при вирішенні його справи в суді. Для надання правової допомоги при вирішенні справ у судах в Україні діє адвокатура. У випадках, передбачених законом, правову допомогу надають також інші особи. Порядок та умови надання правової допомоги визначаються законом. У випадках, передбачених законом, правова допомога надається безоплатно. Підозрюваному, обвинуваченому чи підсудному гарантується право на захист. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав.

Недоторканність суддів. Недоторканність суддів гарантується Конституцією України, законом про статус суддів та іншими законами. На

народних засідателів і присяжних на час виконання ними у суді обов'язків, пов'язаних із здійсненням правосуддя, поширюються гарантії недоторканності суддів.

Незмінюваність суддів. Професійні судді судів загальної юрисдикції обіймають посади безстроково, крім суддів, які призначаються на посаду судді вперше. Судді, обрані безстроково, перебувають на посаді судді до досягнення ними 65 років. До закінчення цього строку вони можуть бути звільнені з посади лише за підстав, зазначених у п. 3—9 ч. 5 ст. 126 Конституції України.

Отже, з усього вище сказаного можна сказати про те що, завдяки правосуддю в нашій державі вирішується низка важливих питань щодо особистого життя та свободи кожного громадянина.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. II розділ «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина» ст.55; VIII розділ «Правосуддя» ст. 124-131 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Про судоустрій і статус суддів: Закон України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
3. Про Конституційний Суд України: Закон України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2400-12#Text>

Заболотна Анастасія Ігорівна

курсант Навчально-наукового інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Сьох Катерина Ярославівна, доцент кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ЗАСАД СПРАВЕДЛИВОГО ТА ЕФЕКТИВНОГО ПРАВОСУДДЯ

У системі поділу державної влади однією з її гілок згідно зі ст. 6 Конституції України є судова влада, призначення якої полягає в захисті прав і свобод людини і громадянина, конституційного ладу України, забезпеченні відповідності актів Верховної Ради України, Президента України, органів виконавчої влади України та органів місцевого самоврядування Конституції України, дотримання законності в застосуванні законів та інших нормативних актів України. Існування самостійної гілки судової влади поряд із законодавчою та виконавчою - це необхідний атрибут будь-якої демократичної держави. Судова влада реалізується здійсненням правосуддя у формі цивільного,

господарського, адміністративного, кримінального, а також конституційного судочинства [2].

Згідно із ст. 129 Конституції України основними засадами правосуддя є:

- 1) рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом;
- 2) забезпечення доведеності вини;
- 3) змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості;
- 4) підтримання публічного обвинувачення в суді прокурором;
- 5) забезпечення обвинуваченому права на захист;
- 6) гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами;
- 7) розумні строки розгляду справи судом;
- 8) забезпечення права на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках - на касаційне оскарження судового рішення;
- 9) обов'язковість судового рішення [1].

На сьогоднішній день дуже важко прослідкувати реалізацію всіх засад справедливого та ефективного правосуддя. Яскравим прикладом є принцип гласності судового процесу. Він полягає у відкритості розгляду справ у всіх судах із забезпеченням можливості кожному громадянину бути присутнім у залі судового засідання. Даний принцип дає можливість зрозуміти людині призначення своєї держави та побачити в судовій владі захисника своїх прав і свобод. Саме тому принцип гласності відображений не лише в національному законодавстві України, а й в багатьох міжнародно-правових актах таких як Загальна декларація прав людини (ст.10), Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (ст.14), Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (ст.6) [3, с. 60].

Тут варто згадати рішення Європейського суду у справі «Лучанінова проти України», що стосується скарги заявниці, про те, що розгляд її справи не був публічним. Суд зазначає, що, хоча доступ громадськості до судового розгляду, про який йдеться, формально не був обмежений, обставини, за яких він відбувся, були очевидною перешкодою його публічності. По-перше, розгляд відбувся у диспансері з обмеженим доступом. По-друге, суд не дозволив іншим особам, окрім учасників провадження, залишитися в палаті, де відбувався розгляд, або входити до неї. По-третє, з матеріалів справи не вбачається існування загальнодоступної інформації про дату та місце засідання. ЄСПЛ вважає, що заходи, до яких у цій справі вдався суд і які обмежили право заявниці на публічний розгляд її справи, не були «суворо необхідні», тому національний суд порушив конституційну засаду правосуддя [5].

Отже, гласність процесу правосуддя, яка має гарантуватися державою, є одночасно вимогою, яка унеможливорює здійснення суспільного контролю над діяльністю судів, і необхідною умовою справедливості правосуддя. Як наслідок, будь-які спроби держави обмежити гласність судового розгляду чи її пасивність щодо його реалізації призводять на практиці до спотворення змісту правосуддя та зниження рівня його справедливості, об'єктивності та ефективності.

Зважаючи на сучасний стан судової влади та правосуддя в Україні, варто тезово зупинитися ще й на такому принципі, як право на захист. Так само, як і принцип гласності, його закріплено на конституційному рівні (ст. 129). Але чи є достатні підстави, аби твердити, що заходи, які реально вживаються в процесі судово-правової реформи, забезпечують практичну реалізацію цієї засади і тим самим сприяють становленню справедливого відправлення правосуддя? Як відомо, ключова гарантія реалізації права на захист – це участь захисника у судовому засіданні. Ним має визнаватися особа, котра уповноважена здійснювати захист прав і законних інтересів особи та надавати їй необхідну юридичну допомогу під час провадження справи. Однак саме це право на захисника нині в Україні часто виявляється нереалізованим. Однією з перешкод є адвокатська монополія.

Крім того, право на захист нині відсунуто на так би мовити «другий план» здійснення судово-правової реформи, а це призводить до того, що навіть тоді, коли воно реалізується, все одно виникає проблема [3, с. 61].

Прикладом є справа Гелетея проти України. Заявник скаржився на те, що йому не було надано правову допомогу під час відтворення обстановки та обставин події. Розглянувши скарги заявника, Європейський суд звернув увагу, що його було затримано за підозрою у вчиненні вбивства з обтяжуючими обставинами та розбою, а отже, відповідно до практики Європейського суду, заявник мав право на доступ до захисника під час проведення першого допиту та слідчих дій, пов'язаних з цими злочинами. Крім того, Європейський суд зауважив, що участь захисника також була обов'язковою відповідно до національного законодавства, оскільки заявнику загрожувало покарання у виді довічного позбавлення волі у зв'язку з висунутим проти нього обвинуваченням.

У своїх висновках Європейський суд вказав, що у цій справі показання заявника, надані ним за відсутності захисника під час відтворення обстановки та обставин подій, вплинули на всі його подальші показання. Крім цього, ЄСПЛ зауважив, що у своєму вирoku суд першої інстанції посилався на докази, отримані в результаті відтворення обстановки та обставин подій, яке було проведено з порушенням права заявника на захист. З огляду на зазначене вище, Європейський суд дійшов висновку, що порушення права заявника на захист підірвало справедливість провадження в цілому [4].

Підсумовуючи вищесказане ключову роль у реалізації принципу прямої дії норм Конституції відіграють суди. На сьогоднішній день існують проблеми щодо реалізації конституційних засад ефективного та справедливого правосуддя. Дані проблеми полягають в наступному: а) заробітна плата суддів та спеціалістів судів має встановлюватися в розмірі, що гарантує їх незалежність, достатньо забезпечувати матеріальні умови для належного виконання ними службових обов'язків з урахуванням, що вони позбавлені можливості поряд із судовою діяльністю виконувати іншу роботу; б) має бути гарантовано державний захист не тільки суддів, а й їхніх сімей; в) процес фінансування судової влади має здійснюватися завдяки державному бюджету, самостійним розділом з розподілом за окремими статтями бюджету щодо кожного виду судової влади; г)

суди мають забезпечуватися службовими приміщеннями, придатними для здійснення правосуддя, а також необхідними коштами на виконання організаційно-технічних дій щодо здійснення правосуддя.

Таким чином, розуміючи цю об'єктивну потребу органи влади зробили низку важливих кроків, спрямованих на реалізацію судово-правової реформи. Але навіть, попри це, нині не можна стверджувати про завершення процесу створення необхідної для сучасного демократичного суспільства та правової держави нормативної бази забезпечення конституційних засад правосуддя [3, с. 62].

Список використаних джерел:

1. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – с. 141. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Конституційні засади судової влади [Електронний ресурс]: Національна академія внутрішніх справ / мультимедійний навчальний посібник. – 2019. – Режим доступу: https://arm.naiu.kiev.ua/books/konst_pu/rozdil/rozdil11.html
3. Полянський А.Г. Реалізація конституційних засад справедливого та ефективного правосуддя // Юридичний науковий електронний журнал. – 2019. – № 5. – С. 59-62.
4. Рішення щодо України, винесені Європейським судом з прав людини [Електронний ресурс] // Міністерство юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua/m/rishennya-schodo-ukraini-vineseni-evropeyskim-sudom-z-prav-lyudini>
5. Принцип гласності та відкритості у рішенні Європейського суду з прав людини: справа «Лучанінова проти України» [Електронний ресурс] // Українське право, 2017. – Режим доступу: https://ukrainepravo.com/international_law/european_court_of_human_rights/tuyrshchyt-goafsfkhk-kha-vkenuykhsfkhk-ts-ukyyerrk-zhvustyemfensgs-ftsets-i-tuav-oyueury-ftuava-ots/?month=11&year=2017
6. Журок Н.Г. Пряма дія норм Конституції України // Порівняльно-аналітичне право. – 2018. - № 1. – С. 46-49.

Коломієць Діана Сергіївна,
*ад'юнтка кафедри конституційного
права та прав людини Національної
академії внутрішніх справ*

ЕФЕКТИВНІСТЬ НОВОСТВОРЕНИХ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОРГАНІВ В УКРАЇНІ

Одним із напрямків протидії корупції є створення спеціальних антикорупційних інституцій, діяльність яких спрямована на активну протидію та запобігання цьому негативному явищу.

Відповідно до ст. 36 Конвенції ООН проти корупції передбачається зобов'язання держав-учасниць цієї конвенції забезпечити:

1) існування органу або осіб, які спеціалізуються на боротьбі з корупцією за допомогою правоохоронних засобів;

2) надання такому органу або особам необхідну самостійність для того, щоб вони могли ефективно виконувати свої функції без неналежного впливу;

3) достатню кваліфікацію та ресурси для співробітників такого органу [1].

У ст. 20 Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією 1999 р. (ратифіковано Законом України від 18.10.2006 р.) зазначено, що кожна сторона вживатиме таких заходів, які можуть бути необхідними для забезпечення спеціалізації персоналу та органів на боротьбі із корупцією. Для того, щоб вони могли здійснювати свої функції ефективно та без будь-якого невинновданого тиску, вони повинні мати необхідну самостійність відповідно до основоположних принципів правової системи сторони. Сторони забезпечуватимуть персоналу таких органів підготовку та фінансові ресурси, достатні для виконання його завдань [2].

Корупція – це складне явище, яке в Україні стало системним, а тому потребує адекватного комплексного підходу до його подолання. Відповідно, антикорупційний орган, який покликаний ефективно протидіяти корупції, повинен бути здатним, з одного боку, професійно, а з іншого – комплексно протидіяти корупції, що передбачає багатофункціональність його діяльності.

За останні роки в Україні було створено низку нових антикорупційних органів: НАБУ - Національне антикорупційне бюро України (2015 рік); НАЗК - Національне агентство з питань запобігання корупції (2015 рік); САП - Спеціалізована антикорупційна прокуратура (2015 рік); АРМА - Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (2017 рік); ДБР - Державне бюро розслідування (2016 рік); ВАКС - Вищий антикорупційний суд (2016 рік) (робота суду розпочалася 5 вересня 2019 року).

Для прикладу, можна навести європейські країни у яких створені і інші органи для боротьби з корупцією. Наприклад, у Латвії діє агентство щодо попередження та боротьби з корупцією. У Румунії є директорат, який займається і розслідуванням, і процесуальним керівництвом корупційних злочинів, але вважається незалежною частиною загальної прокуратури Румунії. В Україні ж ці функції розділені між Антикорупційним бюро та Спеціалізованою антикорупційною прокуратурою, яка є частиною прокуратури загалом.

За даними останнього індексу сприйняття корупції Україна має 33 бали зі 100 (на 117 місці), а, наприклад, Молдова на 115 місці, Білорусь на 63 місці, Польща – має 56 балів зі 100. У тих країнах, у яких рівень корупції нижчий, часто

антикорупційні підрозділи є або частиною прокуратури, або навіть поліції (Португалія, Бельгія – у рамках Федеральної поліції є спеціальний підрозділ, який цим займається). Антикорупційні органи в Україні вибудовувалися за прикладом західних структур та із врахуванням обставин в країні. Саме тому довелося створити кілька окремих структур, з різними завданнями та з різною підслідністю у боротьбі з корупційними злочинами. Та чи ефективні вони? Спочатку НАЗК саботувалася перевірка декларацій політиків. Нині досі не призначено керівника САП. У законодавстві була передбачена норма про забезпечення можливості НАБУ незалежно здійснювати прослуховування, але на даний час вона відсутня, оскільки її потрібно узгодити з СБУ, чого досі не відбулося. Та й політичний тиск на антикорупційні органи перешкоджає їхній роботі.

У західних країнах суди й так антикорупційні, однак в Україні існує проблема з корупцією в судах. Судова реформа триває вже декілька років, але без значних досягнень, тому й створили Вищий антикорупційний суд, який мав би зрушити боротьбу з корупцією та винести на новий рівень. Вже майже два роки як він працює. До його запуску майже не було рішень щодо високопосадовців, а нині вже є десятки вироків про притягнення до відповідальності. У той же час, факт того, що 15 вересня 2021 року Верховний суд скасував вирок Вищого антикорупційного суду України, ставить під сумнів ефективність останнього.

Кількість антикорупційних органів в Україні мала б позитивно вплинути на якість боротьби з корупцією, а намагання влади контролювати ці структури негативно впливає на результат боротьби з корупцією (та використовувати їх проти своїх політичних конкурентів). Та у нашій країні якщо об'єднати максимум функцій в одному місці, зокрема: запобігання корупції, розслідування, процесуальне керівництво, то тиск на керівника цього органу був би дуже високим. А коли є декілька структур, то знайти можливості впливу значно складніше.

Список використаних джерел:

1. Руководство для законодательных органов по осуществлению Конвенции Организации Объединенных Наций против коррупции. [2-е исправл. и доп. изд.] / Управление Организации Объединенных Наций по наркотиками преступности. UPL: http://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/LegislativeGuide/UNCAC_Legislative_Guide_R.pdf.
2. Про ратифікацію Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією : Закон України від 18.10.2006 р. // Урядовий кур'єр. 2006. No 210. 8 листоп.

Кулик Тетяна Олександрівна,
*доцент кафедри конституційного
права та прав людини Національної
академії внутрішніх справ, к.ю.н.,
доцент*

ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ В УКРАЇНІ, ЯК СКЛАДОВА СУЧАСНОГО КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ

Розділ VIII Конституції України визначає базові засади правосуддя в Україні, ст. 124 Основного Закону [1] проголошує, що правосуддя в Україні здійснюють виключно суди, юрисдикція судів поширюється на будь-який юридичний спір та будь-яке кримінальне обвинувачення. У передбачених законом випадках суди розглядають також інші справи.

У свою чергу, у розділі II Конституції гарантоване право на захист своїх прав у суді, так відповідно до ст. 55 права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Кожному гарантується право звернутись із конституційною скаргою до Конституційного Суду України з підстав, установлених цією Конституцією, та у порядку, визначеному законом [1].

Аналізуючи дані норми вони виглядають гарантійними та такими, що мають дійсно забезпечувати ефективний правозахисний механізм. Але правова та законодавчі системи є системами складними та інтегрованими із рядом інших сфер. На практиці, нажаль ми продовжуємо знаходити юридичні норми та прецеденти, що Основному Закону суперечать.

Таким чином, звернемо увагу на наступні законодавчі положення. Відповідно до п.19 ст. 34 Закону України «Про нотаріат» виконавчий напис є нотаріальною дією, що вчиняють нотаріуси. Відповідно до ст. 87 Закону України «Про нотаріат» для стягнення грошових сум або витребування від боржника майна, нотаріуси вчиняють виконавчі написи на документах, що встановлюють заборгованість. Перелік документів, за якими стягнення заборгованості провадиться у безспірному порядку на підставі виконавчих написів, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Відповідно до п.п. 1.1., 3.1., 3.2. глави 16 Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 22 лютого 2012 року за №296/5, для стягнення грошових сум або витребування від боржника майна нотаріуси вчиняють виконавчі написи на документах, що встановлюють заборгованість, або на правочинах, що передбачають звернення стягнення на майно на підставі виконавчих написів

Нотаріус вчиняє виконавчі написи, якщо подані документи підтверджують безспірність заборгованості або іншої відповідальності боржника перед стягувачем. Безспірність заборгованості підтверджують документи, передбачені Переліком документів, за якими стягнення заборгованості провадиться у

безспірному порядку на підставі виконавчих написів нотаріусів, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 29.06.99 № 1172.

З одного боку, дане положення є позитивним кроком для зниження навантаження на судову систему, тому що дійсно навіщо втягуватися у більш тривалий судовий процес, якщо безспірність боргу має місце, і нотаріус, відповідно до свого правового статусу може бути тим, суб'єктом, що дану безспірність перевіряє. Звичайно за умови його доброчесності.

В цілому, можливість вчинення нотаріусами таких дій не становила б загрози, якби не судова практика у даній сфері.

Верховний Суд у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду розглянув справу № 200/3452/17 та встановив, що приватний нотаріус є неналежним відповідачем у справі, оскільки цивільна відповідальність за незаконно вчинений виконавчий напис покладається не на нотаріуса, а на особу, яка зверталася за виконавчим написом.

Обґрунтування суду наступне: «Нотаріус є публічною особою, якій державою надано повноваження щодо посвідчення прав і фактів, які мають юридичне значення, та вчинення інших нотаріальних дій з метою надання їм юридичної вірогідності. Вчиняючи нотаріальні дії, нотаріус діє неупереджено, він не може діяти в інтересах жодної з осіб - учасника нотаріальної дії. Нотаріус не стає учасником цивільних правовідносин між цими особами, а отже, не може порушувати цивільні права, які є змістом цих відносин. Відсутня і процесуальна заінтересованість нотаріуса в предметі спору та реалізації прийнятого рішення» [2].

Дане твердження з невідомих причин не враховує те, що нотаріус може виконувати свою роботу непрофесійно, безвідповідально чи доброчесно. За умови, коли нотаріуси знають, що ніякої персональної відповідальності за порушення порядку вчинення виконавчих написів вони не понесуть, спрогнозувати відповідні дії у даній сфері не складно.

Даний вид роботи не дозволяє більш розширеного аналізу, але очевидним є те, що позиція Верховного Суду є недостатньо обґрунтованою, при цьому вона широко застосовується у судовій практиці, у справах про оскарженні нотаріальних виконавчих написів, що в кінцевому результаті призводить до порушення основоположних прав і свобод людини і громадянина.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 14.06.2021).
2. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду від 12.11.2020 року. Категорія справи № 200/3452/17: Цивільні справи (до 01.01.2019); Позовне провадження; Спори, що виникають із договорів; Спори, що виникають із договорів позики, кредиту, банківського вкладу URL:

Лобастова Дар'я Костянтинівна,
*студентка Навчально-наукового
інституту № 2 Національної
академії внутрішніх справ*

Науковий керівник:

*Сьох Катерина Ярославівна, доцент
кафедри конституційного права та
прав людини Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук*

КОНСТИТУЦІЙНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ: ПРАКТИКА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН ДЛЯ УКРАЇНИ

У сучасному світі майже всі люди є громадянами певних країн, громадянство відіграє важливу роль, оскільки воно є елементом правового статусу особи, крім того воно вважається одним із основних прав людини, оскільки стаття 15 Загальної Декларації прав людини вказує що «Кожна людина має право на громадянство та ніхто не може бути безпідставно позбавлений свого громадянства або права змінити своє громадянство» [2]

Але поряд з інститутом громадянства існує таке поняття як «біпатризм», загалом «біпатриди» — це особи, які водночас належать до громадянства двох і більше держав. У більшості випадків цей стан виникає у разі колізії при застосуванні законів про набуття громадянства, а саме натуралізації, одруження жінки, яка є громадянкою країни, законодавство якої не позбавляє її свого громадянства при одруженні з іноземцем, а також застосування «права крові» та «права ґрунту» одночасно (дитина народжується від батьків, що мають громадянство певної країни на території іншої країни).

Подвійне громадянство має звичайно як позитивні, так і негативні наслідки. До позитивних ми можемо віднести те, що біпатрид отримує певні додаткові гарантії реалізації та захисту своїх прав і свобод, можливість проживання у двох і більше державах. Для такої людини збільшуються можливості щодо працевлаштування, володіння нерухомим майном у різних країнах, відкривається доступ до соціальних програм цих країн, програм розвитку бізнесу, загалом полегшуються процеси інтеграції та інтенсифікації зв'язків між державами.

Суттєвими негативними проявами множинного громадянства є те, що на практиці в реальному житті для таких категорій осіб можуть виникати ускладнення в разі необхідності отримання ними дипломатичного захисту, проходження військової служби, виконання обов'язку щодо сплати податків.

Подвійне громадянство може передбачати і подвійну відповідальність. Загалом, біпатризм нівелює стійкість юридичного зв'язку між фізичною особою і державою, послаблює інститут громадянства. Для монокультурних, небагатонаціональних держав таке явище може ще й уповільнювати процес формування загальних цінностей, пріоритетів розвитку нації, єдності народу. Крім того, воно може спричиняти конфлікти між різними державами на ґрунті вирішення питань належності осіб до громадянства однієї з них

У сучасних розвинених країнах базисом вирішення проблем, які пов'язані з питанням подвійного громадянства, покладено принцип визначення ефективного громадянства, тобто визначення фактичного або переважного громадянства біпатрида [7, С. 67].

У державах Європейського Союзу не сформовано однозначної позиції у питанні про подвійне громадянство. Деякі з європейських країн відкидають його, інші допускають перебування своїх громадян у такому статусі. У Європейському Союзі усвідомлюють, що основною причиною масовості цього явища є прагнення уникнути сплати податків. Саме тому «двері» до країн, які називають «податковим раєм» (Монако, Гібралтар, Андорра, Домініканська Республіка і Гренада тощо) планують «зачинити» законодавчо [5, С. 26–39].

З метою недопущення конфліктних ситуацій і спорів між державами з питань біпатризму, пом'якшення нівелювання негативних наслідків подвійного громадянства або безгромадянства зацікавлені держави укладають договори щодо регулювання відповідних відносин. Аби запобігти подвійному оподаткуванню, за загальним правилом, особа сплачує податки в тій державі, де проживає постійно.

Громадяни США можуть фактично мати подвійне громадянство, в тому разі, якщо країни звідки ці особи мігрували не вимагають відмовитись від громадянства США, але наприклад в паспорті громадянина США чітко вказується, що «власник не визнає більше жодного громадянства». [4,ст.49]

Щодо України то існує декілька законодавчих актів, які регулюють питання громадянства, основним законом звичайно є Конституція України, яка встановлює принцип єдиного громадянства «Стаття 4. В Україні існує єдине громадянство. Підстави набуття і припинення громадянства України визначаються законом» [1, ст.1], а також Стаття 25 вказує на те, що «Громадянин України не може бути позбавлений громадянства і права змінити громадянство» [1, ст.10]

Взагалі в законодавстві встановлено, що громадянство України - це правовий зв'язок між фізичною особою і Україною, що знаходить свій вияв у їх взаємних правах та обов'язках, а громадянин України це особа, яка набула громадянство України в порядку, передбаченому законами України та міжнародними договорами України. [3, ст.1]

Щодо принципу єдиного громадянства – він визначений в законі України «Про громадянство» і означає, що в разі набуття громадянином України громадянства (підданства) іншої держави або держав, то у правових відносинах з Україною він визнається лише громадянином України (де-юре на території

України у нього одне громадянство (України), де-факто особа може користуватись і другим громадянством). Якщо іноземець набув громадянство України, то у правових відносинах з Україною він визнається лише громадянином України [3, Стаття 2] Також не вважаються добровільним набуттям іншого громадянства і такий випадок як автоматичне набуття громадянином України іншого громадянства внаслідок одруження з іноземцем.

Загалом на сьогодні в Україні відсутня будь-яка відповідальність (ні кримінальна, ні адміністративна) за набуття громадянства іншої держави та за неповідомлення про це відповідні органи державної влади, а перевірити це майже не можливо, а враховуючи стан в якому зараз знаходиться країна це питання залишається не вирішеним, але були спроби врегулювати це питання: 13.03.2017 року було зареєстровано законопроект про внесення змін до Закону України "Про громадянство України" щодо реалізації права змінити громадянство. У законопроекті запропоновано ввести зобов'язання для осіб, які отримали громадянство України і подали декларацію про відмову від іноземного громадянства, у місячний термін повернути паспорт громадянина іншої країни. Раніше такого терміну не було, за законопроектом давався особі лише місяць на роздуми. Окремо додали необхідність оповіщення відповідного органу України про таке повернення. Якщо ж людина – біженець або отримала притулок в Україні з якоїсь іншої причини, держава сама визначиться з паспортом цього іноземця.

Також проект передбачав нові підстави для втрати громадянства. Зокрема, передбачено втрату громадянства України, якщо особа, яка його набула, продовжує користуватися виборчим правом або іншими правами, що безпосередньо пов'язані з громадянством іншої держави, а також у разі, якщо особа, яка його набула, користується паспортом іншої держави для виїзду за кордон, а також, якщо особа, яка отримала громадянство України, за відсутності незалежних від неї обставин, у строк не подала до державного органу України підтвердження втрати громадянства іншої країни. Цікаве доповнення запропонували до ст. 19 Закону «Про громадянство України», а саме: «Громадянин України, який добровільно набув громадянства іншої держави, вважається таким, що виявив намір змінити громадянство і погодився на припинення громадянства України» [8].

Найголовніше винесено було до прикінцевих положень законопроекту, де зазначено, що громадяни України, які мають паспорти інших країн, на момент, коли цей проект стане законом і набуде чинності, зобов'язані протягом шестимісячного терміну здійснити заходи з припинення іноземного громадянства, і здати відповідні паспортні документи до уповноважених органів України. Невиконання цих зобов'язань громадянами України призведе до втрати громадянства [8].

Не зважаючи на відсутність регулювання цього питання, 20.05.2019 законопроект, на жаль, було відкликано, тому це питання актуальним залишається і досі. Взагалі питання біпатризму залишається недостатньо вивченим і врегульованим на рівні законодавства зарубіжних країн. Його

вирішення ускладнюється тим, що у світі поки що не вироблено відповідної єдиної позиції. Посприяти в усуненні його негативних наслідків може ухвалення єдиного міжнародного акта, за умови ратифікації якого всіма або переважною більшістю держав питання подвійного громадянства буде вирішено на глобальному рівні.

Список використаних джерел

1. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*, 1996, № 30, ст. 141.
2. Загальна Декларація прав людини від 10.12.1948 URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
3. Закон України «Про громадянство». *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 2001, № 13, ст.65.
4. Белов Д., Лазорик Є. Інститут біпатризму: досвід зарубіжних країн. URL: <http://www.par.in.ua>
5. Великоречанін П. О. Особливості здійснення політичних прав особами з множинним громадянством. *Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. праць*. 2011. Вип. 61. С. 257–264.
6. Гринь О.Д. Правове регулювання інституту громадянства в Україні. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/6316/1/10-26.pdf>
7. Шаповал В. М. Конституційне право зарубіжних країн: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 496 с.
8. Про громадянство України: зміни до Закону України. URL: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2831:zmini-do-zakonu-ukrajini-pro-gromadyanstvo-ukrajini-2&catid=71&Itemid=382

Лукашук Поліна Василівна,
курсантка Навчально-наукового
інституту № 2 Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Сьох Катерина Ярославівна, доцент
кафедри конституційного права та
прав людини Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук

КОНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СВОБОДИ СЛОВА ТА ДУМКИ В УКРАЇНІ

Свобода слова є однією з основ демократичного суспільства, вона виражає загальнолюдські цінності, допомагає розкрити потенціал особистості. Разом з тим свобода слова є, по суті, істотним фактором прояву людської індивідуальності, утвердження самобутності й унікальності кожної особистості.

Кожна демократична держава закріплює право на свободу слова та думки в своїх нормативно-правових актах та гарантує дане право.

Відповідно до статті 34 Конституції України кожному гарантується право на свободу думки й слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань (ч.1), свободу інформації (ч.2). Розглянемо детальніше зазначені конституційні основи свободи думки й слова, свободи інформації [1].

У ч. 2 ст. 34 Конституції України вперше у вітчизняній конституційно-правовій практиці закріплене право кожного вільно збирати, зберігати, використовувати й поширювати інформацію усно, письмово або іншим способом – на свій вибір. Цей комплекс прав утворює основу правового інституту свободи інформації. Ці права можуть здійснюватися окремо, але без правових гарантій реалізації одного з них інші права, які входять до складу цього комплексу, реалізувати буде важко або неможливо взагалі. Відзначимо також важливість ч. 1 ст. 34, яка проголошує свободу думки й слова, свободу вираження своїх поглядів і переконань [1].

Україна є демократичною країною, тому з часів незалежності питання свободи вираження своїх думок та використання висловлювань які хотів народ було дуже актуальним постійно, так як проживання на території демократичної країни враховує сприйняття державою думок та поглядів її народу як суб'єкта правовідносин. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб - на свій вибір.

Разом з тим здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя.

Важливою гарантією свободи слова є заборона цензури яка закріплена в ст. 15 Конституції України; ст. 2 Закону України «Про друковані засоби масової інформації (преси) в Україні» [3], ст. 24 Закону України «Про інформацію», ст. 5 Закону України «Про телебачення і радіомовлення»).

Разом з тим, до нормативно-правових гарантій свободи слова можна віднести законодавче закріплення таких принципів інформаційних відносин як: гарантованість права на інформацію; відкритість, доступність інформації, свобода обміну інформацією; достовірність і повнота інформації; свобода вираження поглядів і переконань; правомірність одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації; захищеність особи від втручання в її особисте та сімейне життя (ст. 2 Закону України «Про інформацію») та ін.

Підбиваючи підсумки, хочу зазначити те, що в системі прав і свобод особи свобода займає одне з найголовніших місць, воно є базою конституціоналізму, що може бути реалізована лише в умовах демократично режиму. Свобода вираження слова та думок є інститутом влади суспільства над державою та іншими «високими» особами нашої країни. Україна намагається подолати всі проблеми які виникли під час реалізації цього права. Це дасть можливість

правильного розвитку нашої країни, відкриттю нових науковців, письменників, відкриттів – а це розвиток і великий крок у майбутнє України.

Разом з тим, реальна свобода слова сприяє формуванню демократичного громадянського суспільства, створює стабільні умови для його збереження й зміцнення.

Список використаних джерел:

1. Конституція України // ВВР України – 1996. – No 30
2. Європейська Конвенція про захист прав та основоположних свобод людини 1950р. (ст 10).
3. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні: Закон України. 1992. RPL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2782-12#Text>
4. Про захист персональних даних: Закон України 2010 р.12. RPL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>

Мельник Альона Олександрівна,
*ад'юнкт кафедри конституційного
права та прав людини Національної
академії внутрішніх справ*

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖПАРЛАМЕНТСЬКИХ ЗАВ'ЯЗКІВ УКРАЇНИ

Набуття Україною незалежності та визнання її повноправним суб'єктом міжнародних відносин, призвело до поглиблення інтеграції держави в європейську і загальносвітову політичну, правову, економічну, науково-технічну, культурну та інші сфери міжнародного співробітництва. Виникла необхідність створення дієвого механізму здійснення зовнішніх відносин України з іноземними державами та міжнародними організаціями. Від цього значною мірою залежить ефективність зовнішньої політики України, насамперед, у плані національної безпеки та сталого економічного розвитку в міжнародних відносинах.

Україна активно приймає участь у міжнародній співпраці та укладає міжнародні договори у різних сферах, до цього залучені органи державної влади яким надано такі повноваження. Відповідно до чинного законодавства України, такими органами є внутрішньодержавні та зовнішньодержавні органи. До внутрішньодержавних органів належать державні органи за допомогою яких здійснюються зв'язки України з іншими державами та міжнародними організаціями і які постійно перебувають на території держави. Наприклад, парламент, президент, уряд та всі центральні органи виконавчої влади. Правовий статус органів зовнішніх зносин усередині держави закріплюється в конституції, профільних законах і положеннях про міністерства і відомства. До органів зовнішніх зносин належать такі органи як посольства, консульства, місії і делегації.

Одну з ключових ролей відіграє парламент – Верховна рада України. Відповідно до положень Конституції України Верховна Рада України визначає засади внутрішньої та зовнішньої політики держави, реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору; заслуховує позачергові і щорічні послання Президента України про внутрішнє та зовнішнє становище України; схвалює рішення Президента України про використання Збройних Сил України та інших військових формувань у випадку збройної агресії проти України; підтверджує рішення про надання Україною позик та економічної допомоги іноземним державам і міжнародним організаціям, а також про одержання Україною від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій позик, не передбачених Державним бюджетом України; дає у встановлений законом термін згоду на обов'язковість міжнародних договорів України і денонсацію міжнародних договорів України та інше [1].

Відповідно до Регламенту Верховної ради України, одним з основних напрямів діяльності українського парламенту є міжпарламентське співробітництво з іноземними державами та міжнародними організаціями, яке повинно діяти в інтересах України.

Ефективне функціонування міжпарламентського співробітництва можливе лише за умови існування системи взаємодії парламенту з іншими органами державної влади. В цій взаємодії кожен орган займається конкретно наділеними повноваженнями, в яких парламент визначає внутрішню і зовнішню політику держави, супроводжуючи законодавчими актами, оскільки, відповідно до ст.75 Конституції України Верховна рада України є єдиним законодавчим органом в Україні. Розподіл повноважень між органами державної влади щодо зовнішньої співпраці закріплено в Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» прийнятого Верховною радою 1 липня 2010 року, відповідно до Закону парламент наділений повноваженнями контролю, оскільки через парламент відбувається ратифікація та денонсація всіх міжнародних договорів.

Слід зазначити, що міжпарламентське співробітництво - це юридична взаємодія між загальнодержавними представницькими органами як органами зовнішніх зносин, їх керівниками, структурними підрозділами чи окремими парламентаріями, що здійснюється в ініціативному порядку з метою знаходження взаємоприйнятних підходів і спільного вирішення проблем, що викликають спільний (міжнародний) інтерес [5, с. 47].

Відповідно до Положення про депутатські групи Верховної Ради України з міжпарламентських зв'язків з іноземними державами функцію міжпарламентських зв'язків у Верховній раді України здійснює Комітет Верховної ради України з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва та Комітете у закордонних справах до яких входять депутатські групи. Комітети забезпечують розгляд питань які надходять до Верховної ради України та є профільними комітетами у законотворчому процесі щодо міжпарламентського співробітництва [2].

Головними цілями та завданнями депутатських груп є:

- участь в організації і координації двостороннього міжпарламентського співробітництва;
- аналіз розвитку міжпарламентських відносин, підготовка пропозицій щодо їхнього подальшого поліпшення в інтересах парламентів, що здійснюють таке співробітництво;
- сприяння підготовці, реалізації та синхронізації процедур надання згоди на обов'язковість міжнародних договорів, контактам та обміну інформацією з питань поточної законодавчої діяльності парламентів;
- сприяння співробітництву парламентських комітетів, комісій;
- співпраця з відповідними дипломатичними представництвами в Україні та за кордоном;
- утворення, при необхідності, міжпарламентських об'єднань, двосторонніх експертних груп з метою розробки проектів законодавчих актів, а також обговорення завдань і питань, що представляють спільні інтереси.

Для вирішення своїх завдань групи можуть взаємодіяти з комітетами Верховної Ради України та Апаратом Верховної Ради України, направляти своїх представників до профільних комітетів при розгляді питань про надання згоди на обов'язковість міжнародних договорів з відповідними парламентами іноземних держав [2].

На сьогодні міжпарламентське співробітництво є одним із каналів як двостороннього, так і багатостороннього партнерства. У межах цього партнерства виокремлюються такі рівні (аспекти):

- рівень формування стратегічної взаємної довіри і виявлення спільних двосторонніх/багатосторонніх інтересів;
- цільовий рівень, пов'язаний з нарощуванням стратегічного співробітництва в міжнародних і регіональних міжпарламентських організаціях для захисту спільних інтересів;
- рівень спільних зусиль у межах міжпарламентських організацій щодо протидії впливу економічної кризи;
- рівень допомоги національним підприємствам у пошуку нових можливостей для співпраці у межах заходів щодо розвитку економіки держав;
- рівень розвитку культурних зв'язків між державами [5, с. 47].

Аналізуючи роботу Комітету Верховної ради України з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва можна зазначити що з початку роботи Верховної Ради України 9 скликання Комітет провів понад 30 зустрічей з представниками дипломатичного корпусу, акредитованими в Україні, головами та членами комітетів у закордонних справах іноземних держав, а також з іноземними офіційними делегаціями та посадовими особами під час їх візитів в Україну. Відбулися зустрічі в режимі відео конференції з Главами та членами комітетів у закордонних справах парламентів Італії, Литви, Латвії, Естонії, Грузії та інші..

Міжпарламентське співробітництво України з іноземними державами здійснюється відповідно до ст. 199 Регламенту Верховної ради України на плановій основі. Щороку Комітет готує пропозиції щодо співпраці парламенту

на наступний, заслуховуючи пропозиції депутатів. Також, кожна делегація від України зобов'язана протягом 15 днів з дня повернення подати звіт про проходження переговорів, на розгляд парламенту.

Отже, можна зазначити що парламент сучасної правової держави має не тільки внутрішньодержавне значення, а й відіграє значну роль у зовнішній політиці, яка в рамках європейського континенту уособлюється з діяльністю парламентських органів міжнародних організацій. Для України є важливим використання міжпарламентських зав'язків, адже це є ефективним способом глибшої інтеграції нашої держави в європейський політико-правовий простір. Завдяки участі представників Верховної Ради України в таких парламентських органах, як Парламентська асамблея Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ПАОБСЄ), Парламентська асамблея Ради Європи (ПАРЄ) та інших, Україна набула змоги вести конструктивний діалог з членами європейської спільноти та безпосередньо брати участь у вирішенні загальноєвропейських і загальносвітових проблем [7, с. 601].

Міжпарламентське співробітництво є різноплановим і включає в себе, зокрема: поліпшення взаєморозуміння між країнами; демократизацію міждержавних відносин; гідне представлення інтересів свого народу; підвищення демократичної легітимності міжнародних організацій; сприяння зміцненню світової соціально-політичної стабільності; сприяння зміні у міжнародних відносинах на договірну основу конструктивного діалогу для розвитку партнерських відносин між країнами і регіонами; сприяння вирішенню міжнародних проблем будь-якого рівня.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : від 28 черв. 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про депутатські групи Верховної Ради України з міжпарламентських зв'язків з іноземними державами: Положення ВРУ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/223/20-%D1%80%D0%B3#Text>
3. Про засади внутрішньої та зовнішньої політики: Закон України від 01.07.2010. UPL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>
4. Регламент Верховної Ради України, затв. Законом України від 10 лютого 2010 р. No 1861-VI [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1861-17>.
5. Серьогін В. Міжпарламентське співробітництво: поняття, ознаки та принципи/ Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «ПРАВО». Випуск 23. 2017. С. 46-50
6. Шварцева М. Парламентська (Консультативна) Асамблея Ради Європи: дис. ... канд. юрид. наук; спец.: 12.00.11 –міжнародне право / Шварцева Марія Ігорівна; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. –Харків, 2016. – 220 с.
7. Шварцева М. Становлення та розвиток європейського парламентаризму/Актуальні проблеми права: теорія і практика. No26. 2013.С. 601-606

Опанасенко Вероніка Рустамівна,
*курсант Навчально-наукового
інституту № 2 Національної
академії внутрішніх справ*

Науковий керівник:

*Сьох Катерина Ярославівна, доцент
кафедри конституційного права та
прав людини Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук*

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ ЯК БАЗОВИЙ АСПЕКТ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Можна зазначити, що становлення і розвиток теоретичних концепцій правової держави мають багату історію та своїм корінням сягають античності. Ще з античних часів була відома ідея про справедливість політичної форми суспільного життя людей, за якої право, стає владною силою. Конституція України є невід'ємним аспектом правової держави і саме через це, інтерес суспільства до цієї теми набирає обертів, бо саме Конституція України дає змогу жити за законами правової держави.

Відомий грецький мислитель Платон, був перший, хто запропонував ідею правової держави. Платонівська теорія, викладена у «Державі» і «Законах», була нормативною теорією ідеальної держави, побудованої на принципах добра і справедливості. Добродієність – це знання. Його ідеальна держава засновується на засадах законності, а не свавілля правителів, а також на знанні, оскільки, щоб робити добро, треба знати добро.

Досить вагомими для розвитку античної політико-правової думки були погляди Аристотеля, який вважав своїм ідеалом конституційне правління, а не монархічне. Саме Аристотель був впевнений, що верховенство закону є ознакою досконалої держави. На його думку, Платон помилявся, протиставляючи правління мудрості правлінню закону. Навіть наймудріший державець не може обійтись без закону, оскільки закон втілює неупередженість, якої не має жодна людина незалежно від рівня та обсягу знань. Політичні відносини, якщо вони передбачають свободу, не повинні звільнити підданих від відповідальності, а це можливо, коли правителі й піддані мають легальний статус. Влада і авторитет закону не заперечують повноважень певного органу управління, а надають його діяльності такої моральної переконливості, якої за інших умов йому не мати [1].

Правова держава ґрунтується на законності, верховенстві права, принципах поваги та законодавчого визнання прав і свобод людини. Саме у ст.8 Конституції України можна побачити одну із головних ознак правової держави – верховенство права [2]. Саме цей принцип, на думку А.М. Колодія та А.Ю. Олійника, означає, що держава не створює право, а саме право є певною основою

організації держави в особі її органів та посадових осіб, інших організацій. Народ створює право, аби обмежити ним державну владу.

Конституція України – основний закон нашої держави. Кожен законослухняний громадянин, повинен слідувати вимогам законодавства, але через певну девіантну поведінку окремих осіб, наша країна потребує вирішення проблем, що зупиняють розвиток нашої держави як дійсно правової.

Найбільш проблемні питання:

- 1) Низький рівень довіри громадян до правосуддя;
- 2) Високий рівень корупції в Україні, зокрема в органах державної влади;
- 3) Розділ на «різні прошарки населення», багаті та бідні.

Ці проблемні питання зупиняють розвиток нашої країни. Саме при їх вирішенні формування громадянського суспільства зростатиме, а Україна буде дійсно правовою державою, яку можна буде приводити у приклад.

Підбиваючи підсумки, можна зазначити, що Конституція є невід’ємним аспектом правової держави, бо навіть з поглядів Аристотеля, верховенство закону – є основною ознакою досконалої правової держави. Народ, у свою чергу, повинен бути джерелом влади та формувати законодавчі органи, а головне, не порушувати законів країни. Держава, у свою чергу, повинна визнавати і гарантувати права людини.

Список використаних джерел:

1. Гринюк Г.Ф. Ідея правової держави: теоретико-правова модель і практична реалізація. К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. 388 с.
2. Конституція України : від 28 черв. 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

Прищеп О. А.,

студентка 5-К, Навчально-наукового інституту заочного та дистанційного навчання Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Солоненко Олег Миколайович, професор кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ТА ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПРОСТІР

Входження України до світового та європейського правових просторів ознаменувалося її приєднанням у 1991 р. до Факультативного протоколу до

Пакту про громадянські та політичні права 1966 р., вступом 1995 р. до Ради Європи та приєднанням 1997 р. до Європейської конвенції з прав людини 1950 р. [1] та до Європейської конвенції про запобігання катування, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання, а також до ряду інших міжнародно-правових регіональних актів.

У 1996 р. була прийнята нова Конституція України [3], що виходить із необхідності формування громадянського суспільства та створення правової держави. Тому, після здобуття Україною незалежності, ідея закріплення в Основному Законі ключових принципів громадянського суспільства активно обговорювалась в наукових і політичних колах держави. При цьому, визначене в Конституції України ставлення держави до прав і свобод людини передбачає імперативні зобов'язання держави як перед своїм власним народом, так і перед міжнародним співтовариством. В умовах перехідного періоду їх виконання стикається з великими труднощами, які постійно виникають не тільки всередині країни, але й і в стосунках з відповідними органами Ради Європи.

У червні 1991 року Верховною Радою України було схвалено Концепцію нової Конституції України, куди вперше в історії європейських конституцій планувалось включити розділ «Громадянське суспільство і держава». 1 липня 1992 р., [3, с. 22-23] на всенародне обговорення було винесено проект Конституції де містились новаторські для вітчизняної конституційної практики положення щодо визнання свободи і природних прав людини найвищою соціальною цінністю, прагнення до збереження і зміцнення соціальної злагоди, піклування про розбудову і розвиток громадянського суспільства.

Необхідно визнати, що захист прав людини в Україні ще не досяг того рівня, який передбачений універсальними міжнародно-правовими документами, насамперед Пактами про права людини 1966 р. і особливо конвенційними нормами Ради Європи. За оцінкою Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, порушення прав людини в Україні мають масовий характер як стосовно соціально-економічних прав, так і щодо ряду громадянських та політичних прав, зокрема щодо свободи слова, фізичної недоторканності особи, гідного поводження з ув'язненими, справедливого і неупередженого судового розгляду. Становище з правами людини в Україні викликає занепокоєння органів Ради Європи — Парламентської Асамблеї, Комітету Міністрів, Венеціанської комісії, Комітету з прав людини, Комітету з моніторингу.

У зв'язку з цим Україні необхідно вжити серйозних заходів як щодо виконання своїх зобов'язань перед Радою Європи, так і щодо побудови громадянського суспільства, реалізації конституційних прав особи, виходячи з наслідків визнання Україною механізму міжнародного контролю за дотриманням стандартів Європейської конвенції з прав людини, який передбачає пряму дію норм Конвенції у внутрішньому правопорядку держав-членів, а також розгляд індивідуальних скарг Європейським судом з прав людини.

Проблематика громадянського суспільства та правової держави, насамперед, в контексті входження України в європейське правове поле, є новою для вітчизняної науки конституційного й міжнародного права, і дослідження

існуючих проблем, пов'язаних з цією сферою співробітництва України з Радою Європи, є важливим як з теоретичної, так і практичної точки зору. Однак, слід зазначити, що чинна Конституція не містить статей, які б визначали політико-правове становище громадянського суспільства, його взаємовідносини з державою, сім'ю як природний, основний соціальний осередок громадянського суспільства, а з нормативного обігу на рівні конституційних норм зник і сам термін "Громадянське суспільство".

Список використаних джерел:

1. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод від 04 листопада 1950 року / Рада Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 15.11.2021).
2. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України «Законодавство України». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 04.11.2021).
3. Рабінович П. М. Громадянське суспільство і правова держава (загально-теоретичні міркування) // *Українське право*. 1996. №3. С. 22-23.

Савченко Тетяна Федорівна

студент 101 навчальної групи

Спеціальність «Право» Навчально-наукового інституту № 3 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Кулик Тетяна Олександрівна, доцент кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ІСТОРИЧНЕ ОСЯГНЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПОЛОЖЕНЬ, ЯК ПЕРЕДУМОВА ВИКОРІНЕННЯ ВОЛОНТАРИЗМУ

Конституція України є найважливішим надбанням нашої держави, одразу після отримання незалежності. Вона є Основним Законом, який закріплює засади демократизму та «принцип верховенства права» - ст.2 Конституції України[1], якому повинні підпорядковуватися всі нормативно-правові акти нашої держави. Це надає можливість забезпечення дотримання прав та свобод людини і громадянина, які є непорушними та захищаються державою, а також визначаються найвищою цінністю.

Для всебічного розуміння здобутків нинішньої конституції, необхідно звернутися до її попередників та проаналізувати розвиток, зміну та

вдосконалення норм, які регулювали суспільні відносини на території нашої держави.

Першою збіркою законів Київської держави є «Руська Правда». Написавши в 1016 році «правду і статут», Ярослав Мудрий визнав високе покликання Права і Суду в суспільстві.[2] Більш, ніж тисячу років тому, право вже було невід'ємним аспектом нашого життя та закріплювалося письмово. Це були перші кроки до визначення судової компетенції, функцій держави та закріплення політико-правових ідей.

Наступним вагомим документом є «Пакти й конституції» Пилипа Орлика, прийняті 5 квітня 1710 року. Важливою новелою було визначення кордонів, прийнятих Зборівським договором 1649 р. Та оборона територіальної цілісності України. Слід наголосити, що при аналізі положень даного документу, можна побачити поділ влади, подібний сучасному - законодавча, виконавча та судова. Законодавча влада належала Раді, яка мала збиратися тричі на рік, та гетьману, за яким було остаточне рішення. Судова - Генеральний суд, який діяв незалежно та повинен був приймати «не лицемірне» рішення. Виконавчою владою, виступали учасники Ради.

Засади демократизму, проглядаються в Основному Законі «Самостійної України» спілки українського народу, та в наступних документах 1917- 1920 років. Цікавим є те, що Основи, які намагалися впроваджувати на території України того часу, були більш демократичними, правовими та захищали права людини, ніж деякі конституції сучасного світу.

Жіноче виборче право та рівність перед законом були проваджені та закріплені в українських Основних Законах 1918-1919 років. Необхідно зазначити що впровадження такого інституту на території України, передувало перед такими державами як : Великобританія, Америка, Франція, Японія.

Це вказує на правильно зазначений вектор розвитку наших правових ідей та початків. Адже, сучасна Конституція - це впорядкований, вдосконалений збірник норм, прав та свобод, за які жорстоко боролися багато століть наші попередники. Вона є чіткою, правомірною, юридично визначеною та сучасною, оскільки задовольняє всі необхідні сфери дії нашої країни. Однак, проблема її застосування та недотримання вимог є темою окремої роботи.

На основі вищезазначеного, необхідно зауважити, що існує проблема «перекроєння» Основного Закону на задоволення потреб, які не відносяться до благополуччя суспільства та інтересів держави. Першочергово, будь-яка зміна, що вноситься до Конституції, повинна бути предметом глибокого дослідження та аналізу, без використання абстрактно-юридичного мотеду, який породжує прогалини між закріпленою правовою нормою та практичною дійсністю. Більшість положень, що підлягають корегуванню - не є інструментарієм правового застосування, вони виступають дієвими механізмами впливу на суспільну сферу життя, через суб'єктивізацію таких положень. Кожен Глава держави, який набирає правового статусу президента, маючи намір зробити свій внесок до історії- вносить зміни до Конституції. Нажаль, це не поодинокі випадки, коли використовуючи правові чи протиправні способи, до Основного

Закону України намагалися внести, або вносилися зміни. Це, в свою чергу, надає змогу користуватися засадами волонтаризму та суб'єктивізму, що обумовлює відсутність об'єктивної оцінки наслідків. Така проблема потребує глибокого дослідження та вдосконалення процедури ініціювання та внесення змін до Конституції України.

Необхідно охороняти та захищати фундаментальні положення, які закладалися століттями, війнами та історією, не поспішаючи змінювати та уподібнювати наш головний здобуток - чужому досвіду.

Список використаних джерел:

1. Конституція України поточна редакція — Редакція від 01.01.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 07.06.2021)
3. Історія української Конституції / Українська правнича фундація; упоряд.: А. Г. Слюсаренко, М. В. Томенко; вст. ст. С. П. Головатий. – Київ: Право, 1997. – XV, 443 с.

Сокол Олександра Іванівна,
*студентка Навчально-наукового
інституту № 2 Національної
академії внутрішніх справ*

Науковий керівник:

*Сьох Катерина Ярославівна, доцент
кафедри конституційного права та
прав людини Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук*

КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ СПІВВІДНОШЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

В умовах правової глобалізації об'єктивно посилюється зв'язок міжнародного права з національними правовими системами держав – членів міжнародного співтовариства, що знаходить свій прояв у взаємодії норм і принципів міжнародного права, які містяться в міжнародних договорах з системою національного права і законодавства. Найбільш яскраво ця взаємодія проявляється у запозиченні нормами національного конституційного права держав міжнародних правових стандартів як складного системного нормативного фундаменту міжнародних договірних відносин, що після визнання державами-учасниками міжнародних договорів, шляхом їх підписання, повинні бути імплементовані в національну систему конституційного законодавства для подальшої дії не лише на зовнішньополітичному, а й внутрішньодержавному рівні як звичайних норм національного права.

Щодо місця міжнародного права в національній правовій системі і його співвідношення з внутрішнім правом загальновідомими є дві теорії: моністична і дуалістична.

Суть першої полягає у визнанні єдності обох правових систем як складових єдиної правової системи. Серед прихильників цієї теорії немає одностайності у визначенні пріоритетів джерел у правовій системі. Одні віддають перевагу міжнародному праву, інші, навпаки, – внутрішньому праву [2].

Основоположником дуалістичної концепції є німецький учений Х. Тріппель. Прихильники цієї теорії співвідношення міжнародного і внутрішнього права виходять з їх самостійності і відповідного використання: міжнародного права – міжнародними організаціями, судами, інститутами, а внутрішнього права – національними органами, організаціями, громадянами. На їхню думку, для застосування державними органами норм міжнародного права ці норми мають бути інкорпоровані, трансформовані, делеговані або в іншій формі імплементовані у внутрішнє право [2].

Однією з тенденцій сучасного конституціоналізму є віддання переваги теорії монізму щодо співвідношення міжнародного і національного права. При цьому вона характеризується збереженням верховенства основного закону держави, з визнанням пріоритету міжнародного права чи окремих елементів його системи над національним або без визначення на конституційному рівні домінуючої ролі відповідного права, а також поєднанням моністичної і дуалістичної теорій [5].

Окремі елементи системи міжнародного права без встановлення їх співвідношення з внутрішнім правом визнаються основними законами складовою національних систем права в низці європейських держав. Загальновизнані принципи і норми міжнародного права в Конституціях: Австрії (стаття 9), Грузії (стаття 6), Росії (стаття 15), крім цього, Конституція Російської Федерації закріплює у статті 17 положення про визнання і гарантування прав і свобод людини і громадянина згідно із загальновизнаними принципами і нормами міжнародного права [5].

Конституція України у статті 18 визнала безпосередню дію загальновизнаних принципів і норм міжнародного права тільки у сфері зовнішньополітичної діяльності і у відносинах з іншими державами. Складовою частиною національного законодавства визнано тільки ті міжнародні договори, які ратифіковані (стаття 9), заборонено укладення таких договорів, які суперечать Конституції України, до внесення змін до неї [1].

Таким чином, із системи міжнародного права Конституція України визнала правовими джерелами національної правової системи лише певні міжнародні договори і, відповідно, їхні принципи та норми. Однак це не означає, що інші джерела міжнародного права не можуть застосовуватися в Україні, а отже, потрібно розглядати не співвідношення міжнародних договорів та їхніх норм з внутрішнім правом, а міжнародного і національного права [4].

Положення статті 9 Конституції України не визначає чітко місце міжнародних договорів в ієрархії національних правових джерел. Врегулювати

це питання парламент спробував у Законі України «Про міжнародні договори України» від 22 грудня 1993 року, частиною другою статті 17 якого визначено, що при встановленні міжнародним договором України, укладення якого відбулося у формі закону, інших правил, ніж передбачених законодавством України, застосовуються правила міжнародного договору [1].

В ієрархії джерел права в Україні норми Конституції України займають найвищий рівень. Тобто конституційні норми мають найвищу юридичну силу порівняно з іншими джерелами права національної правової системи. Говорячи про юридичну силу норм міжнародних договорів у порівнянні їх юридичної сили з нормами Конституції України, необхідно зазначити, що конституційні норми мають вищу юридичну силу, ніж норми міжнародно-правових договорів, які стали частиною законодавства нашої держави (згода на їх обов'язковість надана Верховною Радою України).

Окрім міжнародних договорів, у системі джерел сучасної національної правової системи варто звернути увагу на місце рішень Європейського суду з прав людини. З огляду на те, що Україна належить до романо-германської правової системи, судовий прецедент не є обов'язковим джерелом права в системі її національного права. Однак, оскільки Україна приєдналася до Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, то автоматично визнала обов'язковість юрисдикції Європейського суду з прав людини щодо застосування цієї Конвенції. Тобто рішення Європейського суду з прав людини, згідно з положеннями Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23.02.2006, є обов'язковими для вирішення аналогічних справ, а отже, є окремим самостійним джерелом права національної правової системи [3].

Тож, можна дійти висновку, що взаємодія міжнародного та національного права зумовлена передусім необхідністю трансформувати державну правову систему відповідно до міжнародних стандартів, реалізуючи принципи міжнародного права. Щодо домінантності норм цих галузей права у національному законодавстві, то частина друга статті 9 Конституції України віддає пріоритет Основному Закону перед нормами міжнародних договорів, проте стаття 10 Декларації про державний суверенітет України визнає пріоритет загальновизнаних норм міжнародного права перед нормами внутрішньодержавного права. Тобто в законодавстві України закріплено примат міжнародного права. Також приєднання України до Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод ґрунтовно вплинуло на систему джерел національного права.

Список використаних джерел:

1. Koziubra M. The Correlation of Constitutional and International Law: The Ukrainian Case [Електронний ресурс] / Mykola Koziubra // Kyiv-Mohyla Law and Politics Journal. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <http://kmlpj.ukma.edu.ua/article/view/220749>.

2. Алексєєв С. О. Норми міжнародного права у правовій системі України: теоретичні підходи до визначення правового статусу [Електронний ресурс] / С. О. Алексєєв // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2019_2_12.
3. Каленіченко Л. І. Співвідношення національного та міжнародного права в розрізі адаптації національної системи законодавства до європейського законодавства [Електронний ресурс] / Л. І. Каленіченко, Д. В. Слинько // Юридичний науковий електронний журнал. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: http://www.lsej.org.ua/6_2019/5.pdf.
4. Козюбра М. І. Співвідношення національних і міжнародних правових систем [Електронний ресурс] / М. І. Козюбра // Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/9896/Koziubra_Spivvidnoshennia_natsionalnykh.pdf.
5. Савенко М. Д. Міжнародне право в національній правовій системі за Основним Законом України. [Електронний ресурс] / М. Д. Савенко // Наукові записки НаУКМА. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/9895/Savenko_Mizhnarodne_pravo.pdf.

Солоненко Олег Миколайович
кандидат юридичних наук, доцент
професор кафедри конституційного
права та прав людини НАВС

КОНСТИТУЦІЙНА ПРЕЗУМПЦІЯ «ЗНАННЯ ЗАКОНУ»

У механізмі конституційно-правового регулювання важливе місце займає інститут «правових презумпцій», окремою складовою частиною якого є «презумпція знання закону».

Слід відмітити, нині наявна гостра як науково-теоретична так і практична полеміка щодо розуміння «презумпція знання закону», що вказує на її актуальність, а відтак обумовлює потребу певного наукового опрацювання розуміння цієї правової категорії, яка займає важливе місце в системі специфічних юридичних засобів конституційно-правового регулювання.

Насамперед зазначимо, що під терміном «презумпція» (лат. *praesumptio*) розуміється припущення, що ґрунтується на ймовірності; або закріплене в законі припущення про існування певного (юридичного) факту, реальність якого вважається істиною і не потребує доказів [1, с. 869]. В основу семантичного значення терміну «презумпція», змістовно вкладається його розуміння як припущення про можливість, імовірність або допустимість чого-небудь за обов'язкової наявності певних умов (фактів, факторів).

Теоретично аналізуючи «презумпцію знання закону» відзначимо, що з точки зору З. М. Черніловського, саме дана презумпція є однією з перших презумпцій, яка з'явилася у праві та безпосередньо пов'язана із появою перших законів. А основні її положення були сформульовані в римському праві у вигляді

двох латинських юридичних конструкцій, зокрема, як *ignorantia juris, quod quisque tenetur scire non excusat* (незнання закону, знання якого передбачається, не є виправданням для особи, яка порушила закон) та *nemo ignorantia juris recusare potest* (ніхто не може виправдовуватися незнанням закону) [2, с. 98-105]. Як вбачається, у своїй принциповій основі «презумпція знання закону» має дихотомічну складову, а відтак і різні правові наслідки.

У національному законодавстві «презумпція знання закону» нормативно відображена у ст. 68 Конституції України у конституційно-правовому формулюванні – незнання законів не звільняє від юридичної відповідальності [3] та у змістовних положеннях ст. 57 Конституції України – закони та інші нормативно-правові акти, що визначають права і обов'язки громадян, мають бути доведені до відома населення у порядку, встановленому законом.

Відтак, можемо резюмувати, що «презумпція знання закону»:

1) історично сформована у римському праві як *ignorantia juris, quod quisque tenetur scire non excusat* (незнання закону, знання якого передбачається, не є виправданням для особи, яка порушила закон) та *nemo ignorantia juris recusare potest* (ніхто не може виправдовуватися незнанням закону);

2) має дихотомічний правовий аспект;

3) у національному законодавстві «презумпція знання закону» нормативно відображена у відповідних положеннях ст. 68 та 57 Конституції України, що є свідченням про її найвищу юридичну силу;

4) у положеннях ст. 68 Конституції України, встановлюється те, що кожна особа, вважається такою, яка знає чинне законодавство України не залежно від того, чи дійсно вона особисто пізнавала зміст відповідних нормативно-правових актів;

5) у ст. 57 Конституції України, встановлюються правові гарантії (умови, способи), за якими кожному гарантується право знати свої права і обов'язки, що забезпечується офіційною промульгацією нормативно-правових актів, чим встановлюється безпосередній правовий зв'язок між відповідними положеннями ст. ст. 68 та 57 Конституції України, які в цілому юридично конструюють «презумпцію знання закону».

Список використаних джерел:

1. Новий тлумачний словник української мови : у 3 т. / уклад.: В. В. Яременко, О. М. Сліпушко. К. : Аконіт, 2008. Т. 2. 928 с.
4. Черниловский З.М. Презумпции и фикции в истории права / З.М. Черниловский // Советское государство и право. 1984. № 1. С. 98 – 105.
5. Конституція України від 28 черв. 1996 р. / Відомості Верховної Ради України від 23.07.1996. № 30. ст. 141.

Сьох Катерина Ярославівна,
*доцент кафедри конституційного
права та прав людини, кандидат
юридичних наук*

КОНСТИТУЦІЙНА РЕФОРМА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРІШЕННЯ

Розбудова правової держави напряду залежить від змісту Конституції та від її практичної дієвості. Оскільки конституційні норми мають найвищу юридичну силу, встановлюють основні принципи правової і демократичної держави та є фундаментом усього законодавства держави. Вони повинні відповідати сучасному розвитку громадського суспільства та політичному напрямку держави. Сучасний розвиток України спрямований на вступ до Європейського Союзу, що потребує осучаснення норми Конституції у відповідності до європейських стандартів.

Питання конституційної реформи набуло особливої актуальності після підписання «Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» від 27.06.2014 [1]. Згідно з Угодою Україні необхідно провести реформи майже у всіх сферах розвитку держави, відповідно виникла необхідність у зміні норм Конституції України. У результаті, Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 було схвалено стратегію сталого розвитку «Стратегія – 2020» [2], де особливу увагу приділено меті та способам реалізації конституційної реформи. На основі визначення основних етапів конституційного процесу в Україні, проводиться аналіз розвитку відповідного масиву законодавства та порівняння останнього з напрацюваннями європейських держав. За результатами розгляду основних положень Конституції України та можливостей внесення змін до них, надаються рекомендації щодо проведення конституційної реформи, котра не суперечила б чинному в державі конституційному порядку. Крім того, наголошувалося на проведенні реформи прозоро, відкрито з максимальним залученням громадського суспільства. Адже саме від цього залежить наскільки близько Україна приблизиться до європейських країн. Разом з тим, повинні бути враховані всі особливості України.

Аналізуючи наукові дослідження щодо конституційної реформи, слід погодитися з думкою О.М. Клименка, який вказує, що конституційну реформу спрямовану на демократичний розвиток, посилення конституційних основ державного суверенітету та територіальної цілісності України, не слід вважати такою що автоматично покращить умови для економічного та соціального розвитку, тому при будь-якій зміні Конституції важливо враховувати економічну спроможність держави [3, с. 62]. Ю.Г. Барабаша, який наголошує що будь які зміни Конституції повинні відбуватися з урахуванням цінностей населення та його світогляду [4, с. 87].

Деякі науковці вважають що норми Конституції не відповідають сучасному розвитку держави, тому доцільно прийняти новий текст Конституції, наприклад О.І. Ющик. Проте, з цим можна посперечатися, оскільки основна частина конституційних норм виправдала себе часом і не потребує змін. Тому на наш погляд конституційні зміни повинні відбутися частково, з дотриманням принципу верховенства права та законності.

Одна з основних властивостей конституції є її стабільність. Конституційна стабільність забезпечує стабільність всього законодавства в державі та практики його застосування, а це є гарантією правового регулювання всіх важливих сфер суспільних відносин. Тому внесення кардинальних змін до конституції може призвести до порушення цієї властивості. Хоча Конституція України не можна віднести до стабільних конституцій, оскільки з 2015 року вносяться багато змін Верховною Радою України, задля досягнення поставлених цілей держави.

Будь – які зміни пропозиції щодо внесення змін до Конституції повинні бути виважені та проаналізовані не лише депутатами та іншими політичними діячами, а й науковцями та громадськими діячами, задля забезпечення інтересів всього українського народу та з дотриманням європейських цінностей.

Список використаних джерел:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Міжнародний документ від 27.06.2014: UPL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
2. Про стратегію сталого розвитку «Україна - 2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 №5/2015 UPL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>
3. Клименко О.М. Проблеми конституціоналізації засад економічної системи України. Конституційна реформа: новий етап та сучасний виклик. Київ: Інститут законодавства Верховної Ради України. 2015. 286 с.
4. Барабаш Ю.Г. Ефективність державної влади в умовах дефіциту демократії (конституційний аспект). *Право України*. 2015. С. 81-89
5. Ющик О.І Питання державотворення: чи відбудеться в Україні правова реформа? UPL: <https://veche.kiev.ua/journal/548/>
6. Конституція України : від 28 черв. 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

*Тюміна Софія Володимирівна,
курсант 1-го курсу Інституту №2
Національної академії внутрішніх
справ*

Науковий керівник:

*Сьох Катерина Ярославівна
доцент кафедри конституційного
права України Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук*

ПРОБЛЕМА ПОДВІЙНОГО ГРОМАДЯНСТВА В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку України як самостійної і незалежної держави проблема подвійного громадянства є досить актуальною. Одним із загальних прав людини відповідно до Загальної декларації прав людини є право на громадянство. Воно визначає політичний і соціальний статус особи, її духовне і матеріальне благополуччя, є виявом суверенітету, демократії та дотримання прав і свобод людини. Громадянство безпосередньо встановлює зв'язок особи-громадянина з державою, яка надає громадянство, а також комплекс взаємних прав і обов'язків між державою і громадянином.

Метою наших тез є висвітлення сутності поняття «подвійне громадянство», причини його виникнення та шляхи вирішення цієї проблеми.

Найвищий нормативно-правовий акт нашої держави – Конституція України - зазначає: «В Україні існує єдине громадянство. Підстави набуття і припинення громадянства України визначаються законом» [1, с. 5] Однак попри те, що Конституцією подвійне громадянство в Україні заборонено, українці де-факто отримують таке громадянство з низкою інших країн. Для того, щоб дати відповідь на питання «Чи дозволено в Україні подвійне громадянство?», потрібно визначити що таке «подвійне громадянство», а також чим воно відрізняється від другого громадянства.

Подвійне (множинне) громадянство – ситуація, коли людина має одночасно громадянство двох або більше держав. При цьому кожне з них може вимагати від особи виконання всіх його цивільних обов'язків. Такий статус стає можливим у громадян тих країн, між якими укладено договір про подвійне громадянство, тобто про взаємне визнання обох громадянств. При цьому обидві країни визнають за своїми громадянами наявність обох громадянств як рівноцінних, а «подвійні громадяни» зберігають цивільні права обох держав. Так, подвійне громадянство належало громадянам СРСР, тому що вони були громадянами Союзу і громадянами суб'єктів федерації. На підставі ст. 8 (1) Договору про Європейський Союз кожен громадянин держави-члена, крім володіння громадянством патримоніальної держави, є і громадянином Союзу.

А друге громадянство (третє, четверте і т.д.) – ситуація, коли людина набуває друге громадянство без відома «рідної» держави, громадянином якої є спочатку.

Отже, спираючись на вищесказане, можна зробити висновок, що в Україні мати подвійне громадянство неможливо, адже міжнародних договорів з іншими державами про визнання обох громадянств не існує. Але це не означає, що українцям заборонено мати інші громадянства. Це означає, що друге громадянство і підтверджуючі це громадянство документи не визнаються українським законодавством і не діють на території України.

Причини виникнення другого громадянства

Випадки подвійного громадянства мають місце внаслідок різноманітного вирішення законодавством окремих державних питань про набуття і втрату громадянства. Можна також сказати, що подвійне громадянство є результатом колізії законів про громадянство різних держав. Воно може виникнути, наприклад, при народженні дітей від батьків, що мають різне громадянство, при натуралізації або в інших випадках. Подвійне громадянство виникає також у разі одруження жінки, яка є громадянкою країни, законодавство якої не позбавляє жінку свого громадянства при її одруженні з іноземцем (наприклад, Франція, США, Швеція), або громадянином такої країни, що автоматично надає громадянство жінці-іноземці, яка одружилася з її громадянином (наприклад, Бразилія).

Закон України не зобов'язує повідомляти владу про отримання іншого паспорта, а лише залишає за людиною таке право. Тільки повідомлення може вважатися підставою для припинення громадянства України, але автоматичного припинення не відбувається. В цьому і полягає головна проблема законодавчого регулювання питань громадянства в Україні. По суті, влада не має обов'язку перевіряти наявність у людей другого громадянства. І навіть якщо стане відомо про наявність другого паспорта, людина може бути позбавлена українського громадянства, але президент (а відповідно до закону, лише президент має право позбавляти громадянства України) не зобов'язаний цього робити.

Також однією з причин виникнення другого громадянства у людей є те, що законом не встановлено, як саме громадяни України мають декларувати друге громадянство. Адже в Україні немає форм фіксації подвійного громадянства. Довести факт наявності подвійного громадянства практично неможливо, а багато країн, такі як Ізраїль, Румунія, Угорщина не видають довідок про подвійне громадянство, що робить неможливою дію ухваленого закону.

Шляхи вирішення проблеми біпатризму в Україні:

Так як в Конституції України закріплене єдине громадянство, а законом не заборонено подвійне, існує декілька шляхів вирішення цієї проблеми:

1. Повинна бути цілеспрямована протидія держави причинам і умовам, які сприяють біпатризму, зниження його привабливості для громадян – перш за все, шляхом покращення безпекової та соціально-економічної ситуації в Україні, проведення патріотичного та правового виховання населення.

2. В Україні подвійне громадянство повинно допускатись лише на підставі міжнародних договорів України з іншими державами, які мають ухвалюватися з урахуванням суспільних запитів, національних інтересів і стану міждержавних відносин. Не може допускатись подвійне громадянство з державами, політика або дії яких становлять реальну чи потенційну загрозу національній безпеці України.

3. У регулюванні біпатризму мають поєднувано застосовуватись внутрішньодержавні та міжнародно-правові засоби, зокрема щодо закріплення дієвих механізмів виявлення та підтвердження фактів подвійного громадянства, пришвидшення та деталізації порядку підтвердження відмови від іноземного громадянства при прийнятті до громадянства України, а також комплексного вирішення зумовлених біпатризмом колізійних питань (сплата податків, виконання військового обов'язку, дипломатичний захист, перетин державного кордону, запобігання уникненню кримінальної відповідальності і т. ін.). За приховування факту подвійного громадянства або неправомірне добровільне набуття громадянства іншої держави має бути встановлена і реально застосовуватись адміністративна та кримінальна відповідальність (остання, перш за все, щодо осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування).

4. Повнолітнім громадянам України, які з різних причин наразі вже мають громадянство держави, з якою Україна не визнаватиме подвійне громадянство, повинно гарантуватись право вибору громадянства, нереалізація якого протягом встановленого терміну може бути підставою припинення громадянства України.

Висновки

Отже, питання подвійного громадянства є дуже неоднозначним і саме тому потребує подальшого докладного розгляду аргументів противників і прихильників цього явища. Видається доцільним встановити обов'язок громадянина повідомляти про факт отримання іншого громадянства уповноважені органи держави. Держава повинна підвищувати рівень життя свого населення, створювати комфортні умови для того, щоб громадяни пишалися і цінували громадянство своєї держави. Національна свідомість громадян повинна домінувати над меркантильними поглядами. Міжнародні договори повинні бути ефективним засобом для розв'язання цієї проблеми.

Список використаних джерел⁶

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

*Філіпенко Ілона В'ячеславівна,
курсант Навчально-наукового
інституту № 2 Національної
академії внутрішніх справ*

Науковий керівник:

*Сьох Катерина Ярославівна, доцент
кафедри конституційного права та
прав людини Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук*

РОЗВИТОК КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ В УКРАЇНІ

Конституціоналізм - система знань про фундаментальні політико-правові цінності державно-організованого суспільства. Включає теорію конституції, текст конституції (або існуючі конституційні принципи) і практику її реалізації.

Термін «конституціоналізм» виник в США, де їм спочатку позначали верховенство писаної Конституції США над видаються законами та іншими правовими актами. Надалі термін «конституціоналізм» отримав більш широке значення.

Поняття конституціоналізму пов'язана з поняттям правової держави. Це одна з відмінних рис правового буття держав Нового і Новітнього часу. У складі цінностей конституціоналізму такі, як: людина, її права і свободи, обов'язки і відповідальність особистості, згідно вимогам епохи і досягнутому рівню соціокультури; суверенітет (національний, народний, державний, особистісний); народовладдя; парламентаризм з усіма його складовими, перш за все верховенством закону і поділом влади; визнання і захист усіх форм власності; ідеологічна багатоманітність, політичний плюралізм. Формалізація цих пріоритетів здійснюється шляхом законодавчого зведення їх в ранг конституційних норм-принципів, які тим самим наділяються вищою юридичною силою.

Конституціоналізм - це механізм державної влади, обмежений конституцією; політична система, що спирається на конституцію і конституційні методи управління [1].

За своєю суттю конституціоналізм опосередковує місце і роль конституції в правовій системі держави, тобто її верховенство і статус як Основного Закону держави.

За змістом конституціоналізм - це конституційне будівництво, реалізація конституції і її охорона, забезпечення.

За формою конституціоналізм опосередковує конституційний лад, тобто державний і суспільний лад, форми безпосереднього народовладдя, держави тощо.

Розрізняють такі загальні принципи українського конституціоналізму:

- о верховенства конституції в правовій системі;
- о верховенства права в суспільстві і державі;
- о поділу і обмеження державної влади;
- о суверенітету Українського народу;
- о взаємної відповідальності держави і особистості;
- о реальності прав і свобод, їх охорону, непорушності, гарантованості;
- о відкритого громадянського суспільства;

Нормативно-правові основи конституціоналізму перш за все визначаються конституцією як нормативним актом вищої юридичної сили, Основний закон держави, який регулює найважливіші суспільні відносини і має власну структуру, особливий порядок прийняття і внесення змін.

Наукові основи формує теорія конституціоналізму, який охоплює: досягнення зарубіжної наукової думки, вчення вітчизняних мислителів минулого, сучасні ідеї та концепції українського конституціоналізму.

Конституціоналізм, як і право, об'єктивна соціальна реальність, проявище сутності цивілізованого співжиття, що має необхідний внутрішній потенціал динамічного і стабільного розвитку. Конституціоналізм як фундаментальний принцип права на певному рівні розвитку суспільства набуває системного і універсального характеру правового регулювання, висловлює і конкретизує правовий зміст гарантування і забезпечення верховенства права і безпосередньої дії прав людини, виступає критерієм правомірності поведінки правосуб'єкта, є вихідним початком правотворчій і правозастосовчій діяльності, основною характеристикою соціокультурного розвитку даного суспільства [2, ст.137].

Отже, основна місія конституціоналізму в новому тисячолітті полягає саме в забезпеченні стабільності і динамізму суспільного розвитку, укріпленні моральності в соціальних взаєминах, подоланні конфліктогенності в міждержавних і внутрішньодержавних відносинах.

Список використаних джерел:

1. Інтернет ресурси:
<https://uk.m.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%BC>
2. Словська І. Є. Поняття конституціоналізму // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2002. – Вип. 18. – С. 151.

Шестакова Яна Валеріївна,
*курсант Навчально-наукового
інституту № 2 Національної
академії внутрішніх справ*

Науковий керівник:

*Сьох Катерина Ярославівна, доцент
кафедри конституційного права та
прав людини Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук*

КОНСТИТУЦІЙНЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ПРАВА НА ДОСТАТНІЙ ЖИТТЄВИЙ РІВЕНЬ

Відповідно до статті 3 Конституції України, людина, її життя, честь і гідність, недоторканність і безпека визнані найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини і громадянина є змістом і спрямованістю діяльності держави. Право людини на життя є одним з найважливіших прав як суб'єкта правових відносин.

У будь-якій країні світу бути бідним означає бути позбавленим основних прав людини на реалізацію власних можливостей і доступу до ресурсів, необхідних для забезпечення гідного рівня життя. Боротьба з бідністю сьогодні - це один з пріоритетів населення. У сучасному світі право на гідний або достатній рівень життя закріплений у багатьох міжнародних актах універсального і регіонального характеру і відображений в конституціях багатьох держав. В ст.48 Конституції України йдеться про те, що кожен має право на достатній рівень для себе і своєї сім'ї.

Мільйони людей по всьому світу живуть в умовах, що створюють загрозу для їхнього життя або здоров'я, в перенаселених нетрях і неформальних поселеннях або в інших умовах, які не сприяють забезпеченню їх прав людини і їх гідності.

Розберемо, що ж таке достатній рівень життя та які складові включає.

Достатній життєвий рівень -це ступінь задоволення матеріальних і духовних потреб людей масою товарів і послуг. Передбачає гідне матеріальне становище, рівень добробуту, забезпеченість роботою, житлові та побутові умови, рівень культури та освіти тощо. Поняття достатнього життєвого рівня тісно пов'язане з визначенням «рівень життя».

Уперше теоретичне розкриття економічного та соціального змісту категорії «рівень життя» було введено К. Марксом і розглядалося як соціально-економічна характеристика рівня задоволення фізичних, духовних і соціальних потреб людей. Він виділяв «традиційний рівень життя» як такий, що передбачає не тільки задоволення потреб фізичного життя, а й задоволення певних потреб,

породжених тими суспільними умовами, в яких люди знаходяться і виховуються [1,с.93] .

Термін «гідне життя», дуже дискусійне питання. Право людини на гідне існування займає в системі прав людини особливе місце. Планка оцінки гідного буття людини і критерії достойності існування суспільства не збігаються. Вони являють собою дві відносно незалежні системи, в основі кожної яких лежить свій власний.

Для повноцінного життя людині, безперечно потрібен матеріальний достаток. Однак достатнє харчування, одяг, житло ще не означають гідне життя ,а лише становлять життєвий рівень. Так, візьмімо людину, яка володіє великими статками, але зароблених кримінальним шляхом, не матиме гідного життєвого рівня, на відмінно від людини, що заробила чесною працею.

Тобто, життєвий рівень є необхідним для підтримання здоров'я і добробуту громадянина і його сім'ї, включаючи право на достатнє та здорове харчування, на одяг, на житло, на медичний догляд, на необхідне соціальне обслуговування, на соціальне забезпечення на випадок безробіття, хвороби, інвалідності , старості чи іншого випадку втрати засобів до існування через незалежні від неї обставини. Однак в різних регіонах світу більше одного мільярда людей не мають достатніх умов і відносяться до категорії безпритульних.

Право людини на достатній рівень життя є цінністю в нашому суспільстві. А всі ті обов'язки, які виникають відповідно до цього права, виконує держава, так як це необхідно для підтримки нормального рівня життя населення, а держава повинна піклуватися про це. Це повинно здійснюватися таким чином, щоб забезпечити принцип довіри громадян до закону та дій держави. Довіра громадян - це те , без чого не може існувати держава. Акти повинні бути особливо ретельно підготовлені, аргументовані і співвіднесені з реальним життям. Це пов'язано з тим, що будь-які недоліки негативно позначається на положенні соціально незахищених верств населення. Тому скасування пільг, здійснюваних в країні, повинні бути економічно розраховані й передбачувані.

Межа бідності оцінюється як рівень доходу, нижче від якого є неможливим задоволення основних потреб. Ця межа встановлюється як частка прожиткового мінімуму на одну особу в розрахунку на місяць. На її основі визначаються сім'ї, які належать до категорії бідних. Державне регулювання рівня життя населення базується на категорії прожиткового мінімуму, що визначається базовим державним соціальним стандартом, на основі якого встановлюються соціальні гарантії та стандарти у сферах доходів населення, житлово-комунального, побутового, соціально-культурного обслуговування, охорони здоров'я та освіт [2, с.94].

Прожитковий мінімум повинен включати мінімальний набір продуктів харчування, непродовольчих товарів і послуг, які необхідні для збереження здоров'я людини. Мінімальний розмір пенсій, допомог, мінімальна стипендія не можуть бути нижчими від прожиткового мінімуму, оскільки в цьому випадку фізичне виживання просто неможливо ,але суми пенсій, допомог, стипендій,

одержувані громадянами на теперішній час значно нижчі за прожитковий мінімум.

Прожитковий мінімум для працездатних осіб 2021 - 2379 грн; прожитковий мінімум для дітей віком до 6 років 2021 - 2013 грн; прожитковий мінімум для дітей віком від 6 до 18 років 2021 - 2510 грн; прожитковий мінімум для осіб які втратили працездатність 2021 - 1854 грн [3]

Бідність – це прірва між реальним та офіційним встановленням прожиткового мінімуму

Держава забезпечує людину набором товарів та послуг, відштовхуючись від мінімального (основного) критерію. Це неодноразово підкреслюється в законі: «мінімального набору непродовольчих товарів», «мінімального набору послуг», «для задоволення основних соціальних і культурних потреб». Саме це відрізняє право на достатній життєвий рівень та право на гідний життєвий рівень.

Отже, кожна людина має право на достатній життєвий рівень. Незалежно від раси, віку, статі, тощо. Це право закріплене в Конституції України та багатьох міжнародних актах. Наша держава повинна забезпечувати людині гідний рівень життя і вільний розвиток, що також включає в себе такі права: - право людини на житло; - право на охорону здоров'я, безкоштовну медичну допомогу; - право на сприятливе навколишнє середовище; - право на безоплатну освіту тощо.

Список використаних джерел:

1. Андрієно І.С. Достатній життєвий рівень як правова категорія / Проблеми цивільного та господарського права. С.93-95
2. Інтернет ресурс: <https://www.golovbukh.ua/article/8485-projtkoviy-mnimum-na-2021-rk>
3. Інтернет ресурси:
<http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/12952/Zabezpechenaskruta.pdf?sequence=1&isAllowed=y>